

Sosiaalityö kehitysyhteistyön kentällä

Sosiaalityö kehitysmaassa
sosiaalityön opiskelijan silmin

MARI PENTTINEN
Tampereen yliopisto
Sosiaalityön tutkimuksen laitos
Sosiaalityön pro gradu – tutkielma
Maaliskuu 2010

TAMPEREEN YLIOPISTO
Sosiaalityöntutkimuksen laitos

PENTTINEN, MARI:

Sosiaalityö kehitysyhteistyön kentällä.

Sosiaalityö kehitysmaassa sosiaalityön opiskelijan silmin.

Pro gradu – tutkielma, 102 s., 3 liitettä.

Ohjaajat: Hannele Forsberg ja Satu Ranta-Tyrkkö

Sosiaalityö

Maaliskuu 2010

Tutkimukseni tehtävänä on selvittää, millaisena sosiaalityö kehitysmaissa näyttäytyy suomalaisen sosiaalityön opiskelijan silmin ja millaisia haasteita kehitysmaahan töihin lähtevä suomalainen kohtaa. Aineisto koostuu 12 opiskelijan erityyppisistä teksteistä, joissa he kuvaavat kokemuksiaan kehitysmaasta. Tekstit on kirjoitettu kehitysmaassa suoritettun sosiaalityön harjoittelun tai kurssin jälkeen. Maat, joissa opiskelijat suorittivat osan opintojaan, ovat Tansania ja Mosambik. Aineisto analysoidaan teemoitellen fenomenografisista lähtökohdista. Analyysissa katse tarkennetaan kulttuuriseen erilaisuuteen ja erilaisiin tapoihin ymmärtää maailmaa.

Tärkeä osa tutkimusta on pohtia myös kansainvälisen sosiaalityön ja kehitysyhteistyön rooleja kehitysmaiden hyväksi tehtävän työn alueella. Tutkimuksen teoriaosuudessa pohditaan sitä, mikä sosiaalityön asema on kehitysmaissa, erityisesti kehitysyhteistyön kentällä ja kehitykseen liittyvien ongelmien ratkaisussa. Tällä hetkellä sosiaalityön asema kehitysmaissa vaikuttaisi tutkimuksen perusteella olevan vielä vakiintumaton ja sosiaalityön osaamisen näkyväksi tuominen näyttäisi vaativan vielä paljon työtä.

Sosiaalityö kehitysmaassa näyttäytyy aineiston perusteella suomalaiselle sosiaalityön opiskelijalle laaja-alaisempana kuin suomalainen käsitys sosiaalityöstä. Työtä määrittävät opiskelijoiden huomioiden mukaan erityisesti yhteiskunnan rakenteet ja resurssien puute. Erityisesti opiskelijat nostavat esiin sen, että kehitysmaissa sosiaaliturva on puutteellinen ja sosiaalityötä tehdään pääasiassa kansalaisjärjestöjen ja vapaaehtoisten voimin. Köyhyys nousee aineistosta selvästi esiin työn haasteena: sekä asiakaskunnan köyhyys, että auttamistyötä tekevien organisaatioiden köyhyys tuovat haasteita työn toteutukseen ja mahdollisuuksiin auttaa apua tarvitsevia. Suomalaisen sosiaalityön opiskelijan näkökulmasta myös kulttuurinen erilaisuus näyttäisi olevan haaste työn toteutukselle. Erilaiset käsitykset työn toteutuksesta, kohteliaasta käytöksestä ja ajankäytöstä, sekä kielellinen erilaisuus ovat asioita, jotka vieraassa yhteiskunnassa työtä tehdessä tulevat esiin.

Tulosten mukaan eläminen ja työskentely kehitysmaassa on ennen kaikkea emotionaalinen kokemus. Opiskelijat refleктоivat teksteissään tunteitaan erilaisten sosiaalisten ongelmien ja

yhteiskunnan köyhyyden edessä. Myös kulttuuriset erilaisuudet aiheuttavat erilaisia tunteita ja pohdintaa.

Avainsanat: kehitysmaa, kehitysyhteistyö, sosiaalityö, kansainvälinen sosiaalityö, kulttuurinen erilaisuus, Itä-Afrikka

UNIVERSITY OF TAMPERE
Department of Social Work Research

PENTTINEN MARI:

Social work in the field of the development co-operation.

Social work in developing country through the eyes of a social work student

Master's Thesis, 102 pages, 3 appendixes

Supervisors: Hannele Forsberg and Satu Ranta-Tyrkkö

Socialwork

March 2010

The task of my study is to clarify how social work in developing countries appears through the eyes of a Finnish social work student and what kind of challenges meets the Finn who leaves to a developing country to work. The material consists of 12 students' different types of texts in which they describe their experiences of the developing country. The texts have been written after the practical training or social work course which was accomplished in the developing country. The countries in which the students accomplished a part of their studies are Tanzania and Mozambique. The material is analyzed by themes using a phenomenographical point of view. In the analysis I focus on the cultural differences and on the different ways of understanding the world.

An important part of the thesis is to study the roles which international social work and development co-operation have in the field of work done for the developing countries. The theory part of the study considers the position of social work in the developing countries, especially in the field of the development co-operation and in the solution of the problems which are related to the development. According to my study the position of the social work in the developing countries seems unstable at the moment. Making the know-how of the social work visible in the developing countries seems to require a lot of work.

According to my study the Finnish social work students consider the social work in the developing countries as broader than the Finnish idea of social work. According to the students' observations the work is determined especially by the structures of the society and by the lack of resources. The students express especially the fact that in the developing societies social security is defective and the social work is done mostly by non-governmental organizations and volunteer workers. The poverty rises distinctly out from the material as a challenge of the work: both the poverty of the clients and the poverty of the organizations bring challenges to the realization of the work and to the possibilities to help the ones in need. From the point of view of the Finnish social work student the cultural differences seem to be a challenge to the realization of the work. The linguistic difference, different ideas of the realization of the work, polite behavior and the time management are matters which come up when working in a foreign society.

According to the results, living and working in a developing country is above all an emotional experience. In their texts the students reflect their feelings in front of the different social problems and the poverty of the society. Also the cultural differences cause different feelings and consideration.

Keywords: developing country, development co-operation, social work, international social work, cultural difference, East Africa

SISÄLLYSLUETTELO

1.	JOHDANTO	1
1.1	<i>Tutkimuksen tausta</i>	1
1.2	<i>Kehitysmaa</i>	3
1.3	<i>Tutkimuskysymykset</i>	4
1.4	<i>Tutkimuksen kulku</i>	5
2.	SOSIAALITYÖN KEHITYS KANSAINVÄLISEKSI PROFESSIOKSI.....	7
2.1	<i>Sosiaalityön määrittelyä</i>	7
2.2	<i>Länsimaisen sosiaalityön synty</i>	11
2.3	<i>Sosiaalityön globaali kehitys</i>	14
2.4	<i>Kansainvälinen sosiaalityö</i>	18
3.	SOSIAALITYÖ KANSAINVÄLISELLÄ KENTÄLLÄ.....	22
3.1	<i>Sosiaalityötä maailmanlaajuisesti muovaavat ilmiöt</i>	22
3.2	<i>Kehitys sosiaalityön haasteena</i>	25
3.3	<i>Sosiaalityön globaalit kysymykset</i>	31
4.	KEHITYSYHTEISTYÖN KENTTÄ	35
4.1	<i>Kehitysyhteistyön arvot ja tavoitteet</i>	35
4.2	<i>Kehitysyhteistyön toteutus</i>	37
4.3	<i>Kansainvälinen sosiaalityö ja kehitysyhteistyö</i>	42
5.	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	46
5.1	<i>Aineistona valmis kirjoitus</i>	46
5.2	<i>Teemoittelu fenomenografisista lähtökohdista</i>	48

6. AINEISTONA SUOMALAISEN SOSIAALITYÖN OPISKELIJAN KIRJOITUS.....	53
6.1 <i>Opiskelija sosiaalityön arvioijana</i>	53
6.2 <i>Kulttuuritaustan merkitys havainnoille</i>	55
6.3 <i>Kulttuuriset erot työn haasteina</i>	59
7. ITÄAFRIKKALAINEN SOSIAALITYÖ SUOMALAISEN OPISKELIJAN SILMIN.....	62
7.1 <i>Ympäröivän yhteiskunnan ja kulttuurin merkitys sosiaalityölle</i>	62
7.2 <i>Resurssien vähyys</i>	65
7.3 <i>Kansalaisjärjestöjen tärkeä asema ja vapaaehtoistyön merkittävyys</i>	67
8. SOSIAALITYÖN KYSYMYKSET JA TYÖN TOTEUTUS KEHITYSMAASSA SUOMALAISEN OPISKELIJAN HAVAINNOIMANA.....	69
8.1 <i>Yhteiskunnan sosiaaliset ongelmat kehitymaassa</i>	69
8.2 <i>Yhteisöllinen työ ja muut sosiaalityön keinot</i>	73
8.3 <i>Sosiaalityön ongelmakohdat ja tarve</i>	77
9. JOHTOPÄÄTÖKSET.....	79
9.1 <i>Kehitysmää opettaa</i>	79
9.2 <i>Ammatillisuuden kehittäminen kehitysmäätyötä ajatellen</i>	82
9.3 <i>Tutkimuksen arviointi</i>	86
LÄHDELUETTELO.....	87
LIITE I.....	95
LIITE II.....	98
LIITE III.....	99

1. JOHDANTO

1.1 TUTKIMUKSEN TAUSTA

Tutkimukseni tarkoituksena on selvittää sosiaalityön paikkaa kehitysmaissa ja sosiaalityön suhdetta kehitysyhteistyöhön, jonka keinoin kehitysmaiden ongelmia pyritään ratkomaan. Tutkimuksessa tuodaan esiin mitä kehitysyhteistyöllä tavoitellaan ja tarkoitetaan, sekä mitä sosiaalityö kehitysmaissa on ja millaisiin haasteisiin se osaltaan pyrkii vastaamaan. Erityisen kiinnostuksen kohteena ovat sosiaalityön ja kehitysyhteistyön yhteydet ja päällekkäisyydet.

Jatkuvasti kansainvälistyvässä ja globalisoituvassa maailmassa myös sosiaalityö kansainvälistyy. Sosiaalityön kysymykset ylittävät valtioiden rajoja ja sosiaalityöntekijöiden on mahdollista työskennellä oman kotimaansa ulkopuolella. (Ks. esim. Healy 2008, 10–15, 28–29.) Sosiaaliseen hyvinvointiin liittyvät ongelmat muissa maissa ovat näkyvillä sosiaalityöntekijöille ympäri maailman sekä käytännön työn, median, että oman alan kirjallisuuden kautta. Käytännön työssä kansainväliset kysymykset voivat liittyä esimerkiksi pakolaisuuteen tai kansainväliseen adoption, luvussa 2.4 käsitellään tätä teemaa lisää. 2000-luvulla on julkaistu useita teoksia, jotka käsittelevät kansainvälistä sosiaalityötä. Teoksissa on pohdittu kansainvälisen sosiaalityön käsitettä, mutta myös esimerkiksi sosiaalityön paikkaa kehitysmaissa. (Ks. esim. Healy 2008, Lyons, Manion & Carlsen 2006, Cox & Pawar 2006). Sosiaalityön ja kehitysyhteistyön yhteyksiä ja päällekkäisyyksiä ei kuitenkaan ole juuri avattu (Ranta-Tyrkkö 2009, 41).

Sosiaalityön paikka kehitysyhteistyön kentällä ei ole yksiselitteinen. Olen itse seurannut kehitysyhteistyöhön liittyviä työpaikkailmoituksia ja huomannut, että esimerkiksi taloushallintoon ja ympäristöön liittyvien teemojen asiantuntijoita etsitään usein, mutta sosiaalialan osajien paikat ovat vähemmistössä. Mieleeni on myös jäänyt keskusteluni eräässä kansainvälistä auttamistyötä tekevässä järjestössä työskentelevän henkilön kanssa: hän sanoi, että ”emme ole vielä keksineet sosiaalityöntekijöille käyttöä”. Sen sijaan terveydenhuollon ja tekniikan alan ammattilaiset ovat heille haluttua työvoimaa. Uskon kuitenkin, että sosiaalisten ongelmien ratkaisu globaalissa mittakaavassa vaatii myös sosiaalialan tietoa ja taitoa. Oletukseni tutkimusta tehdessä on, että sosiaalityöntekijöillä on sellaista tietoa ja taitoa, jota voitaisiin hyödyntää myös kansainvälisessä auttamistyössä.

Monet kehitysmaiden ja konflikteista kärsivien maiden ongelmista liikkuvat sosiaalisen hyvinvoinnin alueella.

Olen itse kiinnostunut kansainvälisestä auttamistyöstä ja tutkimukseni aihe nousee tästä kiinnostuksesta. Vuonna 2004 olin vapaaehtoistoissa Filippiineillä ja tällöin kiinnostuin kehitysmaiden tilanteesta ja sosiaalisista ongelmista. Tätä kautta tutustuin kehitysyhteistyöhön ja ryhdyin pohtimaan työmahdollisuuksia kehitysmaiden ongelmien parissa. Kehitysmaassa työskentelystä sain kokemusta myös suorittaessani sosiaalityön opintojen aikana harjoittelun Tansaniassa.

Sosiaalityöstä kehitysmaassa tai sosiaalityön yhteydestä kehitysyhteistyöhön ei ole tehty Suomessa juurikaan tutkimusta. Tästä syystä uskon, että tutkimukseni on tärkeä ja perustele paikkansa. Globalisoituvassa maailmassa myös sosiaalityö kansainvälistyy ja on tärkeää nostaa esiin keskustelua siitä, mikä sosiaalityön paikka kansainvälisellä kentällä on ja millaisissa tilanteissa sosiaalityön osaamista voitaisiin hyödyntää. Tutkimus tuo myös esiin kehitysmaissa työskennelleiden kokemuksia ja voi osaltaan auttaa kehitysmaahan töihin lähtevää sosiaalityön opiskelijaa tai sosiaalityöntekijää valmistautumaan työhönsä ja asettumaan uuteen kulttuuriin ja yhteiskunnalliseen ympäristöön.

Tutkimusaineistona olen käyttänyt suomalaisten sosiaalityön opiskelijoiden kirjoituksia kokemuksistaan kehitysmaassa työskentelystä. Sosiaalityön opiskelijat olen valinnut tutkimuskohteekseni koska kehitysyhteistyön kentällä työskenteleviä sosiaalityöntekijöitä on rajattu määrä ja heitä on vaikea tavoittaa. Lisäksi Turun yliopistossa julkaistiin syksyllä 2009 Pro gradu – tutkielma ”Sosiaalityön asiantuntijuus kehitysyhteistyön kentällä”, jota varten haastateltiin sosiaalityöntekijöitä ja sosiaalityön opiskelijoita, joilla on kehitysmaakokemusta (Tapanainen 2009). Kehitysmaassa harjoittelunsa suorittaneet opiskelijat ovat hyvä tutkimuskohde myös sen vuoksi, että he ovat kesken opintojensa, kun opitut asiat ovat vielä tuoreessa muistissa, tutustuneet toisenlaiseen tapaan tehdä sosiaalityötä kuin suomalaisessa yliopistossa opetettu. He ovat raporteissaan tuoneet esiin huomioitaan työtapojen ja työolosuhteiden erilaisuuksista, sekä heikkouksista ja vahvuuksista. Oma kokemukseni Tansaniassa opetti, että ymmärrykseni sosiaalityöstä ja sosiaalisista ongelmista ovat erilaisia kuin tansanialaisilla kollegoillani ja ettei uuden työn aloittaminen uudessa kulttuuriympäristössä välttämättä ole yksinkertaista. Opiskelijoiden kokemuksista voidaan oppia millaisia taitoja ja tietoja sosiaalityöntekijällä olisi hyvä olla kehitysmaahan töihin lähtiessään ja kuinka sopeutumista uuteen ympäristöön voi helpottaa.

Tutkimuksessani keskeinen käsite on ”kehitysyhteistyö”. Se on laaja käsite, jonka alle on laskettavissa monella eri tasolla tehtävä auttamistyö. Arvoiltaan ja tavoitteiltaan se on monelta osin lähellä sosiaalityötä, kuten tulen teoriaosuudessani esiin tuomaan. Kehitysyhteistyökäsitteen avaam tarkemmin luvussa 4.

1.2 KEHITYSMAA

Tutkimukseeni liittyy läheisesti myös käsitepari kehitysmaa – länsimaa. Kehitysmaa-termin sijaan voidaan käyttää myös termejä kolmas maailma tai ”etelä”. Näiden vastakohtana puhutaan länsimaista tai teollistuneista maista, voidaan myös käyttää termejä kehittynyt maa tai ”pohjoinen”. ”Etelä-pohjoinen” – vertaus on enemmän poliittinen kuin maantieteellinen. (Healy 2008, 18.) Kolmannella maailmalla on alun perin tarkoitettu ennemminkin maita, jotka olivat poliittisesti liittoutumattomia kylmän sodan aikoihin, mutta sittemmin se on vakiintunut tarkoittamaan kehitysmaita (Koponen 2007a, 31).

Yksinkertaistaen kehitysmailloa tarkoitetaan köyhiä valtioita. ”Köyhyys” määritellään erilaisten tilastojen tai mittareiden avulla, esimerkiksi vertailemalla maiden kansantuloja. Kansantulovertailussa on kuitenkin useita ongelmia, kuten se, ettei mittari huomioi tulonjakoa ja ihmisten hyvinvointiin liittyviä sosiaalisia tekijöitä, kuten terveyttä ja koulutusta. Tämän vuoksi on luotu toisenlaisia tapoja mitata kehitystä, joissa huomioidaan myös muita tekijöitä, kuin taloudellinen tuotanto. Esimerkiksi Yhdistyneiden Kansakuntien (YK) kehitysohjelma UNDP (United Nations Development Programme) mittaa kehitystä ”inhimillisen kehityksen indeksillä”, joka huomioi kansantulon lisäksi eliniän odotteen, aikuisten lukutaidon ja koulunkäyntiprosentit kaikilla koulutustasoilla. (Koponen 2007a, 29–47.)

Kehitysmaa-termi on erityisesti poliittinen termi. Sitä käytetään kansainvälisessä politiikassa ja talouselämässä, erityisesti määrittämään sitä, kenelle annetaan kehitysapua ja kuka taas antaa apua muille maille. Kansainvälisessä politiikassa kehitysmaa on maa, joka saa kehitysapua muilta, kehittyneiden maiden taas oletetaan ottavan osaa kehitysavun antamiseen. Tällaisessa tilanteessa on tarpeen jakaa maat kahtia joidenkin kriteerien avulla. Kehitysmaa-termin ongelma onkin se, että kehitysmaat luokitellaan aina ulkopuolelta käsin. Esimerkiksi YK määrittelee kaikkein vähiten kehittyneet maat (Least Developed Countries, LDC-maat) LDC-mittarilla. Listalla olevat maat saavat kehitysapua muilta mailta. (Koponen 2007a, 29–

47.) LDC:n kriteereihin mitataan bruttokansatuotetta, väestön ravitsemusta, lapsikuolleisuutta, koulutustasoa peruskoulun jälkeen, aikuisten lukutaitoa, sekä tiettyjä valtion talouteen vaikuttavia tekijöitä, kuten väestömäärä ja kaupankäynnin vienti (UN-OHRLLS 2009). Listalla on tällä hetkellä 49 valtiota (UN-OHRLLS 2010).

Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö OECD:n (Organisation for Economic Cooperation and Development) alaisuudessa toimii kehitysyhteistyökomitea DAC (Development Assistance Committee) (OECD 2010a). DAC ylläpitää listaa maista, jotka ovat virallisen kehitysavun piirissä (Official Development Assistance, ODA). Maat on jaettu neljään ryhmään: vähiten kehittyneet maat (YK:n LDC -mittarin mukaan), muut matalan tulotason maat, alemman keskitulon maat, sekä ylemmän keskitulon maat. Listalla on tällä hetkellä 152 valtiota ja nämä valtiot ovat virallisen kehitysavun vastaanottajia. (OECD 2010b, OECD 2010c.) Erilaisia listauksia kehitysmaista ja näiden kriteereistä on useita jo edellä mainittujen lisäksi. Koposen ja Seppäsen (2007, 339) mukaan DAC on kuitenkin merkittävin kansainvälisen kehitysavun normien säätelijä. Tästä syystä olen valinnut DAC:n taulukon kehitysmaista liitteeksi tutkimukseeni (liite I).

Tilastot näyttävät, että tuloerot maailman rikkaiden ja köyhien valtioiden välillä ovat suuret. Mutta myös sekä kehittyneiden, että erityisesti kehitysmaiden kesken löytyy suuria tuloeroja. On myös muistettava, että niin kehitysmaissa, kuin länsimaissakin elää rikkaita ja köyhiä ihmisiä. Köyhyysrajat tosin ovat länsimaissa erilaiset kuin kehitysmaissa. Köyhimmissäkin maissa saattaa elää erittäin vauras yläluokka, mutta toisaalta enemmistö väestöstä on köyhää. (Koponen 2007a, 29–47.)

1.3 TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tutkimuksen aiheena on sosiaalityö kehitysyhteistyön kentällä. Tarkoituksena on etsiä sosiaalityön paikkaa kansainvälisen auttamisen kentällä, erityisesti kehitysmaissa. Tutkimuksessani kysyn, millaisena kehitysmaissa tehtävä sosiaalityö näyttäytyy suomalaisen sosiaalityön opiskelijan silmin ja minkälaisia haasteita liittyy kehitysmaassa työskentelyyn suomalaisena sosiaalityön opiskelijana.

Tutkimuskysymykseni ovat:

- Mitä sosiaalityöllä tarkoitetaan kehitysmaissa ja kuinka se suhteutuu muihin auttamisen muotoihin?
- Millä keinoilla sosiaalityötä kehitysmaissa toteutetaan, millaisiin haasteisiin sosiaalityö kehitysmaassa törmää ja millaisissa kysymyksissä sosiaalityön osaamista voitaisiin hyödyntää?
- Millaisia haasteita suomalainen sosiaalityön opiskelija kohtaa työskennellessään kehitysmaassa?

1.4 TUTKIMUKSEN KULKU

Tutkimukseni teoriaosuudessa selvitän kirjallisuuden perusteella sosiaalityön paikkaa kansainvälisellä kentällä ja tutkimusosuudessa tarkastelen suomalaisten sosiaalityön opiskelijoiden kokemuksia kehitysmaissa tehtävästä sosiaalityöstä.

Kehitysyhteistyön kenttä on laaja ja limittyy vahvasti talouteen, politiikkaan ja markkinoihin. Sosiaalityön paikka kentällä ei ole yksiselitteinen ja tätä paikkaa selvitän tutkimukseni teoriaosuudessa eri näkökulmista. Luvussa 2 avaan sitä, mitä tarkoitetaan sosiaalityöllä ja kansainvälisellä sosiaalityöllä. Mielestäni on tärkeää tuntea se, mitä sosiaalityöllä tarkoitetaan, jotta voidaan pohtia millaisiin tehtäviin sitä voitaisiin hyödyntää. Avaan kansainvälisen sosiaalityön käsitteen suhteellisen laajasti, sillä termin laaja ymmärtäminen auttaa hahmottamaan sosiaalityön paikan ja mahdollisuudet suppeaa ymmärrystä paremmin. Kuvaan myös sosiaalityön kehittymistä ympäri maailman, sillä sosiaalityön historian tuntemalla ymmärtää ne arvot ja tavoitteet joiden varaan nykypäivän sosiaalityö on rakentunut ja millaisille lähtökohdille sosiaalityö kehitysmaissa perustuu.

Luvussa 3 kuvaan sosiaalityön globaaleja kysymyksiä, sekä niitä maailmanlaajuisia ilmiöitä, jotka vaikuttavat ammatillisen sosiaalityön toteuttamiseen. Kansainvälisen sosiaalityön ja kehitysyhteistyön kysymykset limittyvät monissa kohdin yhteen. Tarkempaan käsittelyyn otan kehityksen, sillä se on merkittävä ilmiö ja kysymys sekä kansainväliselle sosiaalityölle, että kehitysyhteistyölle.

Luvussa 4 avaan kehitysyhteistyön merkityksen ja tavoitteet, sekä kuvaan kuinka sitä toteutetaan. Lopuksi pohdin kansainvälisen sosiaalityön ja kehitysyhteistyön yhteyksiä teoriaosuuden pohjalta.

Luvussa 5 esittelen aineistoni, sekä kerron tutkimusmenetelmästäni. Tutkimukseni analyysissä olen käyttänyt teemoittelua ja fenomenografista lähestymistapaa.

Luvussa 6 esittelen aineistoni tarkemmin ja tuon esiin ne tärkeät näkökohdat, että aineisto on kirjoitettu länsimaisesta näkökulmasta ja kesken sosiaalityön opintojen, jolloin oma ammatillisuus on vasta kehittymässä. Nämä asiat ovat vaikuttaneet siihen, millaisia huomioita opiskelijat ovat kehitysmaassa oleskellessaan tehneet. Luku 6 voidaan laskea myös tutkimuksen tulosluvuksi, sillä nostan siinä esiin opiskelijoiden kokemuksia kulttuurisesta erilaisuudesta ja erilaiseen yhteiskuntaan sopeutumisesta.

Luvuissa 7 ja 8 tuon esiin tutkimustulokset ja lopuksi luvussa 9 vedän yhteen tutkimuksen annin ja mahdolliset jatkokysymykset.

2. SOSIAALITYÖN KEHITYS KANSAINVÄLISEKSI PROFESSIOKSI

Tässä luvussa avaan sosiaalityön käsitettä: mitä sosiaalityöllä tarkoitetaan ja millaisille arvoille se toimintana pohjautuu. Pohdin myös sitä, mitä tarkoitetaan kansainvälisellä sosiaalityöllä ja kuinka sosiaalityö on kehittynyt eri puolilla maailmaa. Mielestäni nämä on tärkeää tuntea, jotta voidaan pohtia mikä on sosiaalityön paikka kansainvälisellä kentällä tällä hetkellä ja kuinka se suhteutuu esimerkiksi kehitysyhteistyöhön.

2.1 SOSIAALITYÖN MÄÄRITTELYÄ

Sosiaalityö-termin määrittely ei ole yksinkertaista, sillä termin sisältö määrittyy eri tavoin eri ympäristöissä. Voidaan sanoa, että sosiaalityötä toteutetaan eri formaateilla eri puolilla maailmaa. Tästä erilaisten toteuttamistapojen kirjosta huolimatta voidaan puhua samasta ammattikunnasta, jonka lähtökohdat perustuvat samankaltaisille ideoille ja periaatteille. Sosiaalityö vastaa eri maissa erilaisiin tarpeisiin rakentuen paikallisen sosiaalisen ympäristön mukaan: erilaisia tapoja tehdä sosiaalityötä ovat esimerkiksi yksilöllinen työ, yhteisöllinen työ ja kansalaisyhteiskunnan vahvistaminen, sekä kehitykseen liittyvät tehtävät. Myös yhden maan sisältä on tavallisesti löydettävissä erilaisia kilpailevia tai toisiaan täydentäviä tapoja toteuttaa sosiaalityötä. (Cox & Pawar 2006, 1–3.) Tästä syystä sosiaalityö -termi on myös saanut osakseen kritiikkiä. Jotkut tutkijat ovat päätyneet käyttämään sen sijaan laajempaa termiä, kuten “sosiaalialan ammatti”. Sosiaalityö-terminä on pidetty liian suppeana, sillä jo pelkästään Euroopan alueella sosiaalisektorilla työskennellään useilla erilaisilla koulutuksilla ja pätevyyksillä. (Lyons, Manion & Carlsen 2006, 4.) Esimerkiksi Intiassa sosiaalityöntekijöinä toimii yliopistokoulutuksen saaneita sosiaalityöntekijöitä, mutta myös vapaaehtoistyöntekijöitä, joilla ei ole virallista sosiaalityön koulutusta, mutta joita myös kutsutaan sosiaalityöntekijöiksi. Vapaaehtoiset, kouluttamattomat sosiaalityöntekijät tekevät työtä usein esimerkiksi yhteiskunnallisen ideologian tai uskonnollisen vakaumuksen vuoksi. (Ranta-Tyrkkö 2009, 37.)

Vuonna 2001 International Federation of Social Workers (IFSW) ja International Association of Schools of Social Work (IASSW) loivat sosiaalityön kansainvälisen normiston. Siihen

sisältyi myös seuraavanlainen, vuonna 2005 päivitetty, sosiaalityön kansainvälinen määritelmä:

“The social work profession promotes social change, problem solving in human relationships and the empowerment and liberation of people to enhance well-being. Utilising theories of human behaviour and social systems, social work intervenes at the points where people interact with their environments. Principles of human rights and social justice are fundamental to social work.” (IFSW 2005, 2.)

Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry on suomentanut sosiaalityön kansainvälisen määritelmän näin:

”Sosiaalialan työn tavoitteena on ihmisten hyvinvoinnin lisääminen. Keinoina ovat tätä tukevan sosiaalisen muutoksen, ihmissuhdeongelmien ratkaisujen ja itsenäisen elämänhallinnan edistäminen. Työn kohteena on vuorovaikutus ihmisen ja hänen ympäristönsä välillä. Välineenä käytetään sosiaali- ja käyttäytymisteoreettista sekä yhteiskunnan järjestelmiä koskevaa tietoa ja näiden soveltamiseen tarvittavaa taitoa. Sosiaalialan työ perustuu ihmisoikeuksien ja yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden periaatteisiin, jotka on kirjattu kansainvälisiin yleissopimuksiin.” (Talentia 2005, 7.)

Kansainvälistä määritelmää on myös kritisoitu. Sen on sanottu olevan länsimaisesta näkökulmasta kirjoitettu ja unohtavan eroavaisuudet, joita erilaiset kulttuurit ja yhteiskuntarakenteet luovat. (Lyons, Manion & Carlsen 2006, 4.)

Länsimaiset sosiaalityön mallit auttavat hahmottamaan sitä, mitä sosiaalityö on, mutta jokaisessa kulttuuripiirissä ja sosiaalisessa ympäristössä tarvitaan paikallisiin oloihin ja tarpeisiin sopeutunutta sosiaalityön käytäntöä (Payne & Askeland 2008, 2). Esimerkiksi sosiaalityön länsimaiset arvot, joita useissa yhteyksissä on pidetty universaaleina, eivät kaikkien tutkijoiden mukaan päde kaikissa yhteiskunnissa. Tällaisia arvoja ovat esimerkiksi humanitaarisuus, demokratia, yksilöllisyys ja rationaalisuus. Esimerkiksi itsemääräämisoikeus voi toisissa kulttuureissa olla vieras asia. Länsimaiselle sosiaalityölle taas ovat vieraita

esimerkiksi usko ennalta määrättyyn kohtaloon tai pelko kasvojen menetyksestä yhteisössä ja ongelmien kieltäminen. Myös monissa kulttuureissa esiintyvä laajennettu perhekäsitys ja ongelmien ratkaiseminen koko suvun voimin on vastakohtassa länsimaisen salassapitovelvollisuuden kanssa. (Midgley 1981, 92–97, 102–104.) Samalla tavalla kuin länsimaisen sosiaalityöntekijän on syytä ymmärtää ympäröivän yhteiskunnan ja yhteisön toimintaa, tulisi afrikkalaisen sosiaalityöntekijän ymmärtää paikallisen yhteiskunnan ja esimerkiksi heimoyhteisöjen toimintatavat (Clifford 1966, ref. Midgley 1981, 132–133).

Kansainvälisessä normistossa, johon myös kansainvälinen määritelmä sisältyy, todetaan sosiaalityön olevan yleismaailmallista siltä osin, että se kohdentuu kokonaisvaltaisesti henkilöihin ja heidän ympäristöihinsä. Erilaiset käytännön painotukset kuitenkin vaihtelevat eri maissa ja eri aikoina. Niihin vaikuttavat sekä kulttuuriset, historialliset, että sosiaalis-taloudelliset olosuhteet. Suomessa painotus on pääosin asiakkaassa yhteiskunnallisen ympäristön sijaan. (Raunio K. 2004, 57.)

Erilaiset sosiaaliset rakenteet ja niiden luomat tarpeet vaikuttavat sosiaalityön toteutumiseen erilaisissa yhteiskunnissa. Usein tämä liittyy valtion taloudelliseen tilanteeseen. Sosiaalisia kysymyksiä voidaan lähestyä eritavoin yhteiskunnissa, jotka pystyvät tarjoamaan esimerkiksi sosiaaliturvan, työttömyysturvan ja huolenpidon vanhuksille, kuin yhteiskunnissa joissa huomattavalta osalta väestöstä puuttuu suoja, ruoka tai puhdas vesi. (Payne 1996, 165.) Konteksti, jossa sosiaalityötä toteutetaan, eli valtion osallisuus sosiaalisen hyvinvoinnin tuottamiseen, sekä yhteiskunnan sosiaaliset rakenteet, vaikuttavat sosiaalityön toteutumiseen ja rooliin yhteiskunnassa (Healy 2008, 229). Suomessa yhteiskunnallista ympäristöä määrittää hyvinvointivaltio, jonka varaan suomalainen sosiaalityö vahvasti rakentuu. Hyvinvointivaltio antaa sosiaalityölle edellytykset ja valtuudet, sekä määrittää millaisia toimintatapoja työskentelyssä on mahdollista hyödyntää. Hyvinvointivaltion sosiaaliturvan ja palvelujen kehitys vaikuttaa vahvasti siihen, millaisia ongelmia sosiaalityön asiakkaat kohtaavat ja kuinka ongelmiin voidaan vastata. (Raunio K. 2000, 11.) Valtio ja sen toteuttama sosiaalipolitiikka siis määrittävät sosiaalityötä ja sen mahdollisuuksia vahvasti. Maissa, joissa hyvinvointivaltion rakenteet puuttuvat, lähtökohdat sosiaalityön toteutukselle ovat erilaiset, sillä ei ole järjestelmää jonka varaan sosiaalityö voitaisiin rakentaa. Sosiaaliturvan ja palveluiden puute tai vähäisyys heijastunee myös ongelmiin, joita asiakkaat kohtaavat.

Kansainvälisessä määritelmässä todetaan, että sosiaalityö perustuu teoriaan, arvoihin ja erityisesti inhimillisten oikeuksien ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden periaatteisiin (Raunio

K. 2004, 55). Suomessa sosiaalialan työ perustuu myös lainsäädäntöön, jonka pohjana ovat ihmis- ja perusoikeusperiaatteet. Suomen perustuslain mukaan julkisen vallan, eli viranomaisten, on turvattava kansalaisten perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen. (Talentia 2005, 7.)

Arvot ja etiikka nousevat erityisen tärkeään osaan sosiaalityötä määriteltäessä. Niitä on pidetty jopa sosiaalityön ammatillisen toiminnan tärkeimpänä lähtökohtana. Sosiaalityön kohdalla voidaan olettaa, että arvot ja etiikka ilmaisevat tietoa syvällisemmin sen, mikä työssä on olennaista. (Raunio K. 2004, 71, 73.) Myös Payne (1996, 72) toteaa, että sosiaalityössä arvot usein esitetään sosiaalityön käytäntönä tai asianmukaisen lähestymistavan ohjeistuksena.

Sosiaalityön arvot nousevat ammattikunnan eettisistä periaatteista, jotka ovat ammattikunnan kannanotto siihen, millaisia ammatillisen toiminnan lähtökohtien tulisi olla. Sosiaalityöllä ei varsinaisesti ole ”omia” arvoja ja eettisiä periaatteita, vaan ne perustuvat modernissa yhteiskunnassa yleisesti hyväksytyihin arvoihin. Näitä ovat ihmistä ja yhteiskuntaa koskevat arvot, kuten ihmisarvon kunnioittaminen ja sosiaalinen oikeudenmukaisuus. (Raunio K. 2004, 26, 71.)

IFSW ja IASSW ovat luoneet sosiaalityöntekijöille ammattieettisen ohjeiston. Ohjeisto pohjautuu ihmisoikeuksien julistukseen ja joukkoon muita ihmis- ja kansalaisoikeuksiin liittyviä kansainvälisiä sopimuksia. Ohjeistuksessa todetaan, että ihmisoikeuksien kunnioitus ja sosiaalinen oikeudenmukaisuus ovat sosiaalityön perusperiaatteita. (IFSW 2004.)

Ihmisoikeuksien kunnioituksen periaate pitää sisällään itsemääräämisoikeuden kunnioituksen, yhteiskunnalliseen toimintaan osallistumisen edistämisen, ihmisen kohtaamisen kokonaisuutena ja sosiaalisen ympäristön huomioimisen, sekä yksilön ja yhteisön omien voimavarojen etsimisen ja vahvistamisen. Sosiaaliseen oikeudenmukaisuuteen kuuluvat syrjinnän vastustaminen, moniarvoisuuden kunnioittaminen, resurssien jakaminen tasapuolisesti, epäoikeudenmukaisten toimintatapojen esiintuominen ja vastustaminen, sekä työskentely solidaarisesti. Eettisessä ohjeistossa tärkeäksi on nostettu myös sosiaalityöntekijöiden ammatillisuus. 12-kohtainen ohjeistus painottaa muun muassa sitä, että sosiaalityön ammatillaisen tulee tehdä työ kunnolla ja ihmisoikeuksia kunnioittaen, eikä sosiaalityön ammattitaitoa tule käyttää väärin epäinhimilliseen toimintaan. (IFSW 2004.)

Arvot ja etiikka vaikuttaisivat siis olevan erityisen tärkeitä sosiaalityölle. Sosiaalityön voidaan ajatella pohjautuvan vahvasti ihmisoikeusperiaatteisiin, jotka vaikuttavat myös kehitysyhteistyön taustalla. Mielestäni on tärkeää nähdä, että esimerkiksi kaikille kuuluva hyvinvointi ihmisyyden perusteella on niin sosiaalityön, kuin kehitysyhteistyönkin taustalla vaikuttava arvo. Sosiaalisen oikeudenmukaisuuden eteen työskentely nousee tärkeäksi kysymykseksi erityisesti silloin, kun työskennellään yhteiskunnassa, joka ei pysty tarjoamaan universaalia sosiaaliturvaa ja hyvinvointia kansalaisilleen. Tällainen yhteiskunnallinen tilanne vallitsee usein kehitysmaissa.

2.2 LÄNSIMAISEN SOSIAALITYÖN SYNTY

Käsittelen tässä luvussa sosiaalityön syntyä, sillä se auttaa ymmärtämään sitä, mitä sosiaalityö pohjimmiltaan on ja millaisista lähtökohdista se on kehittynyt. Seuraavassa luvussa käsiteltävä sosiaalityön globaali kehitys auttaa ymmärtämään sosiaalityön historiallista asemaa eri yhteiskunnissa ja hahmottamaan sitä, mikä sosiaalityön paikka on kehitysmaissa.

Eurooppalaisen ja pohjoisamerikkalaisen sosiaalityön synty voidaan liittää köyhäinapuun (Midgley 1981, 17). Yleisesti hyväksytyyn käsitykseen mukaan länsimaisen sosiaalityön juuret löytyvät teollistumisen ja kaupungistumisen aiheuttamasta sosiaalisesta turvattomuudesta ja köyhyydestä (Cox & Pawar 2006, 3, Raunio K. 2004, 11). Ongelmiin yritettiin aluksi vastata vapaaehtoisella avustamisella ja hyväntekeväisyydellä, mutta hyvin pian kävi selväksi, ettei hyväntekeväisyys ollut riittävä avustusmuoto. Tarvittiin ammatillista, organisoitua auttamistyötä. (Raunio K. 2004, 11.)

Raunion mukaan länsimaisen, ammatillisen sosiaalityön perusteista on löydettävissä kolme ammatin kehittymiseen suuresti vaikuttanutta perinnettä, jotka kaikki edelleen vaikuttavat myös nykyisessä sosiaalityön käytännössä. Näin on myös suomalaisen sosiaalityön kohdalla, vaikei suomalainen sosiaalityö perustukaan sellaisenaan näille perinteille. Ensimmäinen perinne on lähtöisin vuonna 1869 Iso-Britanniassa perustetulta järjestöltä Charity Organisation Society (COS), jonka tavoitteena oli satunnaisen hyväntekeväisyyden systematisoiminen ja ammatillistaminen. Auttamistahdon sijasta työn perustana oli koulutukseen perustuva osaaminen, eli asiantuntijuus. COS:n tavoitteena oli vahvistaa ihmisten kykyä selviytyä yhteiskunnassa itsenäisesti ja pyrkiä pois avustusriippuvuudesta.

(Raunio K. 2004, 12–13.) Tämä perinne on vaikuttanut erityisesti yksilöllisen, tapauskohtaisen työn kehittymiseen (Cox & Pawar 2006, 4). Toinen perinne nousee lähes samanaikaisesti COS:n kanssa perustetun järjestön, Settlementiliikkeen, periaatteista. COS:n periaatteista poiketen Settlementiliike painotti ammatillisuudelle vaihtoehtoista suuntautumista. Liikkeen periaate oli vastavuoroisuus: sekä auttajalla että autettavalla on opittavaa toisiltaan ja hyvä auttamissuhde vaatii molemminpuolisen suhteen. Lähiympäristön katsottiin vaikuttavan yksilöön ja tavoitteena oli vahvistaa yhteisön voimavaroja. Settlementiliike painotti muutosta ympäristössä ja yhteisössä, kun taas COS:n tavoitteena oli muutos yksilössä. (Raunio K. 2004, 15.) Settlementiliike voidaan nähdä juurena, josta kehittyi myöhemmin yhteisöllinen sosiaalityö (Cox & Pawar 2006,4). Kolmas nykyiseen sosiaalityöhön vaikuttanut suuntaus oli Iso-Britanniassa vuonna 1884 perustettu The Fabian Society, joka pyrki aikaansaamaan sosiaalisia uudistuksia, reformeja. He katsoivat, ettei vain yksittäisten perheiden auttaminen ole riittävä keino torjua kaupunkien kasvavaa köyhyyttä. Tarvittiin sosiaalisia uudistuksia, erityisesti laaja sosiaaliturvajärjestelmä. Köyhien ongelmien katsottiin johtuvan yhteiskunnallisista oloista, ei heidän omasta toiminnastaan. (Raunio K. 2004, 16–17.)

Nykypäivän sosiaalityössä on edelleen nähtävissä viitteitä molemmista, sekä COS:in ammatillisuutta korostaneesta suuntauksesta että yhteisöllisestä sosiaalityöstä. Settlementiliikkeen periaatteiden mukaisesti myös nykypäivän sosiaalityössä painotetaan asiakkaan ja työntekijän tasavertaista vuorovaikutusta ja nähdään asiakas tietävänä ja toimivana yksilönä, ei vain apua vastaanottavana kohteena. Sosiaalipoliittiset toimenpiteet ja hyvinvointivaltio, joita reformistiliike ajoi, eivät onnistuneet poistamaan köyhyyttä, eivätkä psykologisia ongelmia. Myös nykyisen kaltaista ihmisten yksilöllisiin ongelmiin paneutuvaa ammatillista työtä tarvitaan siis edelleen. (Raunio K. 2004, 16–18.)

Suomalaisen sosiaalityön perinteistä on löydettävissä lisäksi kaksi vahvaa ajattelumallia. Järjestelmäkeskeinen ajattelutapa korostaa koko maan kattavaa yhtenäistä järjestelmää, joka yleensä perustuu lainsäädäntöön. Tämä on tyypillinen perinne Euroopan maissa ja myös tyypillinen suomalaiselle julkisen hallinnon sosiaalityölle. Erityisesti Pohjois-Amerikalle tyypillinen ongelmakeskeinen ajattelutapa taas korostaa erikoistumista: sosiaalityön tehtäviä hoitavat lukuisat erilaisiin sosiaalisiin ongelmiin erikoistuneet toimistot. Suomessa tämä perinne on juurtunut lähinnä kunnallisesta sosiaalihuollosta erillisiin ”terapeuttisiin”

toimipisteisiin, kuten A-klinikka tai perheneuvola. Ongelmakeskeisessä perinteessä korostuu koulutukseen perustuva ammatillinen asiantuntijuus. (Raunio K. 2004, 19–20.)

Sosiaalityön kehittymiseen oleellisesti vaikuttaneet perinteet saivat alkunsa Euroopassa ja levisivät myös Pohjois-Amerikkaan ja muutamille muille alueille. Yhteisöllinen sosiaalityö sai pohjaa erityisesti Yhdysvalloissa, jossa keskityttiin erityisesti sosiaalisten ongelmien syihin ja etsittiin vastauksia sekä yhteiskuntapolitiikasta että yhteisön tasolta. Seuraavina vuosikymmeninä sosiaalityö kehittyi Yhdysvalloissa ja Britanniassa samansuuntaisesti: nuori, kehittyvä ammattikunta laajensi vaikutustaan laajemmalle ympäristöönsä, ottaen kantaa esimerkiksi lainsäädäntöön ja oikeuteen. Huomion keskipisteessä olivat muun muassa nuoret rikolliset ja ehdonalaisen rangaistuksen kehittäminen. Samanaikaisesti kehitettiin myös terveydenhuollon sosiaalityötä, josta sai alkunsa nykyään melko vahva sosiaalityö sairaaloissa ja psykiatrian sektorilla. Euroopassa, Britannian ulkopuolella, sosiaalityö kehittyi eri reittejä pitkin. Pohjois-Euroopassa on pitkä traditio julkisen vallan tarjoamasta sosiaalisesta huolenpidosta ja väliintulosta, kun taas eteläisessä Euroopassa tällaista traditiota ei sosiaalityön varhaisina vuosina ollut. Myöhemmin Euroopan maiden sosiaalityön toimintatavat ovat lähestyneet toisiaan, vaikka eroja vielä onkin ja erilaiset traditiot ovat edelleen näkyvissä. Erot sosiaalihuoltojärjestelmissä vaikuttavat myös sosiaalityön määrittelyyn; toisessa maassa termi saattaa kattaa monta ammattiryhmää, kun taas toisaalla sosiaalityöntekijä on tarkasti määritelty ammatti, joka perustuu tiettyyn koulutukseen. (Cox & Pawar 2006, 4–5.)

Sosiaalityö on siis kehittynyt vapaaehtoistyöstä ammatilliseksi ja organisoiduksi toiminnaksi, jossa ammatillinen koulutus ja asiantuntijuus painottuvat. Tärkeänä työssä on pidetty sekä yksilön että yhteiskunnan muutosta. (Raunio K. 2004, 24.) Myös sosiaalityön koulutus kehittyi tämän historian pohjalta. Aluksi koulutus tarkoitti käytännön harjoittelua yhteisöissä tai valtion virastoissa, mutta vuosien kuluessa koulutus siirtyi oppilaitoksille ja lopulta yliopistoon. Opetussuunnitelma kehittyi asteittain ja lopulta käsitti ne lähtökohdat ja periaatteet, joista ammatillinen sosiaalityö kehittyi, täydennettynä uusilla tiedoilla ja metodeilla. (Cox & Pawar 2006, 4.) Sosiaalityön koulutus alkoi jo 1800-luvun puolella. Ensimmäisiä luentoja aiheesta pidettiin vuonna 1873 Englannissa, 1890-luvun lopulla aloitettiin Yhdysvalloissa sosiaalityön kesäkurssit. Ensimmäinen todellinen sosiaalityön koulu avattiin vuonna 1899 Hollannissa. (Healy 2008, 135.) Tuolloin koulutus kesti kaksi vuotta

sisältäen esimerkiksi orpolapsista huolehtimista, köyhien hyvinvoinnista huolehtimista ja yhteisöllistä työtä (United Nations 1958, ref. Healy 2008, 137).

Nostan tässä yhteydessä esiin erityisesti sen, kuten luvun alussa todettiin, että moderni sosiaalityö on syntynyt tilanteeseen, jossa tarvittiin apua köyhyyden poistamiseen. Se on erityisen tärkeä näkökulma ajatellen tutkimuksen aihetta, jossa pohditaan sosiaalityön tietojen ja taitojen hyödyntämistä kehitysmaiden ongelmien kohdalla. Kuten johdannossa totesin, kehitysmaat ovat kärjistetyksi todeten maita, jotka kärsivät köyhyydestä, eli ongelmasta, johon sosiaalityö syntyi vastaamaan. Luonnollisesti köyhyydessä on kyse isommista rakenteellisista ongelmista, kuin vain yksilön köyhyydestä, mutta mielestäni tämä on yksi niitä kysymyksiä, jotka liittävät sosiaalityön kehitysyhteistyöhön.

Tärkeää on tiedostaa myös ne erilaiset perinteet, joiden varaan sosiaalityö syntyi. Sosiaalityön historiasta on löydettävissä viitteitä tavoitteista vaikuttaa yhteiskunnallisiin rakenteisiin, joka on myös kehitysyhteistyön tavoite. Mielestäni sosiaalityön teorioilla voisi siis olla annettavaa myös kehitysmaiden ongelmien ratkaisussa.

2.3 SOSIAALITYÖN GLOBAALI KEHITYS

Kuten todettua, länsimaissa ammatillisen sosiaalityön juuret löytyvät siis teollistumisesta ja sen aiheuttamasta köyhyydestä ja turvattomuudesta. Muissa maissa tilanne sen sijaan on toinen: kaikki sosiaalityö ei nouse samasta perinteestä (Payne 1996, 19). Erilaiset eurooppalaiset sosiaalityön mallit tosin vaikuttivat myös useisiin Euroopan ulkopuolella kehittyneisiin sosiaalityön malleihin kolonisaation ja sen kautta syntyneiden siirtolaiskulttuureiden kautta. Siirtomaaisännät veivät, ainakin osittain, oman sosiaaliturvajärjestelmänsä ja siihen liittyen sosiaalityöntekijöiden koulutuksen uusiin siirtomaihinsa. (Cox & Pawar 2006, 5.) Kolonisaation mukana siirtomaihin juurrutettiin ajatusta siitä, että länsimaiset ajatukset ja tavat toimia ovat parempia paikallisiin tapoihin nähden. Tämä ajattelutapa koski muiden asioiden ohella myös sosiaalityön teorioita ja käytännön toteutusta. (Midgley 1981, 40.)

Sosiaalityö seurasi kolonialismin mukana siirtomaihin, mutta liittyi aluksi enemmän kolonialistin pyrkimyksiin ja tarpeisiin, kuin pyrkimykseen vaikuttaa kolonialisoitujen

maiden yhteiskunnalliseen kehitykseen. Kolonialistit toivat siirtomaihinsa alkeellisen hyvinvointijärjestelmän, jota johdettiin ja hallinnoitiin länsimaisin voimin, paikallisilla ei ollut pääsyä vaikuttamaan yhteiskunnallisiin asioihin. Länsimainen hyvinvointijärjestelmä tuotiin yleensä myös köyhille alueille, mutta usein sen tavoitteena oli palvella vain niitä yhteisön jäseniä, joilla oli yhteisössä tärkeä asema ja joiden rooli oli merkittävä siirtomaaisäntien kannalta. Muiden tarpeet jätettiin aluksi huomioimatta, mutta lopulta kristilliset ja humanitaariset arvot levisivät ja sosiaalista turvallisuutta ryhdyttiin tarjoamaan muillekin. Hyvinvointijärjestelmässä päähuomion saivat usein terveys ja koulutus, sekä laki ja oikeus. Pikkuhiljaa siirtomaissa ryhdyttiin kouluttamaan paikallisia yhteiskunnallisen kehityksen ja sosiaalisen hyvinvoinnin tarpeisiin. Koulutus, kuten myös muu sosiaalista turvaa luova järjestelmä, perustui pitkälti länsimaisille arvoille ja sosiaalisille rakenteille. (Cox & Pawar 2006, 5–6.)

Eurooppalaiset siirtomaa-isännät ovat käytännössä hallinneet lähes koko Aasiaa, Afrikkaa ja Etelä-Amerikkaa siirtomaahistorian aikana. Useat maat, joiden nykyään lasketaan kuuluvan kehitysmaihin, ovat jossain historiansa vaiheessa kokeneet siirtomaavallan. Midgley'n mukaan myös monet niistä maista, jotka eivät olleet kolonisoituja, saivat vaikutteita kolonisaatiosta ja sitä kautta länsimaisesta sosiaalityöstä. (Midgley 1981, 40.) Cox ja Pawar (2006, 6) ovat Midgley'n kanssa eri mieltä. Heidän mukaansa monet kehitysmaista eivät luoneet ollenkaan sen paremmin julkista sosiaaliturvajärjestelmää kuin modernia sosiaalityötäkään. Lähes jokaisessa maassa oli kuitenkin läsnä jokin kansainvälinen edustus, joka tarjosi erilaisia palveluita sosiaaliseen hyvinvointiin liittyen. Kolonialismin poissaolo näistä maista ja maiden erittäin hidas kehitys ovat Coxin ja Pawarin mielestä syitä siihen, että maista yhä edelleen puuttuu ammatillinen sosiaalityö, ainakin jos puhutaan modernin sosiaalityön koulutuksesta ja sosiaalityöntekijöiden yhteisöstä. Heidän mukaansa kolonisaatio toi tullessaan kolmansiin maihin sosiaalityön, joka ehkä perustui länsimaisille arvoille, mutta joka tapauksessa antoi pohjan modernin sosiaalisen hyvinvoinnin ja sosiaalityön kehittymiselle. Siitä voidaan kuitenkin keskustella, oliko länsimaalaisuuden leima sosiaalityölle hyvä vai huono asia.

Se, että länsimainen sosiaalityön malli rantautui myös siirtomaihin, ei kuitenkaan tarkoittanut sitä, että sosiaalityötä olisi toteutettu kaikkialla samalla tavalla. Sosiaalityö muotoutui jokaisessa maassa erilaiseksi paikallisten tarpeiden tai kolonialistin tarpeiden mukaan. Esimerkkinä Coxin ja Pawarin (2006, 7) kirjassa mainitaan muihin tutkimuksiin perustuen esimerkiksi Intia, jossa sosiaalityötä toteutettiin tehtaissa ammattijärjestöihin erikoistuen,

Egypti, jossa keskityttiin kehittämään kaupunkien yhteisöjä ja kouluja, sekä Filippiinit, jossa lapset ja heikossa asemassa elävät olivat huolenpidon keskiössä heti sosiaalityön alusta alkaen (ks. Pawar 1999, Abo-El-Nasr 1997, Midgley 1981).

Kehitysmaiden sosiaalityö sai siis alkunsa pitkälti länsimaisten oppien mukaan, mutta kehittyi kuitenkin eri suuntiin riippuen maan tai alueen sosiaalisesta ja poliittisesta tilanteesta (Cox & Pawar 2006, 6–7). Kun siirtomaat itsenäistyivät isäntämaistaan, alkoi myös sosiaalityön kentällä tapahtua eriytymistä. Sosiaalityöhön etsittiin alkuperäiseen kulttuuriin sopivia malleja ja sosiaalityön länsimaiset mallit kohtasivat vastustusta. (Healy 2008, 153.) Kehitys ei kuitenkaan ollut näin suoraviivaista: esimerkiksi Midgley (1981, 44–49) mukaan monet entisistä siirtomaista olivat yhä itsenäistymisen jälkeen riippuvaisia entisistä isäntämaistaan. Länsimaisesta taloudesta ja kehityksestä tuli ihanne, jota tavoiteltiin usein länsimaisten investointien avulla. Länsimaisen modernisaation ja teollistumisen uskottiin olevan edellytys sosiaaliselle ja taloudelliselle kehitykselle, vaikka osa tutkijoista varoitti, etteivät länsimaiset teoriat sovi traditionaaliin yhteiskuntiin ja kulttuureihin. Tutkijat varoittivat esimerkiksi muutoksista perheiden rakenteissa, sekä asenteissa ja käytöksessä.

Useat siirtomaat itsenäistyivät 1950-luvun tienoilla. Itsenäiset valtiot loivat omat poliittiset ohjelmansa, mutta sosiaaliset tarpeet eivät useissa tapauksissa heti nousseet tärkeiksi kysymyksiksi. Joidenkin taloustieteilijöiden keskuudessa ajateltiin, että valtion taloudellinen kehitys on pääsijalla ja sosiaalipalveluihin tulee käyttää mahdollisimman vähän valtion varoja. Taloudellisen kehityksen ajateltiin hyödyttävän perheitä niin, että ne voivat huolehtia itse hyvinvoinnistaan. Vähitellen kehitysmaiden hallitukset alkoivat laajentaa valtioiden koulutusmahdollisuuksia ja terveystalouksia, sekä ottaa vastuuta asuntojen löytymisestä kaupunkeihin muuttaville. Nämä uudistukset eivät kuitenkaan riittäneet vastaamaan kansalaisten todellisiin sosiaalisiin tarpeisiin, sillä usein palvelut oli suunnattu varakkaille tai keskiluokkaisille kansalaisille. (Midgley 1981, 50–51, 54–55.)

Sosiaalityö jatkoi kehittymistään useissa kehitysmaissa länsimaisia malleja noudattaen. Valtiot lähettivät jopa työntekijöitään Eurooppaan saamaan lisää oppia siitä, kuinka sosiaalipalveluita organisoidaan ja johdetaan. Myös rikkaat perheet lähettivät lapsiaan opiskelemaan muun muassa sosiaalityötä Eurooppaan. (Midgley 1981, 56.) Länsimaisille arvoille perustuvaa sosiaalityötä vietiin kehitysmaihin myös muita reittejä kuin kolonisaation kautta. Healy (2008, 152) tuo esiin, että myös Yhdistyneillä Kansakunnilla on ollut merkittävä rooli ammatillisen sosiaalityön leviämässä Euroopan ulkopuolelle. YK:n alainen

järjestö UNRRA (United Nations Relief and Rehabilitation Administration) lähetti toisen maailmansodan jälkeen sosiaalityön ammattilaisia sodasta kärsineisiin maihin, sekä aloitti useita sosiaalityön kouluja kehitysmaissa (Younghusband 1963, ref. Healy 2008, 152). Myös Midgley (1981, 53, 57–59) mukaan Yhdistyneet Kansakunnat ja joukko länsimaisia sosiaalityön ammattilaisia kiinnittivät 1950- ja 1960- luvuilla huomiota siihen, että sosiaalityö puuttui useista kehitysmaista kokonaan ja sosiaalityön saamiseksi näihin maihin tehtiin useita aloitteita. Sosiaalityön koulut, joita tuolloin perustettiin, pohjautuivat siihen tietoon ja malleihin, jotka olivat opettajille tuttuja. Koska opettajat olivat länsimaista, myös koulutuksen teoria pohjautui länsimaisen sosiaalityön rakenteille. Yhdistyneissä Kansakunnissa kiinnitettiin huomiota myös kehitysmaissa lisääntyneisiin ongelmiin, kuten prostituutio, rikollisuus ja huumeongelmat. Näitä ongelmia ratkaisemaan ja sosiaalipalveluita suunnittelemaan lähetettiin länsimaisia asiantuntijoita. Myös muut kansainväliset järjestöt ja erityisesti lähetystyö olivat kanavia, joita pitkin länsimaisia sosiaalipalveluita vietiin kehitysmaihin.

Itä-Euroopan ja muiden kommunististen alueiden tilanne sosiaalityön kehittymisen kannalta poikkesi muusta maailmasta poliittisen ilmapiirin vuoksi. Itäblokin alueella Puolaa ja Jugoslaviaa lukuun ottamatta sosiaalityötä ei esiintynyt toisen maailmansodan jälkeen aina neuvostomiehityksen päättymiseen asti. (Healy 2008, 156–157.) Sama tilanne koski Kiinaa: kommunismin myötä kiellettiin yhteiskunnalliset oppiaineet, sillä ne katsottiin kapitalistisiksi tai porvarillisiksi aineiksi. Tilanne jatkui Kiinassa noin 30 vuotta, kunnes 1980-luvun alussa yhteiskunnalliset aineet palasivat yliopistoihin ja sosiaalityön koulutus tuli mahdolliseksi. (Leung & Nann 1995, x.)

Nykypäivänä organisoitua sosiaalityötä on lähes joka maassa, pois lukien osa kehitysmaista. Eri maissa esiintyvällä sosiaalityöllä on paljon yhteistä, esimerkiksi ammattikunnan yhteinen etiikka ja yhteiset huolenaiheet. Sosiaalityöntekijät ympäri maailman ovat myös osa globaalia ammattikuntaa ja työskentelevät samankaltaisten sosiaalisten ongelmien parissa lähes kaikissa maissa. Samalla kun toiset tutkijat painottavat sosiaalityön samankaltaisuutta, löytävät toiset tutkijat ammattikunnan sisältä suuria eroja. Erityisesti nämä erot johtuvat maiden välisistä eroista, jotka juontuvat erilaisista yhteiskunnallisista ympäristöistä ja eroista taloudessa ja historiassa. Eroja on löydettävissä esimerkiksi sosiaalityön painotuksissa, ammattikunnan vahvuudessa ja koulutuksessa. Myös ymmärrys siitä, mitä sosiaalityö on, vaihtelee eri puolilla maailmaa. (Cox & Pawar 2006, 7–8, 22.)

Edellä kerrotusta voidaan päätellä, että sosiaalityö on kehittynyt eri yhteiskunnissa eri tavoin ja vastaamaan erilaisiin tilanteisiin. Sosiaalityön asema ei ole ollut tai ei ole kaikilta osin vieläkään välttämättä kovin vahva kaikissa yhteiskunnissa. Erityisesti kehitysmaissa sosiaalityö on kehittynyt hitaasti etsien omaa muotoaan. Tämä on tärkeää tiedostaa, kun mietitään sosiaalityön paikkaa kehitysmaissa tällä hetkellä tai mikä sosiaalityön rooli voisi olla kehitysmaiden sosiaalisia ongelmia ratkottaessa. On hyvä pohtia myös sitä, millaista sosiaalityö voisi kehitysmaissa olla. Ei voida ajatella, että länsimaisella mallilla toteutettava sosiaalityö on ainoa oikea tapa vastata sosiaalisiin ongelmiin, vaan tarvitaan sosiaalityötä, joka pohjautuu kunkin yhteiskunnan yksilölliseen tilanteeseen. Pohdinnan arvoista on myös se, millaiset mahdollisuudet tai resurssit kehitysmailla on huolehtia kansalaistensa hyvinvoinnista ja vähentää sosiaalisia ongelmia. Kuten aiemmin todettiin, yhteiskunnan talous ja toteutettava sosiaalipolitiikka vaikuttavat sekä yhteiskunnassa esiintyviin ongelmiin, että sosiaalityön mahdollisuuksiin vastata niihin. Köyhissä valtioissa resurssien puute heijastunee voimakkaasti myös sosiaalityöhön ja yhteiskunnassa esiintyviin ongelmiin.

2.4 KANSAINVÄLINEN SOSIAALITYÖ

Tässä luvussa käsittelen kansainvälistä sosiaalityötä. Kun etsitään sosiaalityön paikkaa kehitysyhteistyön kentällä, on tärkeää tuntea se, mitä kansainvälisellä sosiaalityöllä tarkoitetaan. Länsimaisen sosiaalityöntekijän työskentely kehitysmaiden ongelmien parissa on kansainvälistä työtä. Tuntemalla kansainvälisen sosiaalityön määritelmän ja toimintakentät, on mahdollista pohtia sen yhteyksiä kehitysyhteistyöhön ja mahdollisuuksia toimia kehitysmaissa.

Termiä kansainvälinen sosiaalityö on käytetty jo vuosikymmeniä ja yrityksiä määritellä termin sisältö on useita. Ensimmäiset artikkelit aiheesta ilmestyivät jo vuoden 1937 sosiaalityön vuosikirjassa. Ensimmäiset kansainväliset sosiaalityön järjestöt on perustettu jo ennen tätä, 1920-luvun lopulla. Niiden päätehtävänä on muun muassa koota yhteen sosiaalityön koulutuksesta vastaavia tahoja ja sosiaalialan järjestöjä, sekä tehdä sosiaalityötä näkyväksi ja edistää sosiaalityön koulutusta. Järjestöt ovat osaltaan auttaneet ammattikuntaa tuntemaan yhteenkuuluvuutta yli valtioiden rajojen. (Healy 2008, 8, 172, 239.)

Yksi varhaisimmista määritelmistä löytyy vuoden 1939 sosiaalityön vuosikirjasta, jossa Warren määrittelee kansainvälisen sosiaalityön voivan olla ajatusten ja menetelmien vaihtoa eri maiden sosiaalityöntekijöiden välillä, eri maiden järjestöjen tai hallitusten välistä työtä, tai avustustyötä katastrofialueilla tai muuten apua tarvitsevien ihmisten parissa (Warren 1939, ref. Healy 2008, 8–9). Yrityksiä määritellä kansainvälistä sosiaalityötä on sittemmin ollut lukuisia (ks. esim. Healy 2008, 8–9).

Esimerkki tuoreimmista määritelmistä löytyy Coxin ja Pawarin teoksesta vuodelta 2006. Heidän mukaansa kansainvälinen sosiaalityö on sosiaalityön koulutuksen ja käytännön esiin tuomista paikallisesti ja maailmanlaajuisesti. Tarkoituksena on rakentaa kansainvälinen professio, jolla on valmiuksia vastata erilaisiin globaaleihin haasteisiin. Nämä haasteet liittyvät erityisesti maapallon väestön hyvinvointiin. (Cox & Pawar 2006, 20.)

Paynen ja Askelandin (2008, 3–4) mukaan kansainvälistä sosiaalityötä voi tehdä seitsemällä tavalla.

1. Työskentelemällä kehitykseen liittyvien kysymysten parissa kehitysmaissa, esimerkiksi kansalaisjärjestössä.
2. Työskentelemällä virallisessa kansainvälisessä virastossa, kuten jossain Yhdistyneiden Kansakuntien toimipisteessä tai Euroopan komissiossa.
3. Työskentelemällä sellaisessa toimistossa, joka käsittelee kansainvälisiä asioita, kuten adoptio tai lapsikaappaus.
4. Työskentelemällä kansainvälisessä sosiaalityön järjestössä.
5. Ottamalla osaa kansainvälisiin konferensseihin tai tekemällä ammatillinen vierailu tai vaihto toiseen maahan.
6. Työskentelemällä ammatillisesti kotimaansa ulkopuolella,
7. Työskentelemällä maahanmuuttajien ja pakolaisten parissa heidän omassa kotimaassaan.

Healyn (2008, 10–17) näkemys on, että kansainvälistä sosiaalityötä tehdään neljällä tasolla, jotka ovat osittain samanlaisia kuin yllä mainitut Paynen ja Askelandin määritelmät. Healyn mukaan kansainvälinen sosiaalityö voi olla

1. Kansainvälisiin kysymyksiin liittyvää työtä kotimaassa.
2. Ammatillisen tiedon ja taidon vaihtoa kansainvälisesti.

3. Käytännön toimintaa kansainvälisten kysymysten eteen.
4. Kansainvälistä toimintaa poliittisten päätösten ja toimintatapojen muuttamiseksi.

Ensimmäisellä tasolla Healy tarkoittaa työtä kotimaassa, joka jollain tavalla on liitoksissa kansainvälisiin kysymyksiin, kuten työ pakolaisten parissa tai kansainväliseen adoptioon liittyvissä tehtävissä. Sosiaalityöntekijä voi erikoistua kansainvälisiin kysymyksiin, mutta ne voivat myös tulla vastaan lähes kaikkien sosiaalityöntekijöiden työssä. Toisella tasolla Healy tarkoittaa mahdollisuutta ja kykyä vaihtaa sosiaalityön tietoja ja taitoja ja tuoda niitä osaksi omia käytäntöjä. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi kansainvälisen tutkimuskirjallisuuden seuraamista, kansainvälisiin konferensseihin osallistumista tai yhteydenpitoa kollegoihin muissa maissa, sekä uusien tietojen ja käytäntöjen omaksumista omaan työhön. Kolmannella tasolla Healy tarkoittaa esimerkiksi työtä kehitykseen liittyvien kysymysten parissa, joko palkattuna tai vapaaehtoisena. Healy siis sisällyttää kansainväliseen sosiaalityöhön kuuluvaksi myös vapaaehtoistyön, joka tähtää kriisistä tai kehitykseen liittyvistä ongelmista kärsivien maiden auttamiseen. Healy kuitenkin tähdentää, että tässäkin ulottuvuudessa tärkeää on sosiaalityöntekijöiden ammattitaidon ja tietojen hyödyntäminen. Neljäs taso on Healyn mukaan sitä, että sosiaalityön ammattikunnan on mahdollista saada aikaan kansainvälinen liike, joka tuo esiin tärkeitä sosiaalisia epäkohtia ja kysymyksiä, sekä etsii ratkaisuja globaaleihin sosiaalisiin ongelmiin. Tämä voi tapahtua esimerkiksi siten, että sosiaalityöntekijät ja sosiaalityön järjestöt osallistuvat erilaisiin konferensseihin ja tapahtumiin.

Healyn näkemys on julkaistu myös hänen teoksessaan vuodelta 2001. Tämän pohjalta Cox ja Pawar (2006, 20) nostavat näiden tasojen rinnalle myös sosiaalityöntekijöiden yhteisen tavoitteen vakiinnuttaa ammattikuntansa ympäri maailman ja toiminnan tämän eteen. Tällä hetkellä sosiaalityöntekijöiden ammattikunta ei ole näkyvä kaikkein köyhimmässä maissa.

Healyn ulottuvuuksista kaksi ensimmäistä voivat hyvinkin koskea kaikkia sosiaalityöntekijöitä, kaksi viimeistä pienempää joukkoa (Healy 2008, 15). Sosiaalityön kansainvälistymisen voidaankin ajatella tarkoittavan sitä, että osa sosiaalityöntekijöistä työskentelee kansainvälisissä yhteyksissä, osa paikallisissa tehtävissä, jotka toisinaan koskettavat kansainvälisiä kysymyksiä (Lyons, Manion & Carlsen 2006, 1). Paikallisissa tehtävissä työskentelevä sosiaalityöntekijä voi törmätä esimerkiksi kysymyksiin, jotka liittyvät pakolaisiin, turvapaikan hakijoihin, järjestettyihin avioliittoihin tai kulttuurisiin konflikteihin (Payne & Askeland 2008, 4).

Yllä esitellyistä erilaisista määritelmistä voidaan päätellä, ettei kansainvälisen sosiaalityön termi ole yksiselitteinen. Jokainen tutkija avaa sen omalla tavallaan, eikä ole luotu yhtä yhtenäistä määritelmää, jonka kaikki hyväksyisivät. Oman tutkimukseni kannalta merkittävin kansainvälisen sosiaalityön muoto on useiden tutkijoiden mainitsema kansainvälinen käytännön työ. Omassa tutkimuksessani keskityn nimenomaan käytännön sosiaalityöhön kehitysmaassa ja tulen tutkimuksessani pohtimaan siihen liittyviä teemoja. Erityisesti työ kehitykseen liittyvien teemojen ympärillä on lähellä tätä tutkimusta. Toisaalta, voidaan ajatella, että myös laajempi vaikutustyö rakenteellisten muutosten aikaansaamiseksi on tärkeää tämän tutkimuksen kannalta. Myös kehitysyhteistyön keinoin pyritään aikaansaamaan rakenteellisia muutoksia, jotka johtavat laajempaan hyvinvointiin. Tämä tavoite yhdistää mielestäni erityisen hyvin kansainvälisen sosiaalityön ja kehitysyhteistyön.

Lopuksi vielä Healyn (2008, 16, 231) tiivistys kansainvälisen sosiaalityön perimmäisestä ajatuksesta, joka mielestäni menee myös lähelle kehitysyhteistyötä: kansainvälinen sosiaalityö on arvoihin pohjautuvaa toimintaa ihmisoikeuksien ja globaalin hyvinvoinnin eteen. Sosiaalityön ammattilaiset eripuolilla maailmaa jakavat samankaltaiset arvot: ajatus jokaisen ihmisen arvokkuudesta on työn pohjalla.

3. SOSIAALITYÖ KANSAINVÄLISELLÄ KENTÄLLÄ

Tässä luvussa avaan niitä ilmiöitä, jotka maailmanlaajuisesti muovaavat sosiaalityön käytäntöä, sekä kuvaan sosiaalityön kysymyksiä, jotka ylittävät valtioiden rajoja. Nämä sosiaalityön kansainväliset kysymykset ovat useilta kohdin samankaltaisia, kuin kysymykset joiden parissa kehitysyhteistyö toimii. Avaan tässä luvussa myös kehityksen käsitettä, sekä tuon esiin sen, miten kehitys liittyy sosiaalityöhön. Kehityksen käsittely sosiaalityön kysymyksenä on relevanttia myös tämän tutkimuksen kannalta: se auttaa hahmottamaan sosiaalityön mahdollisuuksia kehitykseen liittyvien tehtävien parissa, eli kehitysyhteistyön kentällä.

3.1 SOSIAALITYÖTÄ MAAILMANLAAJUISESTI MUOVAAVAT ILMIÖT

Kansainvälisen sosiaalityön tärkeimmät tavoitteet ovat Healyn mukaan ihmisten sosiaalinen ja taloudellinen hyvinvointi. Näiden tavoitteiden toteutumiseen vaikuttavat globalisaatio, kehitys ja ihmisoikeudet. Kansainvälistä sosiaalityötä tekevän on tärkeää tuntea nämä ilmiöt ja niiden merkitys ihmisten hyvinvoinnille. (Healy 2008, 17.) Coxin ja Pawarin (2006, 25) mukaan kansainväliseen sosiaalityöhön vaikuttavia ilmiöitä ovat maailmanlaajuisuus, ihmisoikeudet, ympäristö, sekä sosiaalinen kehitys.

Sosiaalinen kehitys, sekä ympäristön huomioiminen sisältyvät myös Healyn määrittelemiin ilmiöihin, mutta Cox ja Pawar nostavat ne esiin omina ulottuvuuksinaan (Healy 2008, 29, 52–76, Cox & Pawar 2006, 25). Kehitystä ja siihen liittyvää sosiaalista kehitystä käsittelen tarkemmin luvussa 4.2.

Globalisaatio voidaan nähdä maailmanlaajuisen yhdentymisen prosessina, jonka aikana erilaiset kansat, kulttuurit, taloudet ja poliittiset prosessit saavat yhä enemmän kansainvälisiä vaikutteita ja ihmiset ovat tietoisia näiden vaikutusten merkityksestä heidän elämäänsä (Midgley 1997, 21). Globalisaatiossa maailma muovautuu yhdeksi paikaksi ja sen ihmiset kokonaisuudeksi, jonka osat kytkeytyvät toisiinsa ja ovat toisistaan riippuvaisia yhtä enemmän (Kiljunen 2008, 34).

Globalisaatiolla on merkittäviä vaikutuksia ihmisten elämään, mutta myös ihmisten hyvinvoinnin eteen työskentelevien työnkuvaan (Lyons, Manion & Carlsen 2006, 37). Globalisaatio aiheuttaa muutoksia muun muassa talouteen, kulttuuriin, turvallisuuteen ja elinympäristöön (Healy 2008, 28). Muutokset näkyvät myös politiikan toteutuksessa ja poliittisissa päätöksissä (Payne & Askeland 2008, 10). Nämä muutokset yhdessä vaikuttavat ihmisten terveyteen ja sosiaaliseen hyvinvointiin ympäri maailman (Healy 2008, 28). Myös monet sosiaalisista ongelmista ovat saaneet vaikutteita globalisaatiosta. Tällaisia ovat esimerkiksi maahanmuuttoon ja konflikteihin liittyvät ongelmat. (Midgley 1997, xiii.) Globalisaation myötä monista yhteiskunnallisista ongelmista on tullut ihmiskunnan yhteisiä ongelmia. Kun maailma niin sanotusti pienenee ja ilmiöt kytkeytyvät toisiinsa, kasvaa tietoisuus ongelmista ja ne vaikuttavat laajemmalle. Esimerkkejä yhteiskuntien rajat ylittävistä ongelmista ovat muun muassa talouskehityksen haavoittuvuus, väestönkasvu ja väestön hallitsematon liikkuvuus, ympäristöongelmat ja luonnonvarojen riittävyys, kansainvälinen rikollisuus huume- ja ihmiskauppoineen, sekä AIDS:in leviäminen ja kehitysmaiden köyhyys. (Kiljunen 2008, 28.)

Koska globalisaatiolla on suuri vaikutus ihmisten hyvinvointiin ja sosiaalityön sisältöön, on kansainvälistä työtä tekevän tärkeää ymmärtää sen merkitys (Healy 2008, 28). Healyn (2008, 4–5) mukaan globalisaatio on muovannut sosiaalityötä neljällä merkittävällä tavalla:

1. Kansainväliset yhteiskunnalliset muutokset ovat vaikuttaneet paikallisiin käytäntöihin. Uudenlaiset sosiaaliset ongelmat, kuten väestön suuri liikkuvuus, vaativat uudenlaisia työtapoja.
2. Valtiot kamppailevat samankaltaisten sosiaalisten ongelmien parissa riippumatta niiden taloudellisesta asemasta. Valtioiden rajoja ylittävä työtapojen ja tietojen vaihto on ongelmien ratkaisemiseksi tärkeää. Yleisiä valtioiden rajoja ylittäviä ongelmia ovat esimerkiksi katulapset, väestön ikääntyminen ja työttömyys.
3. Poliittiset, taloudelliset ja sosiaaliset päätökset, jotka tehdään yhdessä valtiossa, vaikuttavat nykyään myös muiden valtioiden sosiaaliseen ja taloudelliseen hyvinvointiin. Koska sosiaaliset ongelmat ja sosiaaliseen hyvinvointiin vaikuttavat tapahtumat ylittävät valtioiden rajoja, ei niiden korjaaminenkaan onnistu yksin.
4. Teknologian kehittyminen on luonut hyvät mahdollisuudet kansainväliseen tiedon vaihtoon ja kommunikointiin.

Globalisaation seurausta ovat myös erilaiset konfliktit, joita sosiaalityö osaltaan ratkoo. Yksilön henkilökohtaiset ja perheen sisäiset konfliktit ovat sosiaalityöntekijöille tuttuja jo entuudestaan, mutta globalisaation myötä konfliktit ovat laajentuneet yhteisöjen välisiksi, jopa maiden rajat ylittäviksi. Vakavimpien konfliktien kohdalla voidaan puhua sodasta. Konfliktit voivat koskea esimerkiksi etnisyyttä, kulttuuria, uskontoa, sosio-ekonomista luokkaa tai poliittista ideologiaa. Kansainväliselle sosiaalityölle tärkeitä konflikteihin liittyviä kysymyksiä ovat esimerkiksi naisten asema sodassa ja lapsisotilaat. (Lyons, Manion & Carlsen 2006, 87, 91, 98–99.)

Globalisaatiolla on vaikutuksia myös ympäristöön, näistä merkittävimpänä esimerkkinä kasvihuoneilmiö (Kosonen & Simpura 1999b, 9). Ympäristöön liittyvät tekijät vaikuttavat osaltaan sosiaalityön sisältöön kansainvälisesti, sillä elinympäristöllä on suuri vaikutus yksilön elämään ja hyvinvointiin. On tärkeää tiedostaa sen ympäristön merkitys, jossa ihmiset joutuvat elämään. Tämä tekee ympäristöongelmien huomioimisesta tärkeää. Ympäristöongelmiin ratkaisuja kehittämällä voidaan vaikuttaa myös ihmisten sosiaalisiin oloihin, talouteen, sekä politiikkaan. (Cox & Pawar 2006, 25–26, 33.) Ympäristöongelmat eivät ole vain yhden valtion ongelma; ne vaikuttavat myös ympäröiviin valtioihin, mahdollisesti koko maailmaan. Globaaleja ympäristöongelmia ovat muun muassa saastuminen, sekä luonnonvarojen ehtyminen. Saastumisen seurauksia ihmisten elämään ovat esimerkiksi erilaiset sairaudet, sekä laajemmassa mittakaavassa ilmaston lämpeneminen, joka taas aiheuttaa uusia muutoksia ihmisten elämään. Ympäristön ongelmiin voidaan laskea myös puutteellinen sanitaatio, josta monissa maissa kärsitään. Tämän seurauksena monenlaiset sairaudet pääsevät leviämään. Myös luonnonvarojen ehtyminen aiheuttaa ihmisille monenlaisia ongelmia. Yksi merkittävimmistä on puhtaan juomaveden puute. (Healy 2008, 29–31.)

Elinympäristöön liittyvät ongelmat uhkaavat miljoonien ihmisten terveyttä ja aiheuttavat tilanteen, jossa on lähdettävä etsimään turvallisempaa paikkaa asua ja elää. Tällöin puhutaan ympäristöpakolaisuudesta, jonka on arvioitu lisääntyvän tulevaisuudessa merkittävästi. Jo nyt arvioidaan, että ympäristöongelmien vuoksi kotinsa jättäneitä on enemmän, kuin poliittisista syistä tai sotien vuoksi pakolaisiksi lähteneitä. (Ulkoasiainministeriö 2007c.) Erityisesti mahdollinen pakolaisuus yhdistää ympäristöongelmat sosiaalityöhön, joka ratkoo omalta osaltaan pakolaisuuteen liittyviä kysymyksiä.

Kansainväliseen sosiaalityöhön vaikuttava ulottuvuus ovat myös ihmisoikeudet. Ihmisoikeudet perustuvat kansainvälisiin lakeihin ja sopimuksiin, joista merkittävin on Yhdistyneiden Kansakuntien vuonna 1948 antama ”yleismaailmallinen ihmisoikeuksien julistus”. Sen mukaan kaikki ihmiset ovat syntyneet vapaina, tasa-arvoisina ja arvokkaina ja heille kuuluvat yhtäläiset oikeudet. Sosiaalityö pohjaa samanlaiselle arvomaailmalle kuin ihmisoikeudet, ajatukseen ihmisen arvokkuudesta ja yksilöllisyydestä. Ihmisoikeuksien puolustaminen on yksi kansainvälisen sosiaalityön keskeisimmistä sisällöistä. (Healy 2008, 63, 75.) Cox ja Pawar (2006, 26) nostavat ihmisoikeudet kansainvälisen sosiaalityön tärkeimmäksi arvoksi. Ihmisoikeudet ovat sosiaalityöntekijöille eräänlainen työkalupakki; ne osoittavat sen, kuinka ihmistä tulisi kohdella, mutta niiden toteutuminen riippuu siitä, kuinka niiden sisältö osataan hyödyntää (Lyons, Manion & Carlsen 2006, 53).

Kansainvälistä sosiaalityötä tekevän tulisi pitää mielessä kaikki työn sisältöön vaikuttavat tekijät, sillä kansainvälisen sosiaalityön ongelmat koskettavat usein kaikkia näitä ilmiöitä. Esimerkiksi työstä pakolaisten parissa on löydettävissä vaikutuksia globalisaatiosta, ihmisoikeuksista, sosiaalisesta kehityksestä, sekä mahdollisesti ympäristöön liittyvistä ongelmista. (Cox & Pawar 2006, 37.)

3.2 KEHITYS SOSIAALITYÖN HAASTEENA

Kehitys on yksi merkittävimmistä kansainväliseen sosiaalityöhön liittyvistä ilmiöistä (Healy 2008, 52). Se on nostettu tässä tutkimuksessa omaksi luvukseen, sillä se on tärkeä niin kansainvälisen sosiaalityön, kuin kehitysyhteistyön näkökulmastakin ja voi auttaa hahmottamaan näiden kahden kentän yhteyskohtia.

Kehitys ei ole yksiselitteinen termi, se voidaan ymmärtää monella eri tavalla. Kehitys-termiä on käytetty esimerkiksi kuvaamaan yhteiskunnallista muutosta, taloudellista kasvua ja modernisaatiota (Burkett & McDonald 2005, 179). Tämän tutkimuksen kannalta mielekkäin tapa ymmärtää kehitys, on nähdä se prosessina, joka johtaa yhteiskunnan paranemiseen. Tämä ajattelutapa on yleinen esimerkiksi kehitysmaatutkimuksen alueella. (Koponen 2007b, 49–50, 54.)

Kehitys kytkeytyy voimakkaasti modernisaatioon, joka on tapahtunut niin sanotuissa länsimaissa. Samaista modernisaation prosessia on kutsuttu myös kapitalismin kehitykseksi.

Modernisaation myötä tapahtui muun muassa teollistuminen, joka taas aiheutti muutoksia yhteiskuntarakenteissa ja arvoissa. Tällaista modernisaatiokehitystä on myös kritisoitu, mutta pääosiltaan sillä on myönteinen arvolutaus, joka juontuu sen mukana tulleista sosiaalisista parannuksista. Kehittyneissä maissa suhteellinen hyvinvointi ulottuu myös työtätekeviin luokkiin ja maaseutuväestöön. Tällaiseen kehitysajatteluun on perinteisesti nojannut kehitykseen tähtäävä toiminta, mukaan luettuna kehitysyhteistyö. On siis tavoiteltu kehitysmaihien samankaltaista modernisaatioprosessia, kuin länsimaissa on koettu. Sittenkin on todettu, ettei tällainen modernisaatiokehitys välttämättä ole johtanut sellaisenaan hyvinvointiin ja tyytyväisyyteen. Nytemmin kehitys ajatellaan usein yhteiskunnallisena parannuksena, jossa on mukana myös modernisaation piirteitä. Enää ei odoteta, että kehitysmaat kävisivät läpi saman modernisaatioprosessin, kuin länsimaat ovat käyneet. Käytännössä modernisaation tavoittelu tarkoittaa nykyään pyrkimystä vähentää köyhyyttä. (Koponen 2007b, 54–56.)

Kehityskeskustelussakin esiin nousevat näkökulmaerot kehitysmaiden ja teollistuneiden maiden välillä: kun teollistuneista maista käsin mielellään määritellään, ettei länsimaisen modernisaation tavoittelu ole kehitysmailla kannattavaa, on modernisaatio ja länsimainen elintaso kuitenkin yhä edelleen monen kehitysmaan tavoitteena (Koponen 2007b, 56–58).

Nykyisessä kehityskeskustelussa tärkeimmäksi tavoitteeksi on noussut modernisaation sijaan luoda paremmat elinolosuhteet kehitysmaiden ihmisille (Koponen 2007b, 56). Vuosien varrella tutkijat ovat todenneet, ettei valtiontalouden kasvu automaattisesti tarkoita ihmisten sosiaalisen hyvinvoinnin kasvua ja köyhyyden vähenemistä, tästä syystä kehityksellä ei voida ajatella vain talouskasvua. On ryhdytty ajattelemaan, että kehityksestä voidaan puhua, kun valtio kansantalouden lisäksi huolehtii seuraavista asioista:

1. ihmisten perustarpeisiin vastaaminen
2. sosiaalisten tekijöiden kehitys
3. ympäristön kestävä kehitys
4. naisten aseman kehitys
5. toimenpiteet ja tavoitteet kehityksen aikaansaamiseksi. (Healy 2008, 55–56.)

Ihmisten perustarpeilla tarkoitetaan riittävää ravintoa, puhdasta vettä, kattoa pään päällä ja turvallisuutta (Midgley 1997, 5).

Naisten tärkeä rooli kehityksessä on huomioitu viime vuosina. On muun muassa todettu, että naisten yhteiskuntaan osallistumisella ja lukutaidolla on yhteys lapsikuolleisuuden ja perheiden hyvinvointiin. (Healy 2008, 60.) Ympäristön tärkeyttä ihmisten hyvinvoinnille käsiteltiin jo luvussa 3.1.

Sosiaalisten tekijöiden kehityksellä tarkoitetaan sellaista suunniteltua muutosta yhteiskunnassa, joka tuottaa hyvinvointia ihmisille. Se sisältää yhteiskunnalliseen toimintaan osalliseksi pääsyn, yhteiskunnallisten instituutioiden rakentamisen, sekä yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden. Sosiaalisten tekijöiden kehitys on erityisen tärkeä sosiaalityön näkökulmasta. (Midgley 1995, ref. Healy 2008, 55–56.)

Cox ja Pawar (2006, 35–37) irrottavat sosiaalisen kehityksen omaksi kansainvälisen sosiaalityön sisältöön vaikuttavaksi ilmiökseen. He ymmärtävät sosiaalisen kehityksen yhteiskunnan ja yhteisön kehittymisenä. Tässä keskeistä on muun muassa se, että kohdistetaan huomio erityisesti ihmisiin ja niihin inhimillisiin resursseihin, joita yhteiskunnassa on, sekä se, että luodaan asianmukaisia valtiollisia instituutioita ja rakenteita. Tärkeää on myös kehittää valtiota niin ympäristön, talouden, politiikan, yhteiskunnan, lainsäädännön, kuin kulttuurinkin osalta. Näillä kaikilla on oma merkityksensä ihmisyyteen elämään. Sosiaalisen kehityksen tulee tapahtua kaikilla niillä tasoilla, joilla yhteiskunta ja ihmisyyteen toimivat. Näillä Cox ja Pawar tarkoittavat paikallista, alueellista, kansallista ja globaalia tasoa.

Hankalasti avattava sosiaalinen kehitys voidaan Wimanin (2003, 84–86) mukaan ymmärtää myös kolmen tekijän kokonaisuutena, jolloin siihen sisältyy:

1. Sosiaalinen vastuu. Yhteiskunnan on toimittava taloudellisesti, mutta myös muilla sektoreilla niin, ettei siitä koidu liikaa sosiaalista haittaa yhteiskunnan jäsenille.
2. Peruspalvelujen saatavuus. Peruspalvelut ovat oleellisia ihmisten turvallisuudelle, terveydelle ja toimintakyvylle, sekä tasa-arvon toteutumiseksi. Peruspalveluilla voidaan tarkoittaa esimerkiksi sosiaalipalveluita, terveystieteiden palveluita, koulutusta, sekä julkista infrastruktuuria, johon sisältyvät muun muassa tiedonvälitys, sekä vesi- ja jätehuolto.

3. Sosiaalinen pääoma. Yhteiskunnalliset instituutiot, kuten hyvä hallinto, turvallisuus, lainsäädäntö ja oikeudenmukaisuus ovat tärkeitä sosiaalisesti kehittyneelle yhteiskunnalle.

Edellä mainitun perusteella voidaan tiivistää, että sosiaalisen kehityksen päämääränä on tarjota yhteiskunta kaikille. Sen edellytyksenä ovat toimivat sosiaaliset instituutiot ja kaikkien saatavilla olevat peruspalvelut. Tarvitaan myös sosiaalista ja ekologista vastuuntuntoa, jonka kaikki kantavat. (Wiman 2003, 84–86.)

Sosiaalisessa kehityksessä keskiössä on kaikkien osallisuus, pääsy mukaan kansalaisyhteiskunnan toimintaan. Yhteiskunnassa, joka on sosiaalisesti kehittynyt, kaikilla sen jäsenillä on tasavertaiset poliittiset, sosiaaliset, sivistykselliset ja taloudelliset oikeudet, sekä yhteiskunnan tarjoama turva ja yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan. Sosiaalisesti kehittyneessä yhteiskunnassa jokaisella sen jäsenellä on oikeus kantaa vastuunsa yhteiskunnan toimivuuden eteen, sekä nauttia niistä aikaansaannoksista, jotka on yhdessä hankittu. (Wiman 2003, 84–87.)

Sosiaalinen kehitys voidaan ajatella myös lähestymistapana, joka edistää inhimillistä hyvinvointia yhdistämällä sosiaalipoliittiset ohjelmat taloudelliseen kehitykseen. Tästä näkökulmasta sosiaalinen kehitys pyrkii poistamaan sitä ongelmaa, joka aiemmin on havaittu, eli ettei valtion taloudellinen kasvu välttämättä johda kansalaisten parempaan sosiaaliseen hyvinvointiin. Sosiaalisen kehityksen näkökulmasta katsottuna sosiaalista hyvinvointia voidaan parhaiten lisätä ohjaamalla taloudellisesta kehityksestä saatu hyöty sellaisille alueille kuin työllisyyden lisääminen ja elintason parantaminen. Midgley näkee sosiaalisen hyvinvoinnin koostuvan seuraavista asioista:

1. Yhteiskunnan sosiaaliset ongelmat tulee olla hallinnassa. Tällaisia ongelmia ovat esimerkiksi erilaiset konfliktit, työttömyys, rikollisuus ja väkivalta. Toiset yhteiskunnat ovat onnistuneet näiden torjumisessa toisia paremmin.
2. Perustarpeiden tulee olla tyydytetyt. Tämä sisältää yksilötasolla riittävän ravinnon, puhtaan juomaveden, suojan ja henkilökohtaisen turvallisuuden. Yhteisötasolla tämä sisältää riittävät koulutusmahdollisuudet ja terveydenhuollon, sekä yhteiskunnan tarjoaman turvan ja harmonisen sosiaalisen kanssakäymisen.

3. Perustarpeiden lisäksi yhteiskunnan tulee tarjota ihmisille myös mahdollisuuksia kehittää ja hyödyntää omaa osaamistaan. Yhteiskunnissa, jotka eivät ole pystyneet tarjoamaan riittäviä koulutus tai työskentelymahdollisuuksia, esiintyy enemmän tyytymättömyyttä ja esimerkiksi rikollisuutta ihmisten etsiessä vaihtoehtoisia tapoja parantaa sosiaalista asemaansa.

Kun yhteiskunta vastaa näihin vaatimuksiin, voidaan ajatella, että perheet, yhteisöt ja yhteiskunnat nauttivat tyydyttävästä sosiaalisesta hyvinvoinnista. (Midgley 1997, 5, 8, 75.)

Toistaiseksi kehitys on ollut maailmanlaajuisesti epätasaista. Noin neljäsosa maailman valtioista lukeutuu ”vähiten kehittyneisiin maihin”. (Cox & Pawar 2006, 53.) Maailmanlaajuista kehitystä tavoitellaan esimerkiksi Yhdistyneiden Kansakuntien luomilla vuosituhattavoitteilla, jotka hyväksyttiin 189 valtion toimesta vuonna 2000 (UNICEF 2000). Monet näistä tavoitteista liikkuvat samalla alueella, kuin kansainvälisen sosiaalityön tavoitteet. Esittelen vuosituhattavoitteet luvussa 4.1.

Kehityksen ongelmista kärsivissä maissa köyhyys on yleinen sosiaalinen ongelma (Midgley 1981, 111). Köyhyyden vähentämisestä onkin tullut tärkein yksittäinen kehitystavoite (Koponen 2007b, 57). Muita alikehitykseen liittyviä ongelmia ovat muun muassa epätasa-arvo, aliravitsemus, kodittomuus ja lukutaidottomuus. Myös työttömyys ja suuri väestönkasvu ovat sosiaalisia ongelmia, jotka liittyvät alikehitykseen. (Midgley 1981, 111–113.) Myös sosiaalinen kehitys liittyy läheisesti köyhyyteen. Kun yhteiskunta ei ole sosiaalisesti kehittynyt, siitä kärsivät kaikki, mutta erityisesti köyhät. (Wiman 2003, 87.)

Keskustelua on käyty sen ympärillä, mikä on sosiaalityön rooli näiden kehitykseen liittyvien ongelmien ratkaisussa. Toisaalta kehityksen eteen työskentelyä on pidetty tärkeänä tehtävänä sosiaalityölle, toisaalta on myös mielipiteitä, joiden mukaan kehityksen ongelmia ei ratkaista sosiaalityön voimin, vaan poliittisin ja taloudellisin ratkaisuin. Jos sosiaalityö ajatellaan vain yksilökohtaisena tapaustyönä, ei sosiaalityöntekijöillä ole paljon annettavaa kehityksen kentällä. Sosiaalityöntekijät voivat kuitenkin työskennellä laajalla kentällä esimerkiksi keskittyen yhteisöjen tai maaseudun sosiaalisten olojen parantamiseen. (Midgley 1981, 115–117.) Sosiaalityöllä voisikin olla annettavaa kehityksen kentällä erityisesti paikallistason ja yhteisöjen kehityksessä. Valtaosa kehitysmaissa työskentelevistä sosiaalityöntekijöistä tekee töitä nimenomaan paikallistasolla ja tällä tasolla sosiaalityöntekijät luontevasti myös tulevat esiin, joskaan tämä ei vähennä sosiaalityön arvoa myöskään muilla tasoilla. Kehitysongelmat,

esimerkiksi köyhyys, myös tulevat näkyvästi esiin nimenomaan paikallistasolla. (Cox & Pawar 2006, 107.)

Sosiaalityön on sanottu olevan tarpeellinen kehityksen kentällä erityisesti siitä syystä, että se osaa käsitellä niitä seurauksia, joita modernisaatiolla on. Näitä seurauksia ovat esimerkiksi muutokset yhteisöllisyydessä ja perheiden kyvyssä vastata sosiaalisiin ongelmiin omin voimin. Perheiden sosiaaliset roolit ja yksilöiden vastuu muita yhteisön jäseniä kohtaan muuttuu modernisaation myötä, joka seuraa kehityksestä. (Clifford 1966, 6, ref. Midgley 1981, 131.) Modernisaation voidaan ajatella vaikuttavan erityisesti ihmisten ajatuksiin ja tapoihin ymmärtää ympäröivää maailmaa, yhteisöä ja omaa paikkaansa yhteisön jäsenenä. Muutoksen myötä esimerkiksi sukupuolten väliset ja lasten ja vanhempien väliset suhteet ovat muuttaneet muotoaan. Modernisaation myötä myös individualismi on lisääntynyt. (Haapala 2009, 50.)

Kehityksellä tavoitellaan siis muun muassa parempia sosiaalisia oloja kaikille. Tämä tuo kehityksen lähelle sosiaalityötä, jossa ihmisten sosiaalinen hyvinvointi on keskiössä. Edellä käsiteltiin myös useita sosiaalisen kehityksen määritelmiä ja yhteistä niillä vaikuttava olevan ajatus ihmisten osallisuudesta yhteiskunnalliseen elämään. Kuten sosiaalityötä määriteltäessä kävi ilmi, myös sosiaalityön taustalla vaikuttava periaate on ihmisten yhteiskunnallisen osallisuuden lisääminen. Erityisesti hyvinvointivaltion tarjoaman turvan kontekstissa sosiaalityön lähtökohtiin kuuluu sosiaalisesti syrjäytyneiden ja syrjäytymisvaarassa olevien integrointi yhteiskuntaan ja palauttaminen yhteiskunnan normaaleiksi kansalaisiksi (Raunio K. 2000, 14). Sosiaalityö tavoittelee siis samanlaisia asioita, kuin tavoitellaan kehityksen ja erityisesti sosiaalisen kehityksen avulla. Tärkeitä tavoitteita molemmille ovat sosiaalinen hyvinvointi ja yhteiskunnallinen osallisuus, sekä köyhyyden poistaminen. Mielestäni voidaan siis ajatella, että kehitykseen, erityisesti sosiaaliseen kehitykseen, liittyvät kysymykset ovat myös sosiaalityön kysymyksiä.

Sosiaalinen kehitys sosiaalityön haasteena on tällä hetkellä ajankohtainen keskustelun aihe myös kansainvälisten sosiaalityön järjestöjen parissa. Kesäkuussa 2010 järjestetään Hong Kongissa “2010 Joint World Conference on Social Work and Social Development: The Agenda” – konferenssi, jossa on tarkoitus keskustella sosiaalityön mahdollisuuksista sosiaalisen kehityksen kentällä. Tapahtuman kansainvälisinä järjestäjinä toimivat International Association of Schools of Social Work (IASSW), International Council on

Social Welfare (ICSW) ja International Federation of Social Workers (IFSW). (Joint World Conference 2010.)

3.3 SOSIAALITYÖN GLOBAALIT KYSYMYKSET

Jos sosiaalityön tavoitteiden toteuttamiseen ja sisältöön vaikuttavat globalisaatio, kehitys ja ihmisoikeudet, niin sosiaalityön globaaleja, rajat ylittäviä kysymyksiä ovat Healyn (2008, 44–47) mukaan köyhyys, lastensuojelu, naisten asema, ihmiskauppa, maahanmuutto, HIV/AIDS ja luonnonkatastrofit. Cox ja Pawar (2006, 50) lisäävät listaan vielä konfliktialueilla elävät ihmiset.

Köyhyys on laajimmalle levinnyt ja yksi suurimmista haasteista kansainväliselle sosiaalityölle (Healy 2008, 81). Erityisesti kehitysmaissa työskentelevä törmää tähän kysymykseen (Payne & Askeland 2008, 4). Köyhyys käsitteenä riippuu siitä, kuka sen määrittelee. Köyhyyttä voidaan mitata esimerkiksi suhteellisena köyhyytenä yhteiskunnallisen tulonjaon perusteella. Voidaan myös määritellä minimitarpeet, jotka tulee saada tyydytettyä. Ne, joiden varallisuus ei riitä tähän, luokitellaan köyhiksi. Tällöin puhutaan absoluuttisesta köyhyydestä. Minimitarpeetkin voidaan määritellä eritavoin, toiset määritelmät sisällyttävät vain fyysisten perustarpeiden tyydytyksen, kun toisiin määritelmiin sisällytetään myös sosiaalisia tarpeita. (Raunio K. 2000, 176.) Äärimmäisessä köyhyydessä elävät ne, joilla ei ole mahdollisuuksia tyydyttää perustarpeitaan. He voivat elää esimerkiksi nälässä, ilman puhdasta juomavettä, ilman suojaa pään päällä, ilman asianmukaisia vaatteita tai ilman mahdollisuuksia kouluttaa lapsiaan. Äärimmäistä köyhyyttä esiintyy erityisesti kehitysmaissa. (IFSW 2010.) YK:n kehitysohjelma UNDP:n (2009) mukaan äärimmäisessä köyhyydessä eläviä ovat ne, joilla on käytettävissään alle 1,25 USA:n dollaria päivässä. Vuonna 2005 äärimmäisessä köyhyydessä eli noin 1,4 miljardia ihmistä. Vuonna 2009 luvun on arvioitu nousseen 55–90 miljoonalla ihmisellä globaalien talouskriisien seurauksena.

Köyhyysrajan tuntumassa elää valtavasti ihmisiä, joilla on suuri riski pudota köyhyyteen esimerkiksi talouden muutosten, huonontuneiden markkinoiden, valtion antaman avustuksen pienenemisen tai sodan seurauksena. Kansainvälinen yhteisö on tehnyt toisen maailmansodan jälkeen useita sitoumuksia köyhyyden vähentämiseksi ja sama tavoite on ollut myös monella hätäaputyötä ja kehitysyhteistyötä tekevällä taholla, mutta yrityksistä

huolimatta ongelmaa ei ole saatu poistettua. Muutamissa maissa köyhyysaste on pudonnut merkittävästi, mutta kokonaisuutena ongelma ei ole merkittävästi pienentynyt sitten 1980-luvun. Köyhyyteen vaikuttavat monet tekijät, kuten väestönkasvu, sekä joidenkin hallitusten haluttomuus sitoutua köyhyyden poistamiseen. (Cox & Pawar 2006, 51.)

Suojelun tarpeessa olevat lapset ovat globaali sosiaalityön kysymys. Läheisesti köyhyyteen liittyvä ongelma on lapsikuolleisuus. Yhdysvalloissa ja Pohjois-Euroopassa lapsikuolleisuus on kahden prosentin luokkaa, kun maailmanlaajuisesti se on noin 30 prosenttia. Kansainvälisen sosiaalityön huolenaiheisiin kuuluvat myös lapsityövoiman käyttö, katulapset, lapsisotilaat ja orvot. (Healy 2008, 91, 92–97.) YK:n alaisen lastenjärjestö UNICEF:in mukaan joka toinen maailman lapsista elää köyhyydessä, viidesosalla lapsista ei ole pääsyä puhtaan juomaveden ääreen. Vuosittain 1,4 miljoonaa lasta kuolee syihin, jotka ovat seurausta puhtaan juomaveden ja sanitaation puutteesta. Merkittävä määrä lapsia kärsii myös konflikteista tai on joutunut ihmiskaupan uhreiksi. (UNICEF 2004.)

Naisten asema on sosiaalityön kysymys joka puolella maailmaa. Erityisesti naisten miehiä heikompi asema tulee maailmanlaajuisesti esiin tulotasossa; ne perheet, joiden elättäjänä on nainen, ovat köyhempiä kuin miesten elättämät perheet. (Healy 2008, 85.) Monissa kulttuureissa nainen asetetaan eriarvoiseen asemaan mieheen nähden ja naiseus nähdään haittana (Cox & Pawar 2006, 51). Sukupuoli ja siihen liittyvät erityisyydet tulevat näkyviin jo hyvin varhain, monissa kulttuureissa tyttölapsi on heikommassa asemassa poikalapsiin nähden (Healy 2008, 87). Naisten heikompi asema tulee esiin esimerkiksi järjestetyissä avioliitoissa, joihin naisella ei ole sananvaltaa, sekä siinä, ettei naisella joissain kulttuureissa voi olla laillista omaisuutta (Cox & Pawar 2006, 52). Sosiaalityöhön liittyy läheisesti erityisesti kysymys sukupuolittuneesta väkivallasta. Kaikkialla maailmassa perheen sisällä tapahtuva väkivalta ja raiskaukset uhkaavat naisten hyvinvointia ja terveyttä. (Healy 2008, 87.) Toisissa kulttuureissa avioliitossa tapahtuva vaimon kuritus ja raiskaus ovat hyväksytyjä (Cox & Pawar 2006, 52). Naisia koskevia ongelmia ovat myös synnytyskuolleisuus ja laittomat, vaaralliset abortit (Healy 2008, 85). Sosiaalityölle tärkeä kysymys on myös naisten asema sodassa. Naisilla on erityisen suuri riski joutua seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi konfliktin aikana. Raiskausten kautta naisista on tullut sodankäynnin välineitä, ”aseita”, joiden avulla nöyrytetään koko yhteisöä ja sen siteitä. (Lyons, Manion, & Carlsen 2006, 98–99.) Naisten aseman parantamiseksi on jo tehty paljon työtä, mutta edistyminen tällä alueella vaikuttaa verrattain hitaalle (Cox & Pawar 2006, 52).

Naisten asemaan läheisesti liittyy myös seuraava globaali sosiaalityön kysymys, ihmiskauppa. Laittomasta ihmiskaupasta on tullut muiden laittomien kaupankäyntien, kuten huumeet ja aseet, ohella merkittävä kansainvälisen rikollisuuden muoto. Ihmissalakuljetus koskee erityisesti naisia ja lapsia, mutta myös miehiä. Uhrit pakotetaan vastoin omaa tahtoaan toiseen maahan työskentelemään heikoissa olosuhteissa. (Healy 2008, 34, 88–89).

HIV on levinnyt lähes kaikkialle ja on tätä nykyä yksi merkittävimmistä maailmanlaajuisista terveyteen, sosiaaliseen hyvinvointiin ja talouteen liittyvistä ilmiöistä (Healy 2008, 44). Sosiaalityön kannalta merkittävää on esimerkiksi AIDS-orpojen määrä. Vuonna 2004 julkaistun raportin mukaan jo 15 miljoonaa lasta oli maailmanlaajuisesti jäänyt orvoksi AIDS:in vuoksi (UNICEF 2004). HIV/AIDS:illa on myös laajoja taloudellisia seuraamuksia; kun perheen työikäiset sairastuvat, perhe jää ilman tuloja. Kallis HIV-lääkitys vähentää perheiden mahdollisuuksia tyydyttää perustarpeet, kuten hankkia ruokaa. HIV- lääkitys vie monessa maassa ison osan myös valtion budjetista ja vaikuttaa tätä kautta muiden sosiaali- ja terveyspalveluiden resursseihin. (McNeil 1998.) Erityisesti osissa Afrikkaa väestön sairastuminen näkyy työvoiman vähenemisenä. HIV/AIDS:in ohella merkittäviä terveydellisiä globaaleja ongelmia ovat esimerkiksi lapsikuolleisuus, äitiyskuolleisuus ja malaria. (Cox & Pawar 2006, 54.)

Luvussa 3.1 käsiteltiin jo ympäristöongelmia sosiaalityöhön vaikuttavana ilmiönä. Ympäristöongelmia voidaan pitää myös sosiaalityön kansainvälisinä kysymyksinä ja niihin voidaan sisällyttää myös erilaiset luonnonkatastrofit, kuten maanjäristykset. Luonnonkatastrofeilla on usein valtavasti uhreja. Uhreilla tarkoitetaan sekä kuolonuhreja, että muuten vaikeaan tilanteeseen joutuvia. Myös luonnonkatastrofien taloudelliset seuraukset ovat merkittäviä. (Healy 2008, 101–102.) Luonnonkatastrofit vaikuttavat monissa eri elämäntilanteissa elävien ihmisten hyvinvointiin. Suurimmat vaikutukset niillä yleensä on kuitenkin köyhissä oloissa eläviin ihmisiin, sillä he usein asuvat alueilla, jotka ovat herkkiä tuhoille, ja rakennuksissa, jotka eivät kestä onnettomuutta. (Cox & Pawar 2006, 52.)

Kautta ihmiskunnan historian on totuttu näkemään sotia ja muita konflikteja. Ne aiheuttavat seurauksia sosiaaliseen hyvinvointiin monella tasolla vaikuttaen esimerkiksi elinympäristöön ja talouteen. Coxin ja Pawarin mukaan sosiaalityön ammattitaitoa kaivataan myös konfliktialueilla. Sosiaalityöntekijät voivat esimerkiksi auttaa psykososiaalista tukea antaen. Erityisen tärkeässä roolissa sosiaalialan osaaminen on konfliktialueiden

uudelleenrakennusvaiheessa, jolloin yhteisöjä rakennetaan ja kehitetään uudelleen vastaamaan ihmisten tarpeisiin. (Cox & Pawar 2006, 52, 241.)

Luonnonkatastrofien, köyhyiden ja konfliktien vuoksi monet joutuvat jättämään paikan, jossa ovat tottuneet elämään. Tosiasiassa ne, joilla on mahdollisuus lähteä etsimään turvaa tai parempaa tulevaisuutta, ovat vain pieni joukko apua tarvitsevista. Tilastojen mukaan noin 50 miljoonaa ihmistä on paennut elinolojaan toiseen paikkaan. (Cox & Pawar 2006, 53.) Maahanmuutto koskettaa läheisesti sosiaalityötä, erityisesti tähän sisältyvä pakolaisuus (Healy 2008, 41). Globalisaatio on lisännyt ihmisten liikkuvuutta ja siten myös maahanmuuttaja-asiakkaiden määrää sosiaalityön kentällä. Asiakkaat tuovat mukanaan erilaiset uskomukset, kulttuurin ja suhtautumisen yhteiskunnallisiin asioihin ja ne tuovat omat haasteensa sosiaalityöhön. (Midgley 1997, xiv.)

Globaalit sosiaaliset ongelmat ovat jakautuneet epätasaisesti. Väestön kasvu on suurinta köyhimmissä maissa ja ne ovat myös alttiimpia luonnonkatastrofeille. Suurin osa sisällissodista käydään kehitysmaissa ja niissä myös kärsitään eniten kaupan ja investointien vähenemisestä. Kansainvälistä sosiaalityötä tekevän on hyvä tuntee edellä mainitut ongelmat, sillä ne ovat niitä kysymyksiä, joiden parissa kansainvälinen yhteisö työskentelee. (Cox & Pawar 2006, 53–54.)

Tässä luvussa käsitellyt sosiaaliset ongelmat ovat monelta osin samankaltaisia, kuin kysymykset joihin yritetään kehitysyhteistyön keinoin löytää ratkaisuja. Kehitysyhteistyötä ja sen huolenaiheita käsittelen tarkemmin seuraavassa luvussa ja palaan myös näihin sosiaalityön kenttään liittyviin yhteyksiin.

4. KEHITYSYHTEISTYÖN KENTTÄ

Tässä luvussa käsittelen kehitysyhteistyön kenttää. Yritän löytää ja tuoda esiin kansainvälisen sosiaalityön ja kehitysyhteistyön yhtäläisyyksiä ja näin paikallistaa sosiaalityöntekijöiden mahdollisuuksia toimia kehitysyhteistyössä ja kehitysmaiden kontekstissa.

4.1 KEHITYSYHTEISTYÖN ARVOT JA TAVOITTEET

Kehitysyhteistyöllä tarkoitetaan käytännön yhteistyötä, joka tähtää kehitysmaiden aseman kohentamiseen (Ulkoasiainministeriö 2008a). Se on resurssien siirtoa, joka tehdään rikkaista maista köyhien maiden kehityksen hyväksi käyden samalla keskustelua talous- ja sosiaalipolitiikoista. Kehitysyhteistyöllä voidaan ohjata rahaa niille alueille, jotka eivät ole yksityisille sijoittajille kannattavia ja jotka jäisivät talouden armoilla ilman huomiota. Tällaisia alueita ovat usein esimerkiksi koulutus ja sosiaalipalvelut. (Kehitysyhteistyön palvelukeskus 2009a.) Kehitysyhteistyössä liikkuvat rahat ovat kuitenkin marginaalisia verrattuna muihin maailmanlaajuisiin rahavirtoihin, joten kehitysyhteistyötä merkittävämpää kehitykselle on olla osallisena kansainvälisessä taloudessa. Kehitysyhteistyön vahvuus on kuitenkin juuri edellä mainittu mahdollisuus ohjata varoja tietyille alueille ja aikaansaada muutosta. Tämä tekee siitä merkittävän kehitysmaiden, erityisesti kaikkein köyhimpien maiden, taloudelle. (Koponen & Seppänen 2007, 335–336.)

Kehitysyhteistyön päätavoitteena on poistaa köyhyys maailmasta (Kehitysyhteistyön palvelukeskus 2009a). Köyhyyden vähentäminen nousi kehitysajattelun keskiöön 1990-luvulla ja nytemmin se on asetettu tärkeimmäksi tavoitteeksi useissa kansainvälisissä järjestöissä, sekä YK:n toimintaohjelmissa. Maailmanpankin ohjelmissa tavoite on näkynyt jo vuosikymmeniä. (Koponen 2007b, 57.) Köyhyys on myös ensimmäinen Yhdistyneiden Kansakuntien vuosituhattavoitteista. Vuosituhattavoitteet ovat kehitykselle asetettuja tavoitteita, jotka pyritään saavuttamaan vuoteen 2015 mennessä. Vuosituhattavoitteet ovat:

1. Äärimmäisen köyhyyden ja nälän poistaminen.
2. Peruskoulutusmahdollisuuksien takaaminen kaikille
3. Sukupuolten tasa-arvon edistäminen ja naisten aseman parantaminen

4. Lapsikuolleisuuden vähentäminen
5. Odottavien äitien terveydentilan parantaminen
6. HIV/AIDS:n, malarian sekä muiden tautien vastainen taistelu
7. Ympäristön kestävä kehityksen varmistaminen
8. Globaalin kumppanuuden luominen kehitykselle. (UNICEF 2000.)

Periaatteessa kehitysyhteistyö on voimavarojen siirtoa vauraammista maista köyhimpiin maihin, mutta se on myös muuta. Poliittiset ja kaupalliset tavoitteet ovat aina kuuluneet kehitysyhteistyöhön ja sillä on toisinaan pyritty palvelemaan myös avun antajan tarkoitusperiä. Nämä antajaosapuolen tavoitteet ovat voineet esimerkiksi koskea hyvien kauppasopimusten luomista tai poliittisen suosion saavuttamista. (Koponen & Seppänen 2007, 337–338.)

Kehitysyhteistyö-termi korostaa sitä, että sekä avun antaja, että vastaanottaja tekevät yhteistyötä ja oppivat toisiltaan. Muutama vuosikymmen aiemmin puhuttiin vielä yleisesti ”kehitysavusta”. (Kehitysyhteistyön palvelukeskus 2009a.) Yhteistyö korostaa kumppanuutta, kun taas apu tuo esiin hierarkian antajan ja saajan välillä. Nykyään käytetään enemmän termiä ”kehitysyhteistyö”, joskin vallalla on myös mielipiteitä siitä, että ”kehitysapu” yhä edelleen olisi oikeampi termi. Kehitysyhteistyöhön liittyy edelleen valtasuhteita: toisella osapuolella on resurssit, sekä valta siirrellä niitä, kun taas toisen osapuolen on mukauduttava vahvemman päätöksiin. (Koponen & Seppänen 2007, 336–337.)

Kehitysyhteistyö sai ehkä alkunsa myös itsekkyydestä luoda uusia markkinoida teollisuusmaille, mutta myös humanitaarisista ihmisoikeusihanteista, lähimmäisenrakkaudesta ja solidaarisuusajattelusta (Voipio 2000, 55). Aivan kuten sosiaalityön kohdalla, myös kehitysyhteistyöstä puhuttaessa arvot ja etiikka ovat tärkeässä osassa. Kehitysyhteistyön resurssien käyttö tasapuoleisesti ja oikeudenmukaisesti riippuu niistä vastaavien tahojen etiikasta. Kehitysyhteistyön kohdalla yhteisten eettisten periaatteiden löytäminen on ollut hankalaa muun muassa eri maissa ja maanosissa vallitsevien erilaisten kulttuuristen ja uskonnollisten arvojen vuoksi. (Heinonen 1997, 13.)

4.2 KEHITYSYHTEISTYÖN TOTEUTUS

Käytännössä kehitysyhteistyötä toteutetaan esimerkiksi erilaisin hankkein, köyhien maiden valtionbudjettia rahoittamalla tai tukemalla kohdemaan kansalaisjärjestöjä. Myös konfliktien ehkäisy ja humanitaarisen avun antaminen konfliktialueille kuuluvat kehitysyhteistyön alueelle. (Kehitysyhteistyön palvelukeskus 2009a.)

Kehityksen eteen työskenteleviä tahoja ovat

1. Valtiot
2. Valtioiden muodostamat kansainväliset liitot, kuten Euroopan Unioni tai Afrikan unioni
3. Yhdistyneiden Kansakuntien alaiset järjestöt
4. Yksityinen talouselämä
5. Kansalaisyhteiskunta (Cox & Pawar 2006, 55).

Listaan voidaan lisätä vielä kansainväliset kehitysrahoituslaitokset (Hall & Midgley 2004, 19).

Teollisuusmaat toteuttavat julkista kehitysyhteistyötään sekä kahdenvälisenä, että monenkeskisenä (Kehitysyhteistyön palvelukeskus 2009a). Kärjistetyksi todeten kahden välistä yhteistyötä on, kun yksittäinen valtio tukee toista valtiota. Monenkeskistä yhteistyötä taas on, kun antajamaa ohjaa varat jollekin monenkeskiselle organisaatiolle, kuten Yhdistyneet Kansakunnat tai Euroopan Unioni (EU), joka jakaa rahat eteenpäin. (Koponen & Seppänen 2007, 340.) Kaikesta kehitysavusta hieman yli puolet on kahdenvälistä (Kehitysyhteistyön palvelukeskus 2009a). Kehitystukea voidaan antaa joko lahjana, tai pehmeäehtoisena lainana. Lahjana annettujen tukien osuus on noussut viime vuosina. Lainana annettava tuki kulkee pääasiassa Maailmanpankin ja muiden kansainvälisten rahoituslaitosten kautta. (Koponen & Seppänen 2007, 342.)

Suomen valtion kehitysyhteistyötä toteutetaan sekä maa- ja aluekohtaisena yhteistyönä että monenkeskisten järjestöjen kanssa. Osa Suomen kehitysyhteistyön määrärahoista ohjautuu kehitysmaiden hyväksi Euroopan Unionin kautta. Maa- ja aluekohtaista yhteistyötä täydentää suomalaisten kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyö, jota ulkoasiainministeriö myös tukee. Lisäksi Suomi antaa humanitaarista apua konfliktien ja luonnonkatastrofien uhreille. (Ulkoasiainministeriö 2008a.)

Kehitystä tukevassa työssä tärkeässä osassa on myös kehitysapua saava valtio. Kehitysmaiden hallitukset ovat niitä, jotka viimekädessä päättävät toteutettavasta kehityspolitiikasta. (Hall & Midgley 2004, 12.) Poliitiikan kehitys onkin merkittävä osa kehitysprosessia. Tärkeitä poliittisen kehityksen osa-alueita ovat muun muassa demokratia, kansalaisten osallisuus, hyvä hallinto ja poliittinen vakaus. (Cox & Pawar 2006, 129.) Kun valtiota ajatellaan kehityksen mahdollistajana, korostuu poliittisen järjestelmän luonne. Kehitysjattelussa on viime vuosikymmeninä korostunut ajatus demokratiasta ihanteellisena poliittisena järjestelmänä. Kehitysmaiden demokratisoitumista onkin pyritty edistämään niin kehitysyhteistyön, kauppapolitiikan kuin diplomatian keinoin. Demokraattisen järjestelmän vahvuutena on pidetty sitä, että demokratiassa kansalaisilla on osallisuus valtion toimintaan ja he kontrolloivat sitä vaalien kautta. Autoritaarisissa järjestelmissä kansalaisilla ei ole mahdollisuuksia vaikuttaa valtion toimintaan, tai ainakin mahdollisuuksia rajataan voimakkaasti. (Laakso & Siitonen 2007, 298, 303–304.)

Kehitysyhteistyötä tehdään myös valtioiden hallitusten muodostamien liittojen kautta (Cox & Pawar 2006, 55). Esimerkiksi Euroopan Unionille kehitysyhteistyö on tärkeä osa sen ulkoista toimintaa. Euroopan Yhteisö ja EU:n jäsenvaltiot rahoittavat yli puolet maailman kehitysavusta ja yhdessä ne ovat maailman suurin kehitysavun antaja. EU:n kehitysyhteistyö tarkoittaa kokonaisuutta, joka koostuu sekä Euroopan Yhteisön kehitysyhteistyöstä, että jokaisen jäsenmaan omasta kansallisesta kehitysyhteistyöstä. Euroopan Yhteisön kehitysyhteistyön toteutuksesta vastaa Euroopan komissio. Komissio hallinnoi noin 20 prosenttia unionin antaman avun kokonaismäärästä. Komission hoitaman kehitysyhteistyön ja jäsenmaiden oman kehitysyhteistyön lisäksi on olemassa EU:n budjetin ulkopuolinen Euroopan kehitysrahasto (EKR), josta rahoitetaan yhteistyötä Afrikan, Karibian ja tyynenmeren maiden (AKT-maat) kanssa. (Ulkoasiainministeriö 2007a, 8.)

Vuonna 2005 Euroopan Unionin Eurooppa-neuvosto teki päätöksen, jonka mukaan sen vanhojen jäsenvaltioiden on vuoteen 2010 mennessä rahoitettava kehitysyhteistyötä vähintään 0,51 prosentilla bruttokansantulosta ja vuoteen 2015 mennessä 0,7 prosentilla. Suomi on sitoutunut tähän tavoitteeseen. (Ulkoasiainministeriö 2009.) Myös YK on asettanut teollisuusmaille tavoitteeksi nostaa kehitysyhteistyömäärärahat 0,7 prosenttiin bruttokansantulosta ja Suomi sitoutunut myös tähän (Kehitysyhteistyön palvelukeskus 2009b). Vuonna 2008 kehitysyhteistyön osuus Suomen bruttokansantulosta oli 0,43 prosenttia ja vuodelle 2009 kehitysyhteistyön osuudeksi on talousarviossa arvioitu 0,46 prosenttia

(Ulkoasiainministeriö 2008b, Ulkoasiainministeriö 2009). Kansainvälisesti vertaillen Suomen valtio on ollut nuuka kehitysyhteistyövarojen luovuttaja, esimerkiksi Pohjoismaista Ruotsi, Norja ja Tanska ovat jo saavuttaneet 0,7 prosentin tavoitteen (Kehitysyhteistyön palvelukeskus 2009b).

Yhdistyneet Kansakunnat alajärjestöineen on merkittävä toimija kehityksen alueella. YK on ensimmäinen todellinen globaali järjestelmä ja lähes kaikki maailman valtiot ovat liittyneet sen jäseniksi (Cox & Pawar 2006, 58). Vuonna 2006 jäsenvaltioita oli 192 (United Nations 2006). Yhdistyneet Kansakunnat perustettiin virallisesti vuonna 1945, joskin sitä edelsivät muutamat kansainväliset sopimukset jo joitain vuosia aiemmin. Osa YK:n alaisista järjestöistä on perustettu jo 1800-luvun lopulla. YK:n edeltäjänä voidaan pitää Kansainliittoa, joka perustettiin ensimmäisen maailmansodan aikana. Kansainliiton tavoitteena oli ratkaista kriisit rauhanomaisesti ja torjua sotaa. (United Nations 2005.) Yhdistyneiden Kansakuntien perusajatus on maailman rauhan ja turvallisuuden, sosiaalisen kehityksen, parempien elinolosuhteiden ja ihmisoikeuksien puolustaminen. YK:n alaiset järjestöt toimivat lukuisilla eri alueilla, esimerkiksi ympäristöasiat, pakolaisuus, katastrofiapu, ihmisoikeudet, sosiaalinen kehitys, taloudellinen kehitys ja terveys. (United Nations 2009.) Yhdistyneet Kansakunnat toimii tarjoamalla suoraa apua kehitykseen liittyvissä kysymyksissä, mutta myös tarjoamalla mahdollisuuksia valtioille ja virastoille jakaa kokemuksiaan ja tehdä yhteisiä suunnitelmia. Yhdistyneillä Kansakunnilla on tärkeä rooli myös erilaisten julistusten ja sopimusten laatimisessa. Näillä on ollut merkittävä osuus ihmisoikeuksien synnyssä ja toteutuksessa. (Cox & Pawar 2006, 59–60.)

Maa-ilmantalous on kehitysmaille merkittävä ilmiö, erityisesti siihen liittyvät ulkomaansijoitukset. Maailmankauppa ja yksityiset investoinnit ovat kehitysmaille tärkeitä pääoman lähteitä ja ne vaikuttavat usein myönteisesti valtion talouskasvuun. Investoinneilla voidaan myös luoda uusia työpaikkoja, mutta toisaalta jotkut esimerkit ovat osoittaneet, että ne voivat lisätä myös työttömyyttä teollisuusrakenteesta riippuen. (Koponen 2007d, 116, 128, 130.) Yksityisellä taloudellista voittoa tavoittelevalla sektorilla on siis myös tärkeä merkitys valtioiden taloudelle ja ihmisten hyvinvoinnille. Ylikansallisten ja monikansallisten yritysten vaikutusta ei voida väheksyä, mutta siitä ollaan eri mieltä, tuovatko ne ihmisille hyvinvointia, vai aiheuttavatko lisää ongelmia. (Cox & Pawar 2006, 60.) Suorat ulkomaaninvestoinnit voivat vaikuttaa valtion talouteen myönteisesti ja parhaimmillaan ne voivat tarjota pitkän ajan sijoituksia, jotka kehittävät tuotantoa, siirtää tietoja ja taitoja, sekä edistää sijoittumistaan

vientiä. Toisaalta, investoinneilla voidaan käyttää hyväksi, ja useissa tapauksissa käytetäänkin, sijoittumismaan huonoja työoloja, alhaisia palkkoja ja aukkoja verotuslainsäädännössä. (Koponen 2007d, 129.)

Nykyisin puhutaan yritysten sosiaalisesta vastuusta. Sitä mitataan esimerkiksi seuraavilla ulottuvuuksilla:

1. Laillisuus, kuinka yritykset noudattavat lakia ja sopimuksia ja huomioivat työntekijät, ihmisoikeudet ja ympäristön.
2. Epäitsekkyyys, lahjoittavatko yritykset rahaa tai muita resursseja hyviin tarkoituksiin ja sitoutuvat näin sosiaaliseen vastuuseen ja köyhyyden lievittämiseen.
3. Yrityksen kansalaisuus, kuinka yritys sitoutuu keskustelemaan sosiaalisista kysymyksistä ja toimimaan niiden eteen yhdessä niiden kanssa, jotka yrityksen toiminnassa ovat osallisena, eli työntekijät, toimeksiantajat ja markkinat. (Hall & Midgley 2004, 18–19.)

Kehitysmaiden asema maailmankaupassa on muuttunut huomattavasti viimeisten vuosikymmenten aikana. Kun aiemmin kehitysmaat nähtiin lähinnä raaka-aineiden ja maataloustuotteiden tuottajina ja kehittyneet maat teollisuustuotteiden tuottajina, ovat nyt myös kehitysmaat teollistumassa nopeaa vauhtia ja osallistuvat teollisuustuotteiden tuotantoon. Kehitysmaat ovat päässeet osallisiksi maailmankauppaan ja vientiin. Monet kehitysmaista ovat kuitenkin edelleen riippuvaisia niin sanotuista jalostamattomista perushyödykkeistä, joiden hinta maailmankaupassa on usein hyvin pieni. Muutos kohti teollistumista on tapahtunut epätasaisesti ja epätasa-arvoisesti. Kehitysmaiden kesken on suuria eroja siinä, kuinka vahvasti maat ovat päässeet mukaan maailmankauppaan ja toisaalta myös kehitysmaissa tuotettavien teollisuustuotteiden arvo on pienempi kuin teollisuusmaissa tuotettujen tuotteiden. Näin ollen kehitysmaat ja niiden asukkaat hyötyvät maailmankaupasta teollisuusmaita vähemmän. Suuri osa kehitysmaiden viennistä suuntautuu muihin kehitysmaihiin. (Koponen 2007d, 116–126.)

Maailmankauppaan keskeisesti liittyy maailmankauppajärjestö WTO (World Trade Organization), joka pyrkii laatimaan maailmankaupalle sitovia, globaaleja sääntöjä ja myös valvoo niiden toteutumista. WTO herättää kehitysmaiden kontekstissa ristiriitaisia mielipiteitä. Toiset näkevät WTO:n ajavan monikansallisten yritysten asioita ja toimivan kehitysmaiden etuja vastaan. Järjestön puolustajat taas toteavat WTO:n luovan tasapuoleisia

sääntöjä, jotka suojaavat kehitysmaiden kauppaa suurien yksityisten yritysten rinnalla. (Koponen 2007d, 140.)

Myös kansalaisyhteiskunnasta on tullut merkittävä tekijä sosiaalisen hyvinvoinnin alueella. Siihen voidaan katsoa sisältyvän

1. Kansalaisjärjestöt, sekä kansalliset että kansainväliset
2. Niin sanottu ”ruohonjuuritasontyö” yhteisöissä
3. Ammattiliitot
4. Kirkot
5. Kansalaisliikkeet. (Hall & Midgley 2004, 15.)

Kansalaisyhteiskunta on usein ajateltu linkkinä ihmisten ja valtion poliittisen systeemin välillä. Se antaa ihmisille mahdollisuuden toimia yhteiskunnassa ja yhteistyössä pitää poliittiset ja taloudelliset systeemit vastuullisina teoistaan. Nykyisin puhutaan myös globaalista kansalaisyhteiskunnasta. Kansalaisyhteiskunnan tärkeimpiä tehtäviä ovat muun muassa toimia välittäjänä ihmisten ja poliittisten rakenteiden välillä, sekä vahvistaa sosiaalisia siteitä erilaisten ryhmien välillä. Myös ihmisten osallisuuden ja demokratian edistäminen on tärkeää kansalaisyhteiskunnalle, kuten myös marginaaliin joutuneiden oikeuksien puolustaminen ja erilaisten tarpeiden ja vaihtoehtoisten kehitysmallien esiintuominen. Jotta nämä toteutuisivat, täytyy kansalaisyhteiskunnan olla vahva. (Cox & Pawar 2006, 63–64.)

Kansalaisjärjestöt ovat merkittävässä osassa kansainvälisen sosiaalisen hyvinvoinnin kentällä. Ne työskentelevät monilla eri sektoreilla, esimerkiksi ihmisoikeuksien, kehityksen ja hätäavun puolesta tai tekevät yhteistyötä valtioiden rajat ylittävien sosiaalisten kysymysten parissa. Vaikka järjestöt eivät ole hallitusten alaisia, osa niistä saa tukea toimintaansa ja projekteihinsa hallituksilta. Joillain kansalaisjärjestöistä on suhteita myös YK:hon ja mahdollisuus neuvotteluun YK:n alaisten järjestöjen kanssa. (Healy 2008, 123.) Kansainvälisiä järjestöjä on monen kokoisia, toisilla budjetti voi olla suurempi kuin joillain valtioilla, toisilla budjetti jää pieneksi ja ne ovat tunnettuja vain alueella, jolla työskentelevät. Osa järjestöistä on täysin riippuvaisia hallitusten antamasta tuesta, kun taas toiset järjestöistä keräävät rahoituksensa muista lähteistä. (Cox & Pawar 2006, 61.)

Suomen ulkoasiainministeriö on todennut kansalaisjärjestöjen olevan tärkeässä roolissa kehitysyhteistyön asiantuntijoina, vaikuttajina, tiedottajina, hankkeiden toteuttajina ja

kehitysmaiden kansalaisyhteiskuntien vahvistajina. Ministeriö tukee kansalaisjärjestöjä taloudellisesti. Vuonna 2006 ulkoasiainministeriö tuki kehitysyhteistyötä tekeviä järjestöjä lähes 66 miljoonalla eurolla. Vuosittain valtion tuella toteutetaan yli 700 kehitysyhteistyöhanketta lähes 80 maassa. Hankkeiden toteutuksesta vastaa noin 200 järjestöä. (Ulkoasiainministeriö 2007a, 9, 73.)

Edellä mainittujen lisäksi merkittäviä toimijoita kehitysyhteistyön kentällä ovat myös erilaiset kehitysrahoituslaitokset, joita on sekä monenkeskisiä, että alueellisia. Kentän merkittävimmät toimijat ovat Maailmanpankki ja Kansainvälinen valuuttarahasto IMF (International Monetary Fund). (Hall & Midgley 2004, 19–20.) Maailmanpankkia ja Kansainvälistä valuuttarahastoa ei voida kuitenkaan kutsua varsinaisiksi hyvinvointijärjestöiksi, mutta ne ovat merkittäviä toimijoita myöntämiensä lainojen ja toimintaperiaatteidensa vuoksi (Healy 2008, 115). Maailmanpankki ja IMF ovat merkittäviä kehitysrahoittajia ja merkittävässä roolissa erityisesti silloin, kun määritellään kehitysyhteistyöpolitiikan sisältöä. Ne ovat määritelleet tiettyjä ehtoja, jotka lainanhakijan on täytettävä lainan saadakseen. Tällaisia ovat esimerkiksi järjestöjen määrittelemät talouspoliittiset ohjelmat. Maailmanpankki ja IMF ovat myös merkittäviä kehitysmaaneuvonantajia ja tekevät laajaa tutkimustyötä kehityspolitiikkaan liittyen. (Bonsdorff 2001, 4.)

4.3 KANSAINVÄLINEN SOSIAALITYÖ JA KEHITYSYHTEISTYÖ

Kuten jo edellä todettiin, sosiaalisten ongelmien ratkaisemiseksi työskentelee kansainvälisellä kentällä useita erilaisia organisaatioita. Ne työskentelevät usein sellaisten ongelmien parissa, jotka voidaan ajatella sosiaalityön kysymyksiksi.

Tyypillisimmät järjestöt, jotka työskentelevät sosiaalisten ongelmien ratkaisemiseksi ovat joko YK:n alaisia, valtioiden hallitusten alaisia, tai hallituksesta riippumattomia kansalaisjärjestöjä. Suurimmalla osalla järjestöistä ei ole erikseen sosiaalityöntekijöille merkittävää työtehtävää, mutta järjestöjen työ liittyy läheisesti sosiaaliseen hyvinvointiin ja kehitykseen. Sosiaalityöntekijällä voi olla monia erilaisia rooleja kansainvälisissä järjestöissä. Sosiaalityön tehtävät voivat liittyvät esimerkiksi hankkeiden toteutukseen, projektien johtoon ja arviointiin, koulutukseen, katastrofityöhön, tapauskohtaiseen työhön, verkostojen luomiseen tai menettelytapojen luomiseen. Roolit, joita sosiaalityöntekijöillä on

kehitysyhteistyön kentällä, ovat pitkälti samoja, joita heillä on teollistuneissa maissa. Voidaan ajatella, että sosiaalityöntekijä, joka työskentelee kansainvälisellä kentällä, voi hyödyntää työssään ammatillista osaamistaan. (Healy 2008, 106, 263, 283.)

Toiset tutkijat näkevät, että sosiaalityöllä on paljon tehtävää kehitysyhteistyön alueella, mutta on esitetty myös perusteluita siitä, ettei kehitysyhteistyö ole sosiaalityötä. Sosiaalityöntekijät kyllä nähdään huolenpitäjinä, jotka ovat herkkiä inhimilliselle kärsimykselle, mutta ajatellaan, että heidän tehtävänsä on toimia käytännössä ja poistaa inhimillistä kärsimystä yksilön tasolla. Sen sijaan sosiaaliseen kehitykseen laajemmalla tasolla heillä on joidenkin tutkijoiden mukaan hyvin vähän vaikutusta. (National Association of Social Workers 1981, ref. Healy 2008, 262–263.) Sosiaalityöllä näyttäisikin olevan iso työ edessään ennen kuin se voi määritellä itsensä kansainväliseksi kehitystyöksi (Healy 2008, 263). Olen Healyn kanssa samaa mieltä siitä, että tehtävää on vielä sosiaalityön aseman parantamiseksi ja vakiinnuttamiseksi. Mielestäni kehitysyhteistyön kentältä löytyy kuitenkin paljon paikkoja, joissa sosiaalityön osaamista ja teorioita voidaan hyödyntää.

Kehitysyhteistyöllä pyritään rakenteellisiin muutoksiin, joiden avulla voidaan tarjota laajempaa hyvinvointia ihmisille. Myös sosiaalityön taustalta voidaan löytää samankaltainen tavoite. Kuten aiemmin todettiin, on sosiaalityön perusteista löydettävissä suuntaus, joka pyrki aikaansaamaan sosiaalisia uudistuksia, sillä köyhyyden katsottiin johtuvan yhteiskunnan rakenteista, ei yksilöistä. Tästä suuntauksesta on jäänyt vaikutteita myös nykyiseen sosiaalityöhön ja vaikuttamistyö voidaan ajatella yhdeksi sosiaalityön ulottuvuudeksi. Mielestäni ei siis ole liioiteltua ajatella, että sosiaalityöntekijät voisivat olla mukana laajemman rakenteellisen muutoksen aikaansaatamisessa.

Yhdistyneiden Kansakuntien vuosituhatavoitteet, määrittivät kehitysyhteistyön tärkeimmät kohteet. Monet näistä tavoitteista liittyvät sellaisiin kysymyksiin, jotka tulivat esiin jo aiemmin pohdittaessa sosiaalityön kansainvälisiä kysymyksiä ja ilmiöitä. Esimerkiksi köyhyyden poistaminen, joka on kehitysyhteistyön päätavoite, on ollut sosiaalityön keskiössä sen varhaishistoriasta lähtien. Köyhyyden poistaminen on siis sellainen kehitysyhteistyön tavoite, jonka alueella sosiaalityön teorioilla ja taidoilla voi olla annettavaa. Antti Raunio (2003, 17) on pohtinut kehitysyhteistyön ja sosiaalipolitiikan yhteneväisiä toimintaperiaatteita. Hänen mukaansa kehitysyhteistyön tehtävänä on pyrkiä tasaamaan suuria hyvinvointieroja, joita eri maiden välillä vallitsee. Tämä tehdään auttamalla kehitysmaita ratkaisemaan taloudellisia ja sosiaalisia ongelmiaan. Määritelmästä nousee esiin erityisesti

kehitysyhteistyön sosiaalieettinen sisältö, jonka päämääränä on köyhyyden vähentäminen ja hyvinvointierojen tasoittaminen. Tämä päämäärä voidaan ajatella globaalissa mittakaavassa samankaltaiseksi kuin valtion sisäinen päämäärä ehkäistä yhteiskuntapolitiikalla ihmisten hyvinvointierojen kasvamista liian suuriksi. Myös sosiaalityö voidaan ajatella työksi yhteiskunnan polarisoitumista vastaan (Raunio K. 2000, 45).

Kehitysyhteistyön tavoitteet ja kansainvälisen sosiaalityön kysymykset kohtaavat köyhyyden poistamisen lisäksi myös monilla muilla alueilla. Esimerkiksi YK:n vuosituhattavoitteissa on pyrkimyksenä parantaa naisten asemaa, sekä taistella HIV/AIDS:ia ja malariaa vastaan. Myös ympäristön kestävä kehitys on tärkeää sosiaalityön näkökulmasta, sillä kuten todettua, ympäristöongelmat vaikuttavat merkittäväällä tavalla ihmisten sosiaaliseen hyvinvointiin. Jo luvussa 4.1 esitetty ensimmäinen kuvaus kehitysyhteistyöstä tuo sen monilta osin lähelle sosiaalityötä. Määritelmässä todetaan muun muassa, että kehitysyhteistyöllä tavoitellaan kehitystä keskustellen samalla valtioiden sosiaalipolitiikoista ja ohjaten rahaa muun muassa sosiaalipalveluihin. Kuten teoriaosuudessa aiemmin todettiin, kehitys voidaan nähdä myös sosiaalityön tavoitteena. Sosiaalityössä tavoitellaan kehitystä, eli parempia elinoloja kaikille. Vaikka sosiaalipolitiikassa ja rahojen ohjauksessa sosiaalipalveluihin, on kyse lähinnä poliittisista ja taloudellisista ulottuvuuksista, koskettavat ne erittäin läheisesti myös sosiaalityön käytäntöä. Toteutettavalla sosiaalipolitiikalla on suuri merkitys siihen, millaisia ongelmia sosiaalityön asiakkaat kohtaavat ja millaiset mahdollisuudet sosiaalityöllä on näihin ongelmiin vastata. Kehittämällä valtion sosiaalipolitiikkaa, voidaan vaikuttaa myös yhteiskunnassa esiintyviin sosiaalisiin ongelmiin.

Koska kehitysmaiden sosiaaliset ongelmat ja kansainvälisen sosiaalityön kysymykset ovat monilta osin lähellä toisiaan, uskon, että sosiaalityön osaamisella on käyttöä kansainvälisellä kentällä. Erityisesti kansainväliset sosiaaliset huolenaiheet koskettavat köyhiä valtioita ja tämä lisää varmuutta siitä, että sosiaalityön teorioita tarvitaan ratkaistaessa kehitysmaiden sosiaalisia ongelmia. Kuten jo aiemmin mainittiin, kansainvälistä työtä sosiaalisen hyvinvoinnin eteen tehdään kuudella tasolla, joissa toimijoina ovat kansalliset hallitukset, kansallisten hallitusten muodostamat kansainväliset yhteisöt, Yhdistyneet Kansakunnat, ylikansalliset yritykset, kansainväliset kehitys- ja rahoituslaitokset, sekä kansalaisyhteiskunta. Kaikilla näillä tasoilla on oma tärkeä roolinsa kansainvälisessä työssä. Kansainvälistä sosiaalityötä tekevä löytäneekin itsensä työskentelemästä joltain näistä tasoista. Kysymyksiä, joiden parissa sosiaalityöntekijä voi toimia, on paljon. Näitä voivat olla esimerkiksi

pakolaistyö, lastensuojelun kehittäminen, perheiden ongelmat, yhteisöjen kehittäminen, luonnonkatastrofit tai konflikteihin liittyvät kysymykset. Sosiaalityön ammattilaisen työpanosta voidaan hyödyntää käytännössä esimerkiksi erilaisissa järjestöissä ja hankkeissa, joissa tavoitellaan sosiaalisten olojen kehitystä paikallisella tasolla. Sosiaalityön asiantuntemuksella voi olla käyttöä myös esimerkiksi päätöksenteossa, jossa tavoitteena on laajempi rakenteellinen muutos.

Tässä yhteydessä on hyvä mainita vielä se, että kansainvälistä apua annetaan monista syistä – humanitaarinen peruste ei aina ole päällimmäinen. Sosiaalityöntekijöiden, jotka työskentelevät kansainvälisissä tehtävissä, voi olla hyvä tiedostaa tämä kansainväliseen apuun liittyvä ilmiö. Kehitysapu on myös osa ulkopoliittikkaa ja väline poliittisella kentällä. Sitä voidaan käyttää esimerkiksi keinona saada poliittisia päätöksiä läpi, tai avata markkinoita omalle valtiolle suotuisiksi. Kehitysavun saajia voidaan valita myös poliittisin perustein, ei vain sillä perusteella kuka apua eniten tarvitsisi. (Healy 2008, 117–118.) Tämä on nähdäkseni sellainen ilmiö, jossa sosiaalityön arvot eivät kohtaa toimintatapoja. Sosiaalityön periaatteena on auttaa niitä, jotka apua eniten tarvitsevat ja työtä ohjaavat humanitaariset ja ihmisoikeusarvot.

Olen tässä luvussa tuonut esiin leikkauskohtia, joissa kansainvälinen sosiaalityö ja kehitysyhteistyö kohtaavat. Yhteisiä kysymyksiä ja huolenaiheita on paljon, lisäksi kehitysyhteistyön rahoituksesta osa kohdistetaan sosiaalityölle merkityksellisiin kohteisiin. Kehitysyhteistyön perustehtävä on sama, jonka pohjalta moderni sosiaalityö on syntynyt. Näiden asioiden pohjalta väitän, että sosiaalityöllä on paljon annettavaa kehitysyhteistyön kentällä. Jos tavoitellaan sosiaalista hyvinvointia, kuten kehitysyhteistyössä usein tehdään, eikö silloin sosiaalialan ammattilaisilla ole sellaista näkemystä, jonka voidaan ajatella vievän asioita eteenpäin?

Mikko Malkavaara (2003, 8) kiteyttää, että kehitysyhteistyön motiivi perustuu samankaltaisiin arvoihin, kuin sosiaalityön: ”huonommassa asemassa olevaa on tuettava, koska hän on sen arvoinen”.

5. TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

5.1 AINEISTONA VALMIS KIRJOITUS

Haluan tutkimuksessani tuoda esiin sosiaalityötä kehitysmaassa tarkastelleiden suomalaisten opiskelijoiden omakohtaisen kokemuksen ja äänen: kuinka he näkevät ammatillisen sosiaalityön kehitysmaassa ja millaisia asioita kehitysmaassa työskentelevä kohtaa. Tutkimusaineistona käytän suomalaisten sosiaalityön opiskelijoiden omista kokemuksistaan kirjoittamia tekstejä. Aineisto on kerätty sosiaalityön opiskelijoilta, tai jo valmistuneilta sosiaalityöntekijöiltä, jotka opintojensa aikana suorittivat harjoittelun tai muita kursseja kehitysmaassa.

Aineistoni koostui seuraavista teksteistä:

Harjoitteluraportteja aineistossani on 9 kappaletta. Ne on tyypillisesti kirjoitettu kolme kuukautta kestäneen harjoittelun jälkeen ja näissä opiskelijat refleктоivat kokemuksiaan.

Harjoitteluraportin lisäksi sain yhdeltä opiskelijalta luettavakseni kirjeitä (19 kpl), joita hän lähetti Suomeen ystävilleen harjoittelun aikana. Näissä kirjeissä opiskelija purkaa tuntojaan ja kertoo havainnoistaan koskien ympäröivää yhteiskuntaa ja sosiaalityötä. Toiselta opiskelijalta sain harjoitteluraportin lisäksi aineistooni kirjeitä (4 kpl), jotka hän lähetti harjoittelun aikana Suomeen kollegoilleen, sekä luentopohjan, jonka pohjalta opiskelija harjoittelun jälkeen kertoi kokemuksistaan muille sosiaalityön opiskelijoille.

Yksi aineiston teksteistä on kandidaatin tutkielma, jonka tutkimusosuuden opiskelija toteutti kehitysmaassa samalla vapaaehtoistyötä tehden. Tutkimuksessaan opiskelija avaa tutkittavaan yhteiskuntaan liittyviä sosiaalisia ongelmia ja yhteiskunnan erityispiirteitä.

Kaksi teksteistä on oppimispäiväkirjoja, jotka on kirjoitettu kehitysmaassa suoritettun sosiaalityön kurssin jälkeen. Oppimispäiväkirjoissa opiskelijat kuvaavat tuntojaan kurssin aikana, sekä yhteiskuntaa ja sen ongelmia, jossa kurssinsa suorittivat.

Aineistona on siis tekstejä yhteensä 12 opiskelijalta.

Valtaosa opiskelijoista vietti kehitysmaassa kolmen kuukauden jakson. Kahden opiskelijan kohdalla aika oli lyhyempi, 10 päivää. Kahden opiskelijan kokemukset sitä vastoin olivat

keskimääräistä pidempiä, viisi kuukautta. Erityyppiset tekstit kokemuksista ovat hyvin erimittaisia välillä 6-45 sivua. Yhteensä aineistooni kuului 260 sivua tekstiä.

Maat, joissa opiskelijat osan opinnoistaan suorittivat, olivat Tansania (8 opiskelijaa) ja Mosambik (4 opiskelijaa). Liitteessä II olen koonnut yhteen aineiston koodin, missä maassa oleskelun pohjalta se on kirjoitettu ja kauanko oleskelu maassa kesti. En ole eritellyt koosteeseen millaisesta tekstistä on kyse, jotta tekstien kirjoittajien anonymiteetti säilyisi.

Aineisto pohjautuu siis kokemuksiin kahdessa eri maassa, molemmat Itä-Afrikan maita ja rajanaapureita keskenään. Tämä tulee pitää mielessä tutkimuksen tuloksia lukiessa, sillä on mahdollista, että esimerkiksi työskentely kehitysmaassa toisella mantereella tai toisessa osassa Afrikkaa olisi ollut kokemuksena erilainen ja tuonut näkyväksi erilaisia asioita.

Tutkimuksen kannalta aineiston teksteihin liittyy muutamia näkökulmia, jotka on syytä pitää mielessä tutkimusta tehdessä ja lukiessa. Ensimmäinen asia on se, että aineiston tekstit ovat sosiaalityön opiskelijoiden kirjoittamia. Huomiot kehitysmaasta on siis tehty kesken sosiaalityön opintojen. Tätä näkökulmaa ja sen vaikutuksia käsittelen lisää luvussa 6.1. Toinen tärkeä taustatieto on se, että kaikki tutkimukseen osallistuneet opiskelijat ovat naisia, sekä eläneet ja opiskelleet suomalaisessa yhteiskunnassa. Aineiston mukaan yksi opiskelijoista on asunut kolme kuukautta toisessa Afrikan valtiossa joitain vuosia aiemmin, toinen opiskelija on lapsuudessaan asunut useamman vuoden toisessa Afrikan valtiossa. Yksi opiskelija mainitsee asuneensa Aasian maassa neljä kuukautta joitain vuosia aiemmin. Muut opiskelijat eivät teksteissään maininneet kokemuksia pidemmästä oleskelusta vieraassa maassa ja kulttuurissa. Nämä taustatekijät; ammatillisuuden taso, sukupuoli ja kulttuuritausta, ovat vaikuttaneet opiskelijoiden kokemukseen kehitysmaassa ja vieraassa kulttuurissa elämisestä ja työskentelystä. Näistä lähtökohdista käsin opiskelijat ovat myös kirjoittaneet tekstinsä. On tärkeä muistaa, että tekstit on kirjoitettu länsimaisen ihmisen kokemusmaailmasta käsin. Kulttuurisesta ymmärtämisestä lisää luvussa 6.2.

Tutkimusta tehdessä on tärkeä muistaa myös tutkijan asema ja osallisuus; kuinka tulkita aineistoa vaikuttamatta siihen itse? Täydellinen objektiivisuus ei ole tutkijalle mahdollista, sillä oman ajattelun sulkeminen kokonaan pois on mahdotonta. Tärkeää on, että tutkija pyrkii tiedostamaan omat asenteensa ja uskomuksensa ja koettaa toimia niin, että ne vaikuttavat mahdollisimman vähän lopputulokseen. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006c.) Tässä tutkimuksessa on muistettava, että myös tutkija itse on nainen, elänyt suomalaisessa

yhteiskunnassa ja opiskellut sosiaalityötä suomalaisessa yliopistossa. Nämä vaikuttavat väistämättä tulkintoihini teksteistä. Oma kokemukseni työskentelystä ja elämisestä kehitysmaassa vaikuttaa myös tapaan ymmärtää opiskelijoiden tekstejä. On todennäköistä, että luen ja ymmärrän tekstejä eritavoin, kuin opiskelija, joka ei itse ole kokenut työharjoittelua kehitysmaassa. Aineistossa on mukana myös oma kirjoitukseni harjoittelusta. Olen pyrkinyt lukemaan ja käsittelemään omaa tekstiäni kuten muitakin aineiston tekstejä.

Tutkimusaineiston tekstejä ei ole kirjoitettu tätä tutkimusta ajatellen. Ne eivät siis suoraan vastaa tutkimuskysymyksiin. Tekstit ovat opiskelijoiden omaa pohdintaa asioista, jotka he kokivat tärkeiksi kehitysmaakokemuksen jälkeen. Tekstit on kirjoitettu raportiksi matkasta yliopistolle, yleensä harjoittelusta vastaavalle opettajalle. Osa teksteistä on kirjoitettu ystäville tai kollegoille. Ne ovat luonteeltaan ja ilmaisultaan erilaisia, kuin virallisiksi raporteiksi tarkoitetut tekstit. Kolme teksteistä on kirjoitettu englanniksi, loput suomen kielellä.

Tutkimusta tehdessäni olen ymmärtänyt sosiaalityön laajasti sosiaalialan työnä. Kuten luvusta 2 kävi ilmi, voidaan sosiaalityö ymmärtää eri tavoin eri yhteiskunnissa. Kehitysmaiden kontekstissa sosiaalityötä ei voida ajatella tiukasti vain tiettyyn koulutukseen perustuvana professiona. Myös aineistona käytetyssä tekstissä havainnoidaan sosiaalisen hyvinvoinnin eteen tehtävää työtä laajasti, ei vain sellaista työtä, joka suomalaisessa kontekstissa ymmärretään sosiaalityöksi. Näin ollen tutkimuksen kannalta on järkevää nähdä sosiaalityö laaja-alaisena sosiaalisen hyvinvoinnin alueella liikkuvana työnä. Olen kuitenkin käyttänyt analyysissäni käsitettä ”sosiaalityö” kuvaamaan kaikkea sitä sosiaalista työtä, jota opiskelijat kehitysmaassa ollessaan havainnoivat.

5.2 TEEMOITTELU FENOMENOGRAFISISTA LÄHTÖKOHDISTA

Aineistoni analyysissä olen hyödyntänyt analyysimenetelmänä teemoittelua ja käyttänyt lähestymistapana fenomenografiaa. Tällä analyysimenetelmän ja lähestymistavan yhdistelmällä pääsin mielestäni parhaiten käsiksi tutkimuksen kannalta oleellisiin tietoihin. Halusin tuoda esiin erityisesti sen, miltä kehitysmaissa tehtävä sosiaalityö näyttää suomalaisen sosiaalityön opiskelijan silmin, mutta myös sen, kuinka eritavoin maailmaa voidaan käsittää. Erilaiset ymmärtämisen tavat ovat merkittävä osa monikulttuurista ympäristöä, joten ulkomaille töihin lähtevän on mielestäni hyvä olla tietoinen myös näistä

erilaisista käsittämisen tavoista. Myös samasta kulttuuripiiristä olevat voivat nähdä asiat eritavoin, joka tulee ilmi myös aineistostani joiltain osin.

Teemoittelussa tarkoituksena on pilkkoa ja ryhmitellä laadullinen aineisto erilaisten aihepiirien mukaan. Ensin tehdään alustava luokittelu, jonka jälkeen etsitään varsinaisia teemoja. (Kajaanin ammattikorkeakoulu 2010.) Teemoittelussa tarkoitus on siis etsiä keskeisiä aiheita, eli teemoja, tekstimassasta, eli aineistosta. Löydetyt teemat ryhmitellään pääteemoihin ja näiden alateemoihin. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006b.) Teemoittelu etenee teemojen etsimisestä ja ryhmittelystä niiden yksityiskohtaisempaan tarkasteluun (Jyväskylän yliopisto 2010). Kun aineistoa järjestellään teemojen mukaan, määriteltyjen teemojen alle poimitaan kustakin aineistosta ne kohdat, joissa käsitellään kyseessä olevaa teemaa. Jotkin aineistokohdat voivat sopia useamman teeman alle. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006b.)

Fenomenografiassa kiinnostuksen kohteena on se, miten ympäröivä maailma ilmenee ja rakentuu ihmisten tietoisuudessa (Ahonen 1994, 114). Tavoitteena ei ole kuvata tietyn ilmiön ”oikeaa” olemusta, vaan ihmisten käsityksiä kyseisestä ilmiöstä (Järvinen & Järvinen 2000, 86). Tutkimusotteen tavoitteena on siis kuvata ihmisten erilaisia käsityksiä todellisuudesta. Lähtökohtainen ajatus on, että ihmisillä on erilaisia näkemyksiä tutkittavasta asiasta. Fenomenografiassa tärkeää on tuoda esiin se konteksti, jossa käsitykset syntyivät. Taustalla on ajatus, että ihmisten kokemukset ovat aina yhteydessä siihen, missä tilanteessa ja asiayhteydessä ne tapahtuivat. (Rissanen 2006.) Ihmisten käsitykset asioista voivat olla hyvin erilaisia. Käsitykset riippuvat esimerkiksi yksilön iästä, koulutustaustasta, kokemuksista ja sukupuolesta. Käsitykset voivat myös muuttua. (Metsämuuronen 2001, 22.) Ahosen (1994, 114) mukaan kokemustaustalla on ikäkautta suurempi merkitys käsitysten muodostumiselle.

Fenomenografisen tutkimuksen kulun pääpiirteet on Ahosen (1994, 115) mukaan tiivistettävissä neljään kohtaan:

1. Tutkija kiinnittää huomionsa asiaan, josta esiintyy erilaisia käsityksiä. Tässä tutkimuksessa erilaiset käsitykset liittyvät sosiaalityöhön kansainvälisellä kentällä, erityisesti kehitysmaissa.
2. Tutkija perehtyy asiaan tai käsitteeseen teoreettisesti ja jäsentää alustavasti siihen liittyvät näkökohdat. Tämä osuus on tässä tutkimuksessa tehty tutkimuksen teoriaosuudessa luvuissa 2-4.

3. Tutkija haastattelee henkilöitä, jotka ilmaisevat erilaisia käsityksiä. Tässä tutkimuksessa on haastatteluiden sijaan käytetty valmiita kirjoituksia käsiteltävästä ilmiöstä. Ne tuovat myös esiin erilaisia käsityksiä, sekä suomalaisten opiskelijoiden välillä, että erityisesti suomalaisten opiskelijoiden ja itäafrikkalaisten sosiaalityön tekijöiden välillä.

4. Tutkija luokittelee käsitykset niiden merkitysten perusteella ja pyrkii selittämään erilaisuudet kokoamalla niistä merkitysluokkia. Tutkimuksessani tein jaottelun erilaisten teemojen mukaan niin, että ne mahdollisimman hyvin vastasivat tutkimuskysymyksiini. Pyrin siis ensin löytämään teemoja, jotka vastasivat tutkimuskysymyksiini ja vasta tämän jälkeen ryhdyin lukemaan niitä erilaisten käsitysten näkökulmasta.

Fenomenografisessa tutkimuksessa teorian tunteminen on tärkeää, mutta sen avulla ei luokitella käsityksiä ennakkoon. Tarkoitus on luoda oma teoria aineiston pohjalta ja keskustella aiempien teorioiden kanssa. (Ahonen 1994, 123.) Merkittävää on muistaa, että käsitysten merkitys riippuu sekä ilmaisun tekijästä, että sen tulkitsijasta. Tutkija ymmärtää tutkittavan ilmaisun oman asiantuntemuksensa ja henkilökohtaisten kokemustensa kautta. (Ahonen 1994, 124.) Tutkimuksessani pyrin teoriaosuudessa tuomaan esiin sen, mitä kansainvälisellä sosiaalityöllä tarkoitetaan ja millaisia ilmiöitä siihen liittyy. Tällä kuvauksella tarkoitukseni on hahmottaa käsiteltävää ilmiökenttää. Empiriaosuudessa keskiössä ovat opiskelijoiden näkemykset näistä ilmiöistä.

Luin aineistooni kuuluvat tekstit läpi useamman kerran ja kiinnitin huomioni asioihin, joita on käsitelty useissa teksteissä. Kirjoitin lukiessani ylös, millaisia teemoja kussakin aineistossa käsiteltiin. Annoin löytämilleni teemoille koodit ja merkitsin teemat aineistoon näillä koodeilla. Se helpotti jatkossa tiettyjen teemojen löytymistä suuren tekstimäärän seasta. Tämän jälkeen ryhmittelin löytämäni teemat alaotsikoiden alle niin, että ne vastaavat mahdollisimman hyvin tutkimuskysymyksiini. Pääteemoiksi muodostuivat itäafrikkalainen sosiaalityö suomalaisen opiskelijan silmin, sekä sosiaalityön kysymykset ja työn toteutus kehitysmaassa suomalaisen opiskelijan havainnoimana. Näille molemmille pääteemoille löysin kolme alateemaa. Pääteemat ja alateemat toimivat tutkimuksen analyysiosan pää- ja väliotsikoina ja vievät tutkimusta eteenpäin.

Yksi pääteema on tavallaan myös suomalaisen opiskelijan henkilökohtainen kokemus kehitysmaassa työskentelystä ja asumisesta. Luvussa 6 olen käsitellyt sitä tosiasiaa, että aineiston tekstit on kirjoitettu suomalaisesta kontekstista ja kesken sosiaalityön opintojen.

Olen nostanut aineistosta esiin teemoja, jotka liittyvät näihin kysymyksiin ja pohtinut niitä kulttuurisen erilaisuuden ja ammatillisuuden kasvun näkökulmista. Ne ovat osa aineiston esittelyä ja syventävät käsitystä siitä, millä tavoin aineistoon tulee suhtautua ja millaiset asiat ovat opiskelijoiden huomioihin vaikuttaneet. Olen kuitenkin myös tässä osuudessa käyttänyt teemoittelua ja mielestäni myös näitä teemoja voidaan pitää tutkimustuloksina. Opiskelijoiden pohdinta omasta sopeutumisestaan yhteiskuntaan kehitysmaassa, sekä asioista jotka erityisesti aiheuttivat pohdintaa, antavat kuvan siitä, millaisia haasteita kehitysmaahan töihin lähtevä kohtaa. Näistä huomioista voidaan tehdä johtopäätöksiä siitä, millaisiin asioihin kehitysmaahan lähtevän tulisi varautua.

Tutkimuksen loppuun olen liittänyt taulukon, josta selviää missä aineistoissa kutakin teemaa on pohdittu (liite III). Tekstissä mainitsen sulkujen sisällä kuinka monta opiskelijaa 12 opiskelijasta kutakin teemaa tekstissään pohtii ja taulukosta voi tarkistaa mistä teksteistä on kyse. Taulukko on jaoteltu alateemojen, eli väliotsikoiden mukaan. Kunkin alateeman sisältä on vielä löydettävissä yksityiskohtaisempia kysymyksiä, joita kyseiseen teemaan liittyen on teksteissä pohdittu. Nämä kysymykset ja aineistot, joissa ne on nostettu esiin, löytyvät taulukosta.

Ryhmiteltyäni teemat alaotsikoiden alle, palasin taas lukemaan aineistoani ja tarkistamaan, että olen huomannut kaikki tärkeät teemat. Kirjoitin samalla ylös lainauksia, jotka mielestäni kuvaavat hyvin käsiteltävää teemaa. Tämän jälkeen ryhdyin kirjoittamaan auki varsinaista analyysiosuuttani ja olen palannut aineistoon useita kertoja etsiäkseni lisää viitteitä tietyistä teemoista tai tarkistaakseni millä tavoin opiskelija teemasta kirjoitti. Teemoittelun jälkeen olen pitänyt mielessäni fenomenografisen lähtökohdan ja keskittänyt huomioni erilaisten käsitysten etsimiseen ja pohdintaan.

Teemoittelemalla aineiston ensin, löysin ne asia, jotka opiskelijat ovat kokeneet merkityksellisiksi ja käsitelleet raportissaan. Syntyneiden teemojen avulla sain rakennettua kategorioita, joiden mukaan järjestelin analyysini. Fenomenografinen lähestymistapa yhdisti aineiston analyysin ajatukseen, että kulttuurinen erilaisuus vaikuttaa opiskelijoiden havaintoihin ympäröivästä yhteiskunnasta ja että yhteiskunnalliset ilmiöt voidaan ymmärtää eritavoin.

Analyysiluvuissa käytän paljon suoria lainauksia aineistosta, sillä mielestäni ne elävöittävät tekstiä ja antavat äänen opiskelijoille. Lukemalla kuinka opiskelija on asioita ilmaissut, on

helpompi ymmärtää hänen tunteitaan ja kokemuksiaan. Lainausten käyttäminen on tyypillistä teemoittelulle, ja niitä voidaan käyttää myös tutkimuksissa, joissa kuvataan ihmisten kokemuksia. Fenomenografinen tutkimus on tällainen ihmisten kokemuksiin perehtyvä tutkimus. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006b.)

Tutkimusta tehdessä on pidettävä mielessä eettiset näkökohdat. Sekä tiedon hankinta, että tiedon käyttö ovat tilanteita, joissa tutkijan tulee toimia eettisesti oikein. Keskeisiä käsitteitä ovat luottamuksellisuus ja anonymiteetti. (Eskola & Suoranta 1998, 52, 57.) Tätä tutkimusta tehdessäni olen kiinnittänyt huomiota eettisiin kysymyksiin. Pyytäessäni tekstejä opiskelijoilta aineistoksi, kerroin mihin tarkoitukseen tekstejä käytetään ja selvitin tutkimuskysymykseni heille. Kerroin myös, että tekstin luovuttaminen tutkimuskäyttöön on täysin vapaaehtoista ja heillä oli mahdollisuus tästä kieltäytyä. Kieltäviä vastauksia sain kaksi. Tutkimusta tehdessäni käsittelen aineiston niin, ettei yksittäistä opiskelijaa voida tutkimuksesta tunnistaa ja säilytän aineiston niin, ettei se ole ulkopuolisten nähtävillä. En tuo tutkimuksessani esiin raportin kirjoittajien nimiä.

6. AINEISTONA SUOMALAISEN SOSIAALITYÖN OPISKELIJAN KIRJOITUS

6.1 OPISKELIJA SOSIAALITYÖN ARVIOIJANA

Aineistooni kuuluvat tekstit ovat sosiaalityön opiskelijoiden kirjoittamia. Osa heistä on tähän päivään mennessä valmistunut, mutta aineistona käytetty teksti on kirjoitettu opintojen aikana. Opiskelijoiden huomiot sosiaalityöstä kehitysmaassa ovat sidonnaisia heidän sen hetkiseen ammatilliseen kehitykseensä ja näkemykseensä sosiaalityöstä. Tutkimustuloksia voidaan näin ollen pitää sosiaalityön opiskelijoiden huomioina tulevasta ammatistaan, muttei universaaleina totuuksia sosiaalityöstä. On mahdollista, että sosiaalityön opiskelijan ja kauan sosiaalityötä tehneen huomiot sosiaalityöstä ja siihen vaikuttavista seikoista poikkeaisivat toisistaan. Tässä tutkimuksessa keskitytään siis nimenomaan sosiaalityön opiskelijoiden huomioihin ja käsityksiin käsiteltävistä ilmiöistä.

Yksi sosiaalityön lähtökohdista on tieto (Raunio K. 2004, 101). Ammatilliselle toiminnalle merkityksellistä tietoa on monenlaista. Tiedon tasot, joista sosiaalityön ammattilaisuuden voidaan katsoa koostuvan, ovat:

1. Teoreettinen tieto, joka sisältää muun muassa ne käsitteet ja viitekehykset joiden avulla ympäröivää maailmaa voidaan selittää.
2. Empiirinen tieto, joka on peräisin tutkimuksista ja jonka tavoitteena on muun muassa kuvata kokemuksia ja selittää ilmiöitä.
3. Persoonallinen tieto, joka sisältää sosiaalityöntekijän henkilökohtaisen arkiajattelun ja kulttuurisen tiedon.
4. Proseduurinen tieto, joka on tietoa siitä organisatorisesta, toiminnallisesta ja lakisääteisestä ympäristöstä, jossa sosiaalityö toimii.
5. Käytännön viisaus, joka kertyy toimimalla käytännössä sosiaalityön kentällä.

Ammatillinen tieto auttaa ammattilaisia ymmärtämään työtään ja toimii tärkeänä oppaana ammatin käytännöissä. (Drury-Hudson 1999, 149.) Erilaiset tiedon tasot ovat siis tärkeitä, jotta sosiaalityöntekijä voi ymmärtää ammattiaan ja osaa toimia käytännön tilanteissa. Oletan, että sosiaalityön opiskelijoiden kohdalla kaikki erilaiset tiedontasot eivät välttämättä ole vielä

kovin syviä. Esimerkiksi käytännön viisaus kertyy työkokemuksen kautta. Tämä voi vaikuttaa heidän huomioihinsa sosiaalityöstä kehitysmaassa ja sosiaalityöstä ylipäätään. En kuitenkaan ajattele, että opiskelijoiden huomiot olisivat huonompia kuin kokeneiden sosiaalityöntekijöiden; ne ovat mahdollisesti erilaisia, mutta kertovat opiskelijoiden sen hetkisistä käsityksistä ja ovat jo siitä syystä mielenkiintoisia. Opiskelijoiden huomiot voivat auttaa valaisemaan esimerkiksi puutteita ja vahvuuksia nykyisessä sosiaalityön koulutuksessamme, sillä opitut asiat ovat vielä tuoreena opiskelijoiden mielessä.

Sosiaalityöntekijäksi kasvaminen on pitkä prosessi, joka alkaa jo ennen päätöstä opiskella sosiaalityötä. Uravalinnan taustalla vaikuttavat yksilölliset syyt, jotka voivat nousta esimerkiksi lapsuudesta ja perhetaustasta, työkokemuksesta, sosiaalityön arvojen sisäistämisestä tai halusta ”tehdä jotain” yhteisön auttamiseksi. (Cree 2003, 155–157.) Sosiaalityöntekijäksi kasvaminen ei näyttäisi loppuvan siihen, kun koulutus päättyy. Tutkimukset ovat osoittaneet, että useat vastavalmistuneet sosiaalityöntekijät eivät koe olevansa valmiita käytännön työhön, vaan sosiaalityöntekijäksi kasvamisessa on vielä paljon työtä. (Marsh & Triseliotis 1996, ref. Cree 2003, 158.)

Kuten identiteetti ylipäätään, myös ammatti-identiteetti syntyy siitä, kun menneisyys liittyy yhteen ennakoitun tulevaisuuden kanssa (Onnismaa 2006, 13). Ammatti-identiteetti perustuu elämänhistoriaan. Se on käsitys itsestä ammatillisena toimijana, eli millaiseksi ihminen ymmärtää itsensä suhteessa työhönsä ja millaiseksi hän haluaa työssään tulla. Ammatilliseen identiteettiin kuuluvat lisäksi ihmisen kokemus siitä, mihin hän tuntee kuuluvansa, mitä hän pitää tärkeänä ja mihin hän ammatissaan sitoutuu. Näiden lisäksi ammatti-identiteetti pitää sisällään ihmisen tavoitteet, eettiset ulottuvuudet, sekä työtä koskevat arvot. Ammatti-identiteetti rakentuu aina uudestaan työtehtävien vaihtuessa, joten sen rakentuminen voi olla koko työuran mittainen tehtävä. (Eteläpelto & Vähäsantanen 2006, 26–27.)

Myös opiskelijat pohtivat kirjoituksissaan omaa ammatillisuuttaan ja kehitysmaakokemuksen vaikutuksia tähän.

Useassa tekstissä (7/12) tuodaan esiin, että oleskelu kehitysmaassa opettaa omasta persoonasta ja elämästä. Erityisesti esiin tuodaan pohdintaa omista reaktioista vieraisiin toimintatapoihin.

”Kolme kuukautta Tansaniassa opetti varsinaista työtä enemmän elämästä ja itsestäni. Oli mielenkiintoista huomata, kuinka reagoin erilaisiin eteen tuleviin asioihin ja missä suhteessa kasvoin ihmisenä.” A1a

Se, että oppii tuntemaan itseään paremmin ja kasvaa ihmisenä nostetaan kahdessa tekstissä tärkeäksi tulevan ammatillisuuden kannalta. Opiskelijat pohtivat oman persoonan tärkeyttä sosiaalialan työssä ja kuinka persoonan kehittyminen tätä kautta vahvistaa myös ammatti-identiteettiä ja ammatillista osaamista.

”Vaikka sosiaalityössä Suomen ja Tansanian välillä onkin suuria eroja, koen harjoitteluni antaneen eväitä ja materiaalia sosiaalityöntekoon myös Suomessa. Sosiaalityöntekijän tärkeimpänä työkaluna on kuitenkin loppujen lopuksi ihminen itse ja hänen oma persoonansa, joita harjoittelu varmaankin tavalla tai toisella on kehittänyt.” A3

Muissa teksteissä omasta persoonasta oppiminen nostetaan tärkeäksi anniksi, mutta sitä ei eritellä, mihin tätä saatua oppia voidaan käyttää. Kuten edellä todettiin, elämänhistoria rakentaa osaltaan yksilön ammatti-identiteettiä ja näin ollen voidaan ajatella, että myös tämä kehitysmaakokemus on sille merkityksellinen, kuten kaksi opiskelijaa tekstissään esiin tuo.

6.2 KULTTUURITAUSTAN MERKITYS HAVAINNOILLE

Myös opiskelijoiden kulttuurinen tausta on vaikuttanut heidän huomioihinsa sosiaalityöstä ja siihen vaikuttavista tekijöistä. Opiskelijat ovat eläneet ja opiskelleet suomalaisessa kulttuuriympäristössä, joka väistämättä vaikuttaa heidän tekemiinsä tulkintoihin vieraassa yhteiskunnassa. On pidettävä mielessä myös se, että opiskelijoiden kokemus vieraasta kulttuurista perustuu suhteellisen lyhyeen aikaan (10 päivää – 5 kuukautta).

Kulttuuri voidaan ymmärtää jollekin tietylle ihmisryhmälle ominaiseksi toiminta- ja merkityksenantojärjestelmäksi. Nämä järjestelmät kattavat kaikki elämän alueet. Kulttuuria ovat kaikki ne tavat, joilla jokin tietty ihmisryhmä suhtautuu ympäröivään maailmaan; siihen kuuluvat sekä ihmisten tavat toimia että tavat antaa merkityksiä toiminnalle, eli tulkita sitä. Keskeisimpiä kulttuurin osa-alueita ovat kieli, uskonto, tieto ja taito. Merkittäviä ovat myös esimerkiksi ruokaan ja pukeutumiseen liittyvät käsitykset, sekä käsitykset vallasta yksilöiden,

sukupuolten ja ihmisryhmien välillä. (Koponen 2007c, 71.) Kulttuurilla tarkoitetaan siis jonkin yhteisön tai kansakunnan yhteistä merkitysjärjestelmää, jonka avulla maailmaa ymmärretään. Se sisältää sosiaaliset käytännöt, jotka tuottavat merkityksiä, mutta myös ne käytännöt, joita nämä yhteiset merkitykset ohjaavat. Tämä yhteinen merkitysjärjestelmä, kulttuuri, luo tunteen kuulumisesta tiettyyn yhteisöön ja muovaa yksilön identiteettiä. Sujuva kommunikointi ihmisten välillä vaatii yhteisen kielen, mutta aivan samoin sujuva kulttuuristen merkitysten ymmärtäminen vaatii yhteisen kulttuurin. (Hall 2003, 85, 89–90.)

Kulttuurisilla tekijöillä voidaan yrittää selittää eroja ihmisten käyttäytymisessä (Koponen 2007c, 71). Kulttuurierot ovat sosiaalisia käytänteitä, jotka on opittu erilaisissa tilanteissa ja tuotetaan vuorovaikutuksessa (Tiittula 2005, 134). Aineistossa on pohdittu näitä tilanteita, kun keskenään kommunikoivilla ihmisillä onkin erilainen kulttuuri, tapa ymmärtää maailmaa ja toimia. Kulttuurierot tuovat aineiston perusteella haasteita vieraassa yhteiskunnassa elämiselle ja työskentelylle.

Oma kulttuuri koetaan tyypillisesti ”kodiksi”, paikaksi johon luonnostamme kuulumme ja joka määrittää identiteettiämme. Oma kulttuuri antaa voimakkaan tunteen turvallisuudesta ja tuttuudesta, sekä yhteenkuuluvuudesta. (Hall 2003, 94.) Ehkä juuri tästä johtuen vieraaseen yhteiskuntaan asettuminen ei aineiston perusteella vaikuttaisi kivuttomalle prosessille. Useassa tekstissä (8/12) tuodaan esiin ahdistuksen ja hämmennyksen tunteita. Muutamat puhuvat ”kulttuurishokista”.

”Kun saavuin Tansaniaan olin varma, että olen keskimääräistä vapaampi peloista ja ennakkoluuloista. On surullista todeta, että erilaisuuden pelko, luottamuksen puute, syvä ahdistus ulkoisesta hädästä ja rahan puutteesta piti kohdata itsessään.” A5c

Kaikissa teksteissä ei pohdita uuden kulttuuri- ja yhteiskuntaympäristön aiheuttamia negatiivisia tunteita, muttei toisaalta tuoda esiin myöskään uuteen kulttuuriin sopeutumisen helppoutta. Kukaan opiskelijoista ei mainitse, että uuteen ympäristöön sopeutuminen olisi käynyt helposti.

Hannerz (2003, 217) kuvaa kulttuurishokin tarkoittavan eräänlaista tunneperäistä ja ajatteluun liittyvää rauhattomuutta, joka saattaa tulla esiin tilanteissa, joissa kohdataan ennestään tuntemattomia merkityksiä ja käytäntöjä. Uuteen kulttuuriympäristöön ja yhteiskuntaan

saapuneet opiskelijat vaikuttavat törmäyksen näihin ennestään tuntemattomiin käytäntöihin ja merkityksiin ja se saattaa selittää alun hämmennyksen ja ahdistuksen tunteet.

Hallin mainitsemaan yhteenkuuluvuudentunteeseen löytyy myös vastinetta aineistosta. Teksteissä (4/12) nostetaan esiin sen tärkeys, että on joku samasta kulttuuriympäristöstä oleva henkilö, jonka kanssa kokemuksia voi käydä läpi ja pohtia. Siinä opiskelijoiden mielipiteet kuitenkin eroavat toisistaan, kuinka matkaan vieraaseen kulttuuriin tulisi valmistautua. Kun yksi opiskelijoista kokee, että muiden kokemuksista kannattaa ottaa opikseen ja tutustua tulevaan yhteiskuntaan jo ennakolta, on toinen opiskelija sitä mieltä, että liika valmistautuminen vie kokemuksesta pois jotain tärkeää.

”Kulttuurishokkiin valmistautuminen helpottaa siitä yli pääsemistä. Tulevaisuudessa mahdollisten lähtijöiden kannattaa ottaa oppia jo Tansaniassa käyneiltä. Oma sopeutumisprosessi kannattaa aloittaa hyvissä ajoin ennen lentokoneeseen nousemista.” A8

”Toki on hyvä jo etukäteen tietää jotain maasta, johon on harjoitteluaan menossa tekemään, mutta toisaalta en haluaisi pilata toisilta hämmästyksen, oman oivaltamisen ja uuden oppimisen iloa.” A3

Uusi sosiaalinen ympäristö nostaa esiin monenlaisia kysymyksiä, joita teksteissä on pohdittu. Erityisesti teksteissä herättää pohdintaa ympärillä näkyvä köyhyys, kurjuus ja epäoikeudenmukaisuus. Sen kohtaaminen tuo monelle (5/12) opiskelijalle ahdistuksen ja riittämättömyyden tunteita.

”Matkalla moneen otteeseen katulasten kohtaaminen, monien sairaiden tai vammaisten näkeminen kadulla, kerjääminen, taudit, katujen likaisuus, rikollisuus, olivat asioita, joita oli vaikea kohdata.” A11

Länsimaisesta elintasosta kehitysmaan elintason siirtyminen vaikuttaisi myös aiheuttavan ajatustyötä (4/12). Aineistosta nousee toisaalta esiin pohdinta ja osin ahdistuskin siitä, kuinka oma elintaso putoaa kun rikkaasta, kehittyneestä yhteiskunnasta siirrytään elämään köyhään, kehittyvään yhteiskuntaan. Toisaalta pohdintaa on vaatinut myös se, että länsimainen opiskelija vaikuttaisi olevan kehitysmaan kontekstissa vähintään hyvin toimeen tuleva.

”Asumme porttien sisällä, tansanialaisittain vauraan näköisessä luksustalossa, jota vartioidaan öisin. Asunnossa on kolme huonetta, kylmä vesi, ja useimmiten toimiva sähkö, wc-pytty (veto on vähän heikonlainen). Olohuone on oikeasti viihtyisä, mutta makuuhuoneemme muistuttaa Melankolian kolmesta huoneesta sitä homeista.” A5c

”Keittiössä ei ole jääkaappia, ei kunnan hellaa. Katosta tippuu maalit ja lisäksi yksi kattolaatta voi tulla niskaan koska vain. Vessaan en ole vielä uskaltanut, mutta Suomen järivedenlämpöisessä raikkaassa suihkussa kävin pesemässä tukkani.” A8

”Välillä oli kiusallista selitellä olevansa köyhä opiskelija, kun meidät länsimaisina ihmisinä nähtiin heti rikkaina, joilta voi pyytää mitä vain, vaikka kieltämättä aika Roope Anka – olo joskus väistämättä tuli, kun sikäläinen keskikuukausiansio on noin 40 euroa.” A10

Käsitykset länsimaisen opiskelijan vauraudesta poikkeavat siis toisistaan. Erityisesti muutamassa tekstissä nostetaan esiin se, että paikallisten käsitys yleisesti on, että länsimainen ihminen on rikas, vaikka länsimaisen opiskelijan käsitys asiasta on päinvastainen.

Elintason putoaminen, ympärillä näkyvä köyhyys ja erilainen yhteiskunta ylipäätään vaikuttaisivat siis aiheuttavan aluksi ahdistuksen tunteita ja sopeutumisvaikeuksia suomalaiselle opiskelijalle. Aineiston perusteella uuteen ympäristöön kuitenkin tottuu ajan myötä (6/12). Teksteissä mainitaan sopeutumisen vaativan muun muassa joustavuutta ja halua ottaa vastaan uusia asioita. Yksi opiskelijoista kuvaa, että ympäröivään yhteiskuntaan tottuu ja epäoikeudenmukaisuuksiin turtuu jopa niin hyvin, että lopulta huomio kiinnittyy vain erityisen merkittäviin asioihin.

”Sellaisen jännän havainnon tein lauantaina, että kyllä ympäristö vaan muokkaa ajattelutapoja. Täällä on niin erilaista, esimerkiksi lastensuojelu puuttuu käytännössä kokonaan. Aluksi sitä katsoi aivan eri tavalla, mutta nyt epäkohtiin huomaa tottuneensa: huomio kiinnittyy enää todella räikeisiin asioihin, kuten lyömiseen tms. Tämä tuli mieleeni siitä, kun naureskelin eräälle pyöräkuljetukselle, kun se näytti niin hauskalle: koko perhe saman pyörän kyydissä. Sitten yhtäkkiä tajusin, että hyvänen aika,

miltä tuo näyttäisi Suomessa? Miettikääpäs, isä polkemassa pyörällä autotien sivussa, äiti istumassa tarakalla vinottain selässään pieni vauva kantoliinassa. Mutta täällä se on arkipäivää. (...) Taisipa yhden polkupyörän päällä olla viisikin ihmistä eräänä päivänä: isä polkemassa, äiti tarakalla vinottain, sekä selässään, että sylissään lapsi. Ja lisäksi isän edessä tangolla istui lapsi. Mutta hassua kyllä, nyt sellaiseen ei enää kiinnitä huomiota juurikaan, alkuun sitä tietysti katseli silmät suurina.” Alb

Edellä mainitusta esimerkistä huomaa tottumisen lisäksi myös sen, kuinka eritavoin erilaisesta kulttuuriympäristöstä tuleva huomioi asioita ja muodostaa niistä käsityksiä. Vastaavia esimerkkejä on aineistossa useita, eli sellaisia huomioita paikallisesta yhteiskunnasta, jotka paikallisten silmiin vaikuttaisivat jokapäiväisille, mutta suomalaisen opiskelijan silmiin huomiota herättäville asioille. Toisaalta esimerkki tuo esiin myös sen, mitä fenomenografian esittelyssä todettiin: ihmisten kokemukset ja käsitykset ovat aina yhteydessä siihen, missä tilanteessa ja asiayhteydessä ne tapahtuivat. Opiskelija toteaa lainauksen aluksi ympäristön muovaavan ajattelutapoja, joten ympäristö vaikuttaa hänen käsityksiinsä asioista.

6.3 KULTTUURISET EROT TYÖN HAASTEINA

Kulttuuriset erot näyttäisivät aineiston perusteella tulevan esiin erityisesti työpaikoilla ja aiheuttavan haasteita suomalaiselle sosiaalityön opiskelijalle. Yhteistyö monikulttuurisessa ympäristössä nostaa esiin useita kysymyksiä.

Suurimpina haasteina aineistosta nousevat esiin erilainen aikakäsitys ja erilainen suhtautuminen työhön, sekä erilainen tapa suunnitella ja organisoida työtä. Aineistossa kuvataan, että työhön suhtaudutaan rennommin kuin Suomessa, joka näkyy niin aikatauluissa kuin työn suunnittelussa.

Suomalaiselle opiskelijalle näyttäisi olevan haastavaa, kun aikataulut eivät pidä tai suunnitelmat muuttuvat usein (4/12). Teksteissä kuvataan näiden aiheuttavan ahdistuksen ja turhautumisen tunteita. Vaikka huolettomaan mentaliteettiin on opiskelijoiden mukaan aluksi vaikea sopeutua, löydetään rennosta suhtautumisesta myös hyviä puolia.

”Ilmapiiri täällä on rento ja ”hengaileva”. Mihinkään ei ole kiire. Mikä on toisaalta ihan mukavaa – mutta raastaa aikatauluihin tottuneen hermoja silloin, kun on odottanut sovittua tapaamista 2 tuntia, ja ihmistä ei edelleenkään kuulu.” A1b

”Toisaalta huomasin, että omia näkemyksiä pystyi toteuttamaan helposti, koska joustavuutta ja vapautta tehdä asioita eri tavalla on enemmän kuin Suomessa. Yleensä vastaus moneen asiaan oli ”No problem. Don’t worry.” A7

Suomalaiset opiskelijat tuntuivat aineiston perusteella jakavan samankaltaisen käsityksen työstä ja aikatauluista, kun taas itäafrikkalainen tapa käsittää nämä ilmiöt olivat erilaisia. Tämän erilaisuuden tiedostivat erään aineiston perusteella molemmat osapuolet.

”Ilmeisesti kärsimättömyyteni näkyi toisinaan kasvoiltani, sillä erään kerran, kun mitään ei tuntunut tapahtuvan, nauroi eräs toimiston työntekijä minulle: ”Täällä Afrikassa me työskentelemme niin erilailla kuin te Euroopassa. Niin hitaasti, niin hitaasti.” A1a

Myös työn organisoinnin erilaisuus näyttäytyi haasteellisena muutamalle opiskelijalle (2/12). Teksteissä kuvataan hämmästyksiä ja turhautumista työtapoja ja työn organisointia kohtaan.

”Sopeutumiseni vieraaseen työkuulttuuriin ei tainnut sujua kovin luontevasti, sillä koin monet työhön liittyvät asiat turhauttaviksi ja koin valtavaa halua tarttua toimeen ja ”pistaa asiat kuntoon”, vaikka niissä ei varmasti paikallisten mielestä ollut mitään kuntoon laitettavaa.” A1a

Työn organisointiin liittyvissä teksteissä pohditaan erityisesti työn suunnittelua ja aikataulujen tekemistä. Teksteissä kuvataan muun muassa, että työpäivä suunnitellaan usein vasta saman päivän aamuna ja silti suunnitelmat muuttuvat. Toinen kirjoittajista mainitsee, että hänen mielestään pienellä suunnittelulla saataisiin enemmän aikaan ja viittaa järjestön tapaan tehdä kotikäyntejä, jotka hänen mukaansa tehtiin suunnittelematta ja ilman, että asiakkaiden kanssa olisi käynnistä sovittu. Käsitykset työn organisoinnista vaikuttaisivat siis olevan erilaisia opiskelijan ja kyseisen järjestön työntekijöiden välillä.

Työskentelyyn erilaisessa kulttuurissa näyttäisi tuovan oman haasteensa myös kielellinen erilaisuus (6/12). Kieli mainittiin jo aiemmin osana kulttuuria ja Hall korosti sitä, että ymmärtääkseen toisiaan, on vuorovaikutuksen osapuolilla oltava yhteinen kieli. Aineiston perusteella opiskelijat ovat päätyneet samaan päätelmään – vaikka toisaalta, myös sellaisia huomioita tehtiin, ettei yhteisen kielen puuttuminen estä kommunikaatiota. Opiskelijat tuovat esiin vaikeutta kohdata asiakkaita ilman yhteistä kieltä, tai ymmärtää mistä toimistolla keskustellaan. Yksi opiskelijoista kuvaa jääneensä usein sivustatarkkailijan rooliin yhteisen kielen puuttumisen vuoksi. Toisaalta teksteissä nostetaan esiin myös se, että vaikei yhteistä kieltä olekaan, voi silti kommunikoida.

”Yhteisen kielen puuttuminen ei ole mikään ylitsepääsemätön este sille, etteikö voisi ymmärtää ja tulla ymmärretyksi. Mielikuvituksella, mikä on sosiaalityöntekijänkin työssä varsin tarpeellinen ominaisuus, pääsee jo pitkälle, mikäli vain keskustelukumppaneilla on halua toisiaan ymmärtää.”

A3

Muutama opiskelija nostaa keskusteluun myös kulttuuriset käsitykset kohteliaasta käytöksestä (2/12). Heidän mukaansa vieraasta kulttuurista tullessa ei aina osaa käyttäytyä oikein, vaan tulee loukanneeksi paikallisia, sillä käsitykset kohteliaasta käyttäytymisestä ovat erilaisia.

”esimerkiksi X torui minua siitä, ettemme olleet vanhainkodissa ottaneet vastaan meille tarjottuja tuoleja. Vieraiden on kuulemma epäkohteliaasta kieltäytyä tarjotusta tuolista, sillä silloin tuolissa täytyy olla jotakin vikaa, vieras kenties ajattelee tuolin olevan rikkiäinen. Me ajattelimme olevamme kohteliaita ja säästävämme tuolit muille.” A12

Tässä luvussa käsitellyistä lähtökohdista käsin opiskelijat ovat siis kirjoittaneet aineistoon kuuluvat tekstit. Ammatillinen kehitys on vielä kesken ja kulttuurierot toisessa yhteiskunnassa aiheuttavat pohdintaa ja erityisiä piirteitä työnteolle. Opiskelijat katsovat uutta yhteiskuntaa länsimaisin silmin ja kiinnittävät huomiota niihin erilaisuuksiin, joita yhteiskunnassa on verrattuna omaan, tuttuun yhteiskuntaan. Opiskelijoiden huomiot tuovat esiin niitä erilaisia käsityksiä, joita kulttuurien välillä, mutta myös sisällä, vallitsee.

7. ITÄAFRIKKALAINEN SOSIAALITYÖ SUOMALAISEN OPISKELIJAN SILMIN

7.1 YMPÄRÖIVÄN YHTEISKUNNAN JA KULTTUURIN MERKITYS SOSIAALITYÖLLE

Opiskelijoiden teksteistä nousee esiin pohdintaa ympäröivän yhteiskunnan vaikutuksista sosiaalityön sisältöön ja toteutukseen. Opiskelijoiden huomioiden perusteella ympäröivän yhteiskunnan rakenne ja resurssit vaikuttavat ihmisten sosiaaliseen hyvinvointiin ja sosiaalityön toteutukseen oleellisesti (6/12). Samasta aiheesta keskusteltiin jo teoriaosuudessa. Sosiaalityön mahdollisuudet toimia yhteiskunnassa määrittävät yhteiskunnallisten rakenteiden ja toteutettavan sosiaalipolitiikan mukaan.

Sekä sosiaalityön mahdollisuudet, että sosiaaliset ongelmat näyttäisivät myös opiskelijoiden huomioiden mukaan siis nousevan yhteiskunnallisesta tilanteesta.

”Tansaniassa nälkä, köyhyys ja koulutuksen puute määrittävät tarpeita.

Suomessa tarpeet kumpuavat erilaisista asioista.” A5c

Toisaalta yksi opiskelija pohtii, etteivät sosiaaliset ongelmat Suomessa ja Mosambikissa lähtökohtaisesti eroa, mutta tapa reagoida ja vastata näihin ongelmiin ovat erilaisia. Myös teoriaosuudessa luvuissa 2 ja 3 pohdittiin sosiaalityötä ja sen kysymyksiä. Kirjallisuuden perusteella vaikuttaisi siltä, että sosiaalityön kysymykset ovat samankaltaisia eri yhteiskunnissa, mutta ne esiintyvät eri mittakaavoissa. Esimerkiksi köyhyyttä esiintyy kaikissa yhteiskunnissa, mutta erityisen näkyvää se on kehitysmaiden yhteiskunnissa. Samanlaisten ongelmien lisäksi sosiaalityö kohtaa kysymyksiä, jotka ylittävät valtioiden rajoja ja ovat näin ollen kansainvälisiä.

Yhdessä aineistossa kuvataan, että yhteiskunta määrittää raamit, joiden sisällä sosiaalityöntekijöiden, myös opiskelijoiden, on toimittava. Myös muissa aineistoissa nostetaan esiin, että sosiaalityön mahdollisuudet vastata sosiaalisiin ongelmiin ovat kytköksissä ympäröivään yhteiskuntaan. Erityisesti pohdintaa aiheuttaa sosiaaliturvan vähyyss tai puuttuminen kokonaan (4/10).

”Miten antaisin psykososiaalista tukea ihmiselle, jonka suurin huoli on ruokkia perheensä? Hyvätkään sosiaalityön henkilökohtaiset toimintamallini eivät täytä kenenkään vatsaa, varsinkin kun toimeentulotukia tai muita sosiaalisia etuuksia ei kenellekään voi myöntää muuta kuin omasta pussista. On tärkeää ymmärtää missä kontekstissa sosiaalityötä Tansaniassa tehdään.” A6

Sosiaaliturvajärjestelmän sijaan sosiaalista turvaa näyttäisi opiskelijoiden mukaan tuovan yksilölle perhe ja yhteisö (4/12). Perheen ja yhteisön merkitystä yksilön hyvinvoinnille korostetaan ylitse muiden avunmuotojen.

”Ihmisten sosiaaliturva on perheessä, suvussa ja siinä yhteisössä, johon he syntyvät. Jos nämä eivät pysty huolehtimaan toinen toistensa hyvinvoinnista, on mosambikilaisella hyvin vähän mihin turvautua tämän jälkeen.” A11

Käsitykset siitä, kuka on vastuussa yksilön hyvinvoinnista, vaikuttaisivat siis olevan erilaisia näissä kehitysmaiden yhteiskunnissa ja suomalaisessa yhteiskunnassa. Tässä voidaan helposti nähdä ympäröivän yhteiskunnan ja kontekstin vaikutus käsityksiin: yhteiskunnassa, jossa ei ole valtiollista sosiaalista turvaverkkoa, käsitetään suku ja yhteisö merkittävämmiksi hyvinvoinnin takaajiksi, kuin yhteiskunnassa, jossa hyvinvointi taataan valtion toimesta.

Yhteiskunnan rakenteet näyttäisivät myös ylläpitävän sosiaalisia ongelmia. Yhdessä aineistossa pohditaan sitä, kuinka esimerkiksi katulasten palauttaminen kotiin ei usein onnistu suurista ponnisteluista huolimatta. Tämän tavoitteen onnistumiseksi tarvittaisiin opiskelijan mukaan suurempaa yhteiskunnallista rakennemuutosta, sillä tällä hetkellä köyhyys ja työttömyys aiheuttavat perheille vaikeuksia selvitä. Kaksi opiskelijaa nostaa esiin myös sen, että perinteisten arvojen muuttuminen moderneiksi on aiheuttanut kuiluja sukupolvien välille ja tätä kautta uudenlaisia ongelmia.

Myös sosiaalityön erilaiseen määritelmään ja työnkuvaan on kiinnitetty teksteissä huomiota (4/12). Yhteiskunnan rakenteiden todetaan vaikuttavan myös siihen, mitä sosiaalityön ajatellaan olevan ja mitä sosiaalityön tehtäviin kuuluu.

”Some might think that the lack of resources causes a situation where it is not even rational to talk about African social work. This might be the

conclusion if social work is seen strongly as a control and economical mechanism of the state.” A9

Kaksi sosiaalityön tehtävää pohtinutta opiskelijaa nostaa esiin, että kehitysmaissa sosiaalityöntekijä tekee myös sellaisia töitä, jotka Suomessa hoitaisi toisella nimikkeellä työskentelevä tai useampi eriytetty yksikkö. Nämä opiskelijoiden huomiot sosiaalityöstä kuvaavat niitä käsityksiä, joita heillä on sosiaalityötä kohtaan. Opiskelijoiden huomio on kiinnittynyt ilmiöihin, jotka ovat toisessa yhteiskunnassa erilaisia ja poikkeavat suomalaisesta sosiaalityön käsityksestä. Tässä tapauksessa opiskelijoiden huomio on kiinnittynyt erilaiseen, laajempaan, sosiaalityön työnkuvaan ja käsitykseen sosiaalityön sisällöstä ja tehtävistä.

Opiskelijat ovat pohtineet myös sosiaalityöntekijöiden mahdollisuuksia toimia näissä kokemissaan yhteiskunnissa, kun virallinen sosiaaliturvajärjestelmä puuttuu (3/12). Tahdonvastaisten toimenpiteiden puuttuminen lasten hyvinvoinnin turvaamiseksi mietityttää opiskelijoita ja tilannetta vertaillaan suomalaisen sosiaaliturvajärjestelmään.

”It was told before that child chooses to stay in the centre voluntarily and gets information for his decision in discussion with street educators. The boy who ran away from centre did choose to leave to the street. If he runs away, he is not obliged to come back and no one is forcing the child to come back, not even the street educators even though they would know where the child is spending his time and staying. In Finland a child would be looked for by police and brought back to institution and end of the story.” A9

Myös toisessa aineistossa todetaan, ettei katulasten tilanne olisi Suomessa mahdollinen ja kuvataan paikallisten kollegoiden nauraneen kuultuaan suomalaisesta lastensuojelusta huostaanottoineen ja sijoituksineen. Käsitykset sosiaalityölle kuuluvista toimista ja mahdollisuuksista poikkeavat siis yhteiskunnallisen ympäristön mukaan. Kuten aiemmin kävi ilmi, käsitykset syntyvät kokemuksista, joka mielestäni tulee erityisen hyvin ilmi tässä esimerkissä. Suomalaiselle sosiaalityön opiskelijalle lastensuojelu tahdonvastaisine toimenpiteineen on itsestänselvyys, kun taas toisessa yhteiskunnassa toimivalle sosiaalityöntekijälle ajatus on mahdoton, sillä siitä ei ole kokemusta.

Vastapainoksi näille huomiolle tahdonvastaisista toimenpiteistä yhdessä tekstissä mainitaan lastenkoti, josta lasta ei välttämättä palauteta kotiin jos näyttää siltä, että se on vakava uhka

lapsen terveydelle tai lapsi vastustaa palauttamista voimakkaasti. Tässä kohtaa voidaan mielestäni pohtia sitä, kuinka kattavan kuvan opiskelijat ehtivät saada yhteiskunnan tukiverkostosta suhteellisen lyhyen matkansa aikana. Onko mahdollista, että tahdonvastaisia tai huostaanottoon rinnastettavia toimenpiteitä tehdään kuitenkin enemmän kuin aineisto antaa ymmärtää? Selvää on kuitenkin, että lastensuojelua toteutetaan eri tavoin kuin Suomessa ja aineistosta voi tehdä sen johtopäätöksen, että tahdonvastaiset toimet ja mahdollisuudet niihin ovat vähäisiä.

Viranomaistoiminnan puuttuminen nousee siis esiin teksteistä. Kuitenkin yhdessä tekstissä mainitaan kirjoittajan tehneen lastensuojeluilmoituksen. Sen enempää kirjoittaja ei kerro mihin hän sen teki ja mitä siitä seurasi. Tämä maininta antaa kuitenkin ymmärtää, että jonkinlaista viranomaistoimintaa yhteiskunnassa on.

7.2 RESURSSIEN VÄHYYS

Useista teksteistä nousee esiin erityisesti pohdinta sosiaalityön resurssien vähyydestä kehitysmaassa (9/12). Opiskelijoiden mukaan rahaa, materiaaleja ja henkilökuntaa on käytettävissä liian vähän verrattuna ympärillä olevaan avun tarpeeseen.

“(The organization) didn’t have enough money to buy materials for sawing, cooking and sports, which were activities the girls supposed to have every week. Because of the lack of money it wasn’t also possible to hire appropriate and competent teachers for the girls.” A2

”Valitettavaa kuitenkin oli se, että useamman organisaation toimintaa varjostivat vähäiset varat, näin ollen moni projekti oli kesän aikana jäissä.” A8

“Eilen vierailimme eräässä järjestössä, joka tukee HIV/AIDS-potilaita. Psykososiaalisen tuen lisäksi järjestö jakoi aiemmin myös ruokaa asiakkailleen, mutta se on käynyt mahdottomaksi nykyisessä tilanteessa: asiakkaita on jo lähes 800. Kuinkahan paljon tämän tuen ulkopuolelle vielä jääkään ihmisiä?” A1b

Resurssien vähyys herättää opiskelijoissa kysymyksiä siitä, kuinka ongelmiin on mahdollista vastata riittävällä tavalla. Yhdessä aineistossa pohditaan kuinka on mahdollista auttaa nälkäistä ihmistä, jos ei ole ruokaa tarjottavanaan? Neljä opiskelijoista mainitsee ostaneensa itse tarvikkeita järjestölleen tai antaneensa ruokaa katulapsille. Tässä kohtaa on mielestäni mielenkiintoista kiinnittää huomiota päätökseen käyttää omia rahoja asiakkaiden hyvinvoinnin parantamiseksi. Kuten aiemmin todettiin, käsitykset syntyvät aina tietyssä kontekstissa ja tässä tilanteessa se tulee mielestäni hyvin esiin. Päätös käyttää omia rahojaan työpaikan hyväksi syntyi ympäristössä, jossa on valtava pula resursseista. Mielenkiintoista on pohtia, mihin päätös perustui ja olisivatko samat opiskelijat valmiita kustantamaan materiaaleja omista rahoistaan työpaikalleen Suomessa? Samassa yhteydessä voitaisiin pohtia myös sitä, mitä sosiaalityöntekijältä tai sosiaalityönopiskelijalta voidaan odottaa. Odotetaanko sosiaalityöntekijältä henkilökohtaista osallistumista työpaikan materiaalihankintoihin?

Resurssiongelmana muutamissa (4/12) teksteissä nostetaan esiin myös henkilökunnan puutteellinen koulutus ja puutteelliset tiedot erilaisista työmenetelmistä. Opiskelijat pohtivat muun muassa työntekijöiden valmiuksia vastata lastenkodissa elävien lasten emotionaalisiin tarpeisiin ja tarjota riittävästi virikkeitä. Yksi opiskelijoista kuvaa tilanteen, jossa lapsi- ja perhejärjestön työntekijä löi lapsia kepillä, kun ei saanut ryhmää hallintaansa. Toinen opiskelija mainitsee vierailleensa päiväkodissa, jossa lapsille ei ollut lainkaan leluja. Nämä ovat sellaisia huomioita, jotka nähdäkseni kumpuavat koulutuksesta ja länsimaisesta yhteiskunnasta. Suomalaisessa yhteiskunnassa lasten lyöminen on rikos, kun taas jossain toisessa yhteiskunnassa siihen ei välttämättä liity yhtä negatiivista miellelyhtymää ja näin ollen käsitys lyömisestä rangaistuskeinona on erilainen.

Resurssiongelmissa kirjoitetaan siis paljon. Toisaalta yksi opiskelijoista korostaa sitä, kuinka paljon voidaan saada aikaan pienillä resursseilla, kun tahtoa ja yritystä löytyy. Ideoita ja tahtoa sosiaalisen hyvinvoinnin parantamiseksi löytyykin toisen opiskelijan mukaan paljon, mutta ideoiden vieminen toteutuksen tasolle on vaikeaa rahan ja muiden resurssien puutteen vuoksi. Opiskelijoilla on siis hieman toisistaan poikkeavat näkemykset siitä, kuinka paljon on mahdollista saada aikaan vähäisillä resursseilla.

7.3 KANSALAI SJÄRJESTÖJEN TÄRKEÄ ASEMA JA VAPAAEHTOISTYÖN MERKITTÄVYYS

Aineistossa kuvataan paljon kolmannen sektorin toimijoita (12/12). Valtiolliset toimijat jäävät etäisiksi, muutamassa tekstissä niiden olemassa olo korkeintaan mainitaan ohimennen, mutta ei sen enempää avata. Teksteissä ei avata kaikkien toimijoiden rahoituksen lähdettä, tai mainita muuten ovatko ne julkisen vallan alaisia vai kolmannen sektorin toimijoita, näin ollen voi olla varma kuvataanko valtiollisia toimijoita enemmän kuin aineistoa lukemalla vaikuttaa. Yhdessä tekstissä kerrotaan valtion ylläpitämästä lastenkodista.

Teksteistä jää siis kuva, että kehitysmaissa kansalaisjärjestöt huolehtivat sosiaalisesta turvasta, johon toki viittaa myös jo aiemmin mainittu sosiaaliturvan vähyys. Yhdessä tekstissä kansalaisjärjestöjen suurta roolia korostetaan erityisesti.

”Tansaniassa sosiaalisista tukipalveluista, lastensuojelusta ja myös paljolti nuorison parissa tehtävästä työstä vastaavat käytännössä kansalaisjärjestöt.” A10

Myös kehitysyhteistyötä käsitelleessä teorialuvussa todettiin kansalaisjärjestöjen olevan tärkeitä toimijoita kehitysmaissa. Näin ollen opiskelijoiden käsitykset asiasta ovat samansuuntaisia, kuin aiempien tutkimusten.

Jo edellisessä luvussa käsitelty resurssien vähyys liittyy aineistossa vahvasti kansalaisjärjestökeskusteluun. Edellä kuvatut resurssiongelmat ovat pääasiassa huomioita kolmannen sektorin toimijoista.

Aineiston perusteella paikallisissa instituutioissa näyttäisi olevan tyypillistä se, että niissä on töissä palkattujen työntekijöiden lisäksi useita vapaaehtoisia (9/12). Vapaaehtoistyöntekijät ovat opiskelijoiden huomioiden mukaan niin paikallisia kuin ulkomailta tulleetkin. Muutamassa tekstissä mainitaan myös järjestön omien asiakkaiden tekevän vapaaehtoistyötä järjestölle.

Yhdessä aineistossa tuodaan esiin, että joissain järjestöissä ei ole yhtään palkattua työntekijää, mutta siitä huolimatta ne toimivat täysipäiväisesti. Opiskelijan kollegoista siis kukaan ei saanut palkkaa ja tämä herättää opiskelijassa ajatuksia, joita hän pohtii tekstissään. Opiskelija

kuvailee tunteitaan esimerkiksi sanoilla ”ei paljon naurattanut, kun hän kertoi sen”, tarkoittaen johtajan mainintaa tuloistaan.

Vapaaehtoiset ovat aineiston perusteella järjestöille erittäin tärkeä resurssi, teksteissä kuvaillaan heidän tekemäänsä arvokasta työtä ja mainitaan järjestöjen etsivän uusia vapaaehtoisia eri yhteisöistä toimimaan yhteisönsä hyväksi.

Vapaaehtoistyön tärkeys nostetaan siis esiin aineistossa. Tämä on kiinnittänyt opiskelijoiden huomion, ja he ovat kokeneet tärkeäksi pohtia asiaa. Tässä yhteydessä voidaan mielestäni kuitenkin tarkastella myös sitä, ettei vapaaehtoistyö ei ole täysin vierasta suomalaisessa yhteiskunnassakaan. Myös useissa suomalaisissa ja Suomessa toimivissa kansainvälisissä järjestöissä vapaaehtoiset muodostavat tärkeän resurssin järjestön toiminnalle (ks. esim. SPR 2010, Parasta Lapsille 2010, UNICEF 2010, Amnesty 2010). Erona voidaan kuitenkin pitää sitä, että Suomessa vapaaehtoistyöntekijä on tämän lisäksi joko palkatussa työssä tai saa sosiaalietuuksia, joilla elää. Aineiston perusteella tilanne on toinen näissä köyhissä yhteiskunnissa, jossa vapaaehtoistyöntekijöillä ei välttämättä ole mitään tuloja.

”Pikku yksityiskohta on sekin, että emme syö mitään päivisin, koska työkavereillani ei ole rahaa ruokaan. Se on jollain tavalla vielä siedettävää, mutta heillä ei ole myöskään rahaa veteen. Minä olen päättänyt pitää meidät vesissä.” A5c

Vapaaehtoistyöntekijöiden taloudellista tilannetta pohditaan myös muutamissa muissa teksteissä ja yhdessä todetaan vapaaehtoistyöntekijän saavan palkakseen usein vain yhteisön arvostuksen, toisessa mainitaan järjestön toisinaan antaneen vapaaehtoisille toimijoilleen esimerkiksi ruoka-avustusta.

8. SOSIAALITYÖN KYSYMYKSET JA TYÖN TOTEUTUS KEHITYSMAASSA SUOMALAISEN OPISKELIJAN HAVAINNOIMANA

8.1 YHTEISKUNNAN SOSIAALISET ONGELMAT KEHITYSMAASSA

Sosiaalisia ongelmia opiskelijat havainnoivat kehitysmaakokemuksensa aikana paljon. Useimpien ongelmien kohdalla aineistosta nousee esiin opiskelijoiden omia tunteita näiden ongelmien edessä. Ongelmien kohtaaminen näyttäisi herättävän ajatuksia ja erilaisia tunteita, useimmiten ahdistusta ja hämmennystä. Myös voimattomuuden tunnetta kuvattiin joissain teksteissä.

Monet opiskelijoiden havainnoimista ongelmista ovat niitä samoja, joita käsiteltiin luvussa 3.3 sosiaalityön globaalit kysymykset.

Aineiston perusteella kaikkein suurimpana opiskelijoille näyttäytyi köyhyys, joka mainitaan lähes kaikissa teksteissä (9/12). Väestön köyhyyden lisäksi teksteissä pohditaan sosiaalityötä tekevien instituutioiden vähävaraisuutta, jota käsiteltiin jo luvussa 7.2.

Yksi opiskelija on tekstissään hahmotellut ulottuvuudet, joihin köyhyys vaikuttaa.

”Varsinkin maaseudulla köyhyys on hyvin räikeää, mikä näkyy mm. terveydenhuollon, riittävän ravinnon, sairauksien ehkäisymahdollisuuksien, puhtaan veden, sanitaation, koulutuksen, median ja seksuaalikasvatuksen puuttumisena.” (A6).

Pääasiassa köyhyys on ilmiö, joka teksteissä mainitaan sen enempää sen taustoja tai seurauksia pohtimatta. Köyhyys tulee ilmi esimerkiksi ympäristöä kuvatessa, auttamistyötä tekevien resursseja pohtiessa, tai pohdittaessa muita sosiaalisia ongelmia, joihin köyhyys liittyy. Tällaisia ovat aineiston perusteella esimerkiksi katulapset, työttömyys ja nälkä. Erityisesti maaseudun köyhyys nostetaan esiin muutamassa tekstissä.

Toisena merkittävänä ilmiönä teksteistä esiin nousevat katulapset (6/12). Pääasiassa teksteissä käsitellään sitä, mistä syistä lapset ovat päätyneet kadulle ja millä keinoin lapsia pyritään auttamaan. Syiksi kadulle joutumiseen nähdään muun muassa köyhyys, yhteiskunnan

epävakaas, väkivalta tai muuten huonot olot kotona, vanhempien uudet puoliset, vanhempien kuolema, sekä lapsen oma valinta. Katulapsiongelmaan liitetään kahdessa tekstissä prostituutio.

Keinoina, joilla katulapsia pyritään auttamaan, teksteissä esitellään katulapsikeskuksia ja lastenkoteja, joissa lapset voivat asua tai instituutioita, jotka pyrkivät palauttamaan lapset kotiin. Kahdessa tekstissä on kiinnitetty huomiota siihen, että katulapsien joukossa tytöt ovat vähemmistössä. Toisen opiskelijan käsitys asiasta on, että tyttöjä elää kaduilla, mutta heitä on vaikea tavoittaa, koska he työskentelevät kotiapulaisina päivisin ja mahdollisesti prostituoituina öisin. Toisen opiskelijan käsitys on, että tyttöjä elää kadulla poikalapsia vähemmän, koska heitä tarvitaan kotona auttamassa kotitöissä.

Muutamassa tekstissä tuodaan esiin myös tunteita, joita katulapsien kohtaaminen herätti.

”Kaiken yläpuolelle tuli valtaisa surun ja avuttomuuden tunne. Minua vaivasi kovasti se, että olin paikalla ”pällistelijänä.” A12

HIV/AIDS on myös sellainen sosiaalinen ongelma, joka mainitaan useassa tekstissä (8/12). Tähän ongelmaan liittyvinä kysymyksinä opiskelijat ovat nostaneet esiin muun muassa orvoksi jääneet lapset, sekä kalliit lääkkeet. Samoista teemoista keskusteltiin jo teoriaosuudessa. Myös terveydenhoidon puutteellisuutta on pohdittu teksteissä. Yksi opiskelija pohtii tässä yhteydessä uskonnon vaikutusta HIV/AIDS:in leviämiseen. Hänen mukaansa yhteiskunnassa suuren sijan saaneen katolisen kirkon käsitys on, etteivät ehkäisyvälineet ole sallittuja, ja tämä näkemys vaikeuttaa taudin leviämisen ehkäisyä.

Myös HIV/AIDS -ongelman kohtaaminen on herättänyt opiskelijoissa tunteita, joita he purkavat teksteissään.

”Eilen kävimme perheessä, jossa seitsemästä lapsesta kaksi oli kuollut AIDSiin vauvana. Se ajatus tuntuu jotenkin täysin käsittämättömälle ja kestämättömälle.” A1b

Vammaisten heikko asema yhteiskunnassa kehitysmaassa nousee esiin useasta tekstistä (4/12). Teksteissä kuvataan vammaisten jäävän usein vaille perusoikeuksia tai määrittävän yhteiskunnassa ”toisen luokan kansalaiseksi”. Kahdessa tekstissä kerrotaan yhteiskunnassa vallitsevasta taikauskosta, jonka takia vammaisen lapsi voidaan ajatella huonona merkinä tai

Jumalan kirouksena. Taikauskaisuus on esimerkki erilaisesta tavasta käsittää maailmaa. Suomalaisen opiskelijan silmin tämä ajattelumalli näyttäisi olevan hankala ymmärtää, kun taas paikallisessa yhteiskunnassa se on opiskelijoiden mukaan yleinen tapa ymmärtää maailmaa.

Muita vammaisuuteen liittyviä ongelmia aineiston perusteella ovat liikkumismahdollisuuksien rajallisuus ilman apuvälineitä tai vammaiskuljetuksia, sekä koulutusmahdollisuuksien puute.

Vammaisuuteen liittyvänä ongelmana kaksi opiskelijaa nostaa esiin myös huolen vammaisten kuntoutusmahdollisuuksista ja vamman tunnistamisesta. Opiskelijoiden näkemyksen mukaan kuntoutuksesta ei tiedetä juurikaan ja vammaiset jäävät vaille tarvitsemaansa tukea.

”Olen myös nähnyt miten ihmisen ruumis muovautuu sairauden ja vammautumisen jälkeen ilman fyysistä kuntoutusta. Jos olisin nyt fysioterapeutti, motivaationi pieniin, ennen niin mitättömältä tuntuviin, asioihin saisivat aivan uuden merkityksen. Veikkaan, että olisin huippu motivoija kaikenlaisten perusharjoitusten kanssa. Olen nähnyt millaisen jäljen pieneen ruumiiseen jättää se, että lapsi ei saa minkäänlaisia kokemuksia omasta kehostaan, pystyasennosta, ojentautumisesta painovoimaa vastaan, nivelten liikkeestä, pään hallinnan harjaannuttamisesta. Ennen kaikkea olen ymmärtänyt sen, mitä tapahtuu, kun lapsi ”unohdetaan”. Hän ei ole kontaktissa kenenkään kanssa, ei saa lapsen tarvitsemaa palkitsevaa ja kehittävää ihailua, onnistumisen kokemuksia.” A5c

Nämä huomiot vamman tunnistamisesta ja oikeanlaisen kuntoutuksen puuttumisesta liittynevät jo aiemmin mainittuun keskusteluun sosiaalialalla työskentelevien koulutuksen puutteista. Koulunkäynnin vaikeudet ja koulutusmahdollisuuksien puute ovatkin ongelma, johon opiskelijat ovat myös kiinnittäneet huomiota.

Koulunkäynnin vaikeudet ja koulutuksen puute koettiin aineistossa merkittäväksi yhteiskunnalliseksi ongelmaksi (5/12). Teksteissä pohditaan syitä sille, etteivät kaikki lapset pääse kouluun tai joutuvat keskeyttämään sen. Syinä tähän nähtiin muun muassa koulutuksen ja koulutarvikkeiden kallis hinta, sekä se, että lasta tarvitaan enemmän kotona auttamassa kotitöissä tai tienaamassa rahaa perheelle.

”Tansanialaisen koulutussysteemin ongelmana ovat kalliit koulumaksut, joihin suurimmalla osalla väestöstä ei ole varaa. Poikkeuksena on ilmainen ala-asteen opetus, mutta sielläkin koulupuvut ovat pakollisia ja materiaalihankinnat voivat olla joillekin perheille ylivoimaisia. Törmäsimme harmillisen usein lahjakkaisiin nuoriin, jotka olisivat halunneet opiskella, mutta se ei ollut heille taloudellisesti mahdollista.” A10

Muina koulunkäyntiin liittyvinä ongelmina teksteissä nostetaan esiin koululuokkien suuri koko, kahden tekstin perusteella yhdellä opettajalla voi olla jopa 60 oppilasta. Aineiston perusteella myös kouluissa on pulaa opetusmateriaaleista, sekä pätevistä opettajista, tästä aiheesta keskustelua oli jo luvussa 7.2. Myös aikuisväestön suhteellisen korkea lukutaidottomuus tuodaan esiin muutamassa tekstissä.

Sosiaalisena ongelmana esiin nostettiin myös kaupungistuminen ja sen mukanaan tuomat uudet sosiaaliset ongelmat (5/12). Tällaisia kaupungistumisen aiheuttamia ongelmia ovat opiskelijoiden huomioiden mukaan muun muassa työttömyys, katulapset, prostituutio ja yhteisöllisyyden väheneminen. Muutamassa tekstissä mainitaan myös perinteisen ja modernin kulttuurin yhteentörmäys, joka aiheuttaa kuiluja sukupolvien välille ja uudenlaisia ongelmia perheille. Tämä keskustelu voidaan liittää keskusteluun modernisaatiosta ja sen vaikutuksista. Kuten teoriaosuudessa tuotiin esiin, kehityksen tavoittelu on monissa yhteiskunnissa johtanut länsimaiseen modernisaatioprosessiin ja tutkijat ovat varoittaneet, että länsimaisten ihanteiden tuominen toisenlaisille arvoille perustuviin yhteiskuntiin saattaa aiheuttaa uudenlaisia ongelmia, kuten muutoksia perherakenteisiin. Tässä yhteydessä on mielenkiintoista pohtia myös sitä, millaisia seurauksia modernisaatiolla on ollut länsimaille. Kuten aiemmin kävi ilmi, modernisaatiokehityksen on todettu johtavan yhteisöllisyyden vähenemiseen ja perheiden sosiaalisten roolien muuttumiseen. Yhteisöllisyyden vähyyteen Suomessa myös opiskelijat olivat kiinnittäneet huomiota aineistossa. Tätä käsitellään lisää luvussa 9.1.

Muita sosiaalisia kysymyksiä, joita teksteissä mainittiin, olivat vallankäyttö heikossa asemassa olevia kohtaan, naisiin kohdistuva väkivalta ja naisten asema ylipäätään, lapsikuolleisuus, syntymä- ja henkilötodistuksen puuttuminen useilta lapsilta, sekä lasten seksuaalinen hyväksikäyttö.

Opiskelijoiden huomioimat sosiaaliset ongelmat voidaan liittää myös keskusteluun kehityksestä. Kuten teoriaosuudessa todettiin, kehittynyt yhteiskunta huolehtii muun muassa

kansalaisten perustarpeiden tyydytyksestä. Sosiaalisesti kehittynyt yhteiskunta huolehtii perustarpeiden lisäksi myös muun muassa kansalaisten riittävästä terveydenhuollosta, koulutusmahdollisuuksista ja turvallisuudesta. Aineistojen perusteella välittyy kuva, että näin ei ole yhteiskunnallinen tilanne näissä opiskelijoiden kokemissa yhteiskunnissa. Voidaan siis puhua alikehityksestä näiden yhteiskuntien kohdalla. Sekä Mosambik, että Tansania kuuluvat OECD:n listauksessa vähiten kehittyneisiin maihin (OECD 2010c, liite I).

Erityisesti huomion kiinnittää aineistossa se, kuinka paljon tunteita erilaisten ongelmien kohtaaminen on tuntunut herättävän opiskelijoissa. Sosiaalityötä opiskeleva ja myöhemmin alalle työllistyvä tulee kohtaamaan työssään sosiaalisia ongelmia myös Suomessa. Mielenkiintoista on pohtia, ovatko ongelmien kohtaamiset yhtä emotionaalisia kokemuksia Suomessa, kuin näissä vieraissa yhteiskunnissa? Ja mitkä asiat ovat vaikuttaneet siihen, että nämä sosiaalisten ongelmien kohtaamiset ovat olleet opiskelijoille näin ajatuksia ja tunteita herättäviä?

8.2 YHTEISÖLLINEN TYÖ JA MUUT SOSIAALITYÖN KEINOT

Aineistossa kirjoitetaan yhteisöllisestä kulttuurista ja siihen liittyen yhteisön merkityksestä yksilön hyvinvoinnille, kuten kerrottiin luvussa 7.1. Koska yhteisö on yksilön sosiaalisen hyvinvoinnin kannalta merkittävä tekijä, nousee aineistosta esiin paljon kuvailua yhteisöllisestä sosiaalityöstä (6/12).

Useat opiskelijat kuvaavat, että yhteisöllinen työ näyttäytyi tärkeimpänä sosiaalityön muotona. Teksteissä pohditaan sitä, kuinka yhteisöllinen työ puuttuu Suomesta tai toteutetaan eri tavoin.

“Mosambikissa sosiaalityö on selkeästi yhteisöllisyyteen perustuvaa. Suomessa asiakkaana on yksilö, kun taas Mosambikissa asiakkuus liitetään koko yhteisöön.” A12

Teksteissä kuvataan, että yhteisötyössä tärkeää on muutoksen tavoittelu koko yhteisön tasolla, ei vain yksilön tasolla. Yksi opiskelijoista kuvaa, että esimerkiksi perheväkivaltaa ei nähdä vain perheen sisäisenä ongelmana, vaan koko yhteisön ongelmana ja siihen pyritään vaikuttamaan tekemällä muutostyötä koko yhteisössä. Toinen opiskelija toteaa, että

yhteisöllisellä työllä voidaan ennalta ehkäistä suurempien sosiaalisten ongelmien puhkeamista.

Kahdessa tekstissä kuvataan yhteisölliseen työhön liittyen yhteisön johtajan tärkeyttä sosiaalityön toteutukselle ja yhteisön jäsenien hyvinvoinnille. Opiskelijoiden mukaan yhteisön johtaja on se, joka pyrkii ratkaisemaan yhteisönsä sosiaaliset ongelmat ja määrää kuinka tilanteessa edetään. Opiskelijat kuvaavat, että myös sosiaalityötä tekevän tulee huomioda tämä ja keskustella ensin yhteisön johtajan kanssa, ennen varsinaisen asiakasperheen tapaamista.

Yksi opiskelijoista pohtii sitä, kuinka eri yhteiskunnissa suhtaudutaan eri tavoin yhteisön suureen merkitykseen sosiaalisten ongelmien ratkaisijana.

”Monesta suomalaisesta idea siitä, että naapurustosta valittaisiin henkilö, joka viime kädessä päättää, mitä perhe tai koko naapurusto tekee ongelman ratkaisemiseksi, olisi äärimmäisen tungettelevaa. Mosambikilainen voisi taas ihmetellä, minkä takia suomalaiset antavat päätösten tapahtua ikään kuin anonyymien henkilöiden käsissä kaukana yhteisöstä.” A11

Käsitykset yhteisön merkityksestä hyvinvoinnin tuottajana vaikuttaisivat siis olevan erilaisia Suomessa ja opiskelijoiden kokemissa yhteiskunnissa. Sosiaalityössä painotetaan erilaisia asioita riippuen lähtökohdista, joista sitä tehdään, ja nämä lähtökohdat vaikuttaisivat yhteisöllisyyden osalta olevan erilaisia Suomessa ja näissä kuvatuissa yhteiskunnissa. Opiskelijat pohtivat teksteissään sitä, kuinka Suomesta puuttuu yhteisöllisyys tai se ymmärretään eri tavoin kuin Tansaniassa tai Mosambikissa. Mielenkiintoinen huomio on myös opiskelijan pohdinta yksityisyydestä yhteisöllisessä työssä, tämä tuo esiin sen, kuinka eri tavoin yksityisyyskysymykset voidaan ymmärtää. Tähän keskusteluun liittyy myös teoriaosuudessa käyty keskustelu siitä, että sosiaalityötä tulee toteuttaa kuhunkin yhteiskuntaan sopivalla mallilla ja kulttuuriympäristö huomioden.

Yhteisöllisen työn lisäksi opiskelijat kuvasivat useita muita erilaisia työtapoja ja tavoitteita, joita sosiaalityöllä kehitysmaassa on.

Tavallinen työmenetelmä aineiston perusteella näyttäisi olevan draaman, musiikin ja taiteiden hyödyntäminen. Useat opiskelijat (6/12) kertovat erilaisista teatteriproduktioista ja musiikkiryhmistä, joita nuorille järjestetään sanoman välittämisen ja valistuksen avuksi.

”Afrikassa luovia keinoja käytetään hyvin yleisesti osana sosiaalityötä. Teatteri, musiikki ja taidenäyttelyt ovat hyvä keino lisätä tietoisuutta köyhässä maassa, jossa infrastruktuuri on heikko eivätkä kaikki ole lukutaitoisia.” A7

Yksi opiskelija pohtii luovien menetelmien käytön hyötyjä ja toteaa niiden avulla olevan helppoa osallistaa ihmisiä ja esittää viesti sellaisessa sosiokulttuurisessa muodossa, jonka kohdeyleisö ottaa helposti vastaan. Myös muissa teksteissä luovat keinot todetaan hyödyllisiksi ja kaksi opiskelijaa kuvaa käyttäneensä luovia keinoja itsekkin harjoittelua suorittaessaan.

Tärkeä osa sosiaalityötä näyttäisi olevan tiedon lisääminen ja ongelmista ja niiden seurauksista valistaminen (8/12). Valistustyötä tehdään opiskelijoiden kuvausten mukaan esimerkiksi draaman keinoin, televisiota hyödyntämällä, keskusteluryhmien kautta tai erilaisten julisteiden avulla.

”Näkyvillä paikoilla olevat seinämaalaukset ja julisteet saavat huomiota. Niissä on viestejä, joiden kautta pyritään määrittelemään uudelleen kulttuuriset uskomukset ja hyväksyttävä käytös yhteisössä. Julisteita on levitetty ympäri kaupunkia eri kansalaisjärjestöjen ja hallinnon alojen toimistoihin.” A7

Mielenkiintoinen on ajatus siitä, että valistuksella pyritään vaikuttamaan kulttuurisiin uskomuksiin. Ymmärrän tämän niin, että tässä on kyse käsitysten muokkaamisesta, jonka jälkeen maailmaa ymmärretään eri tavoin. Kuten aiemmin fenomenografista otetta kuvatessa todettiin, käsitykset ovat muuttuvia, eivätkä välttämättä pysy samoina läpi ihmisen elämän. Käsitykset riippuvat muun muassa yksilön kokemuksista, koulutuksesta ja iästä.

Kahdessa tekstissä tuodaan esiin, että valistustyötä pyritään tekemään myös valtionhallinnon suuntaan, jotta yhteiskunnan sosiaaliset ongelmat saisivat huomiota. Tämän voitaneen ajatella liittyvän rakennemuutostyöhön ja pyrkimykseen vaikuttaa yhteiskunnallisiin instituutioihin. Teoriaosuudessa se nähtiin tärkeänä osana kehitykseen liittyvää työtä ja myös yhtenä kansainvälisen sosiaalityön ulottuvuutena.

Kahdessa aineistossa kuvataan eri kansalaisjärjestöjen yhteistyössä järjestämiä suuria tapahtumia, joiden tarkoituksena on valistaa ihmisiä sosiaalisista kysymyksistä.

Aiheita, joista valistustyötä tehdään, ovat aineiston perusteella muun muassa lasten oikeudet, HIV/AIDS, väkivallan vastustaminen, oikeat perhearvot ja – normit, sekä päihteiden käytön vaarat.

Tekstien perusteella sosiaalityön toteutukselle ominaista näyttäisi olevan myös se, että apu viedään avun tarvitsijan luo (4/12).

”Työtä tehtiin pitkälti asiakkaiden ehdolla, asiakkaiden luona. Suomalainen sosiaalityön kulttuuri odottaa avuntarvitsijoiden tulevan avuntarjoajien luo. Tansaniassa apu etsi tarvitsijansa.” A8

Toinen opiskelija pohtii syitä sille, että apua viedään asiakkaan luo. Opiskelijan mukaan se selittyy muun muassa sillä, että useilla asiakkaista on matala koulutustaso, ja avun etsiminen on haasteellista esimerkiksi lukutaidottomille. Avun hakeminen on käytännössä vaikeaa myös rajallisten kulkuyhteyksien takia. Opiskelija kiteyttää, että useilla asiakkailla ei ole kykyä etsiä apua, mutta pohtii myös sitä, ettei suomalaisessa byrokratiaviidakossakaan kaikilla ole kykyä tähän.

Asiakkaan voimaannuttaminen ja oman toimijuuden vahvistaminen nousevat esiin myös useista teksteistä (7/12). Aineiston perusteella tavoitteena on usein voimistaa yksilöä niin, että hän pystyy itse huolehtimaan itsestään ja toimimaan yhteisönsä eteen. Voimaannuttaminen on tuttu käsite ja työmenetelmä myös länsimaiselle sosiaalityölle (ks. esim. Payne 1996, 2).

Myös uudelleenintegrointi mainitaan useammassa (6/12) tekstissä. Useimmiten tämä liittyy katulasten integroimiseen perheeseensä.

”Merkittävimpänä käsitteenä Mosambikissa harjoitettavassa sosiaalityössä tuntui olevan uudelleenintegroimisen käsite (reintegration). Tärkeänä päämääränä oli saattaa yksilö jälleen perheen jäseneksi ja sitä kautta yhteisön jäseneksi. Perheen ollessa tärkein tukijärjestelmä yksilölle on varsin luonnollista, että perheeseen liittäminen on paras avun muoto sosiaalityössä. Suomessa emme kenties halua uudelleenintegroida asiakkaista perheisiin, joissa on moninaisia ongelmia.” A12

Opiskelija kiinnittää huomionsa siihen, että Suomessa lapsi sijoitetaan pois perheestään, jos kodin oloja ei katsota lapselle turvallisiksi. Toisaalta, myös suomalaisessa lastensuojelussa

huostaanotto on viimesijainen toimenpide, ensisijainen pyrkimys on auttaa perhettä selviämään ongelmistaan. Huostaanotto on purettava heti, kun siihen ei ole edellytyksiä. (Finlex 2007.) Näin ollen käsitykset perheestä lapsen turvallisuuden ja kasvatuksen ensisijaisena huolehtijana eivät ehkä sittenkään poikkea toisistaan niin paljon.

8.3 SOSIAALITYÖN ONGELMAKOHDAT JA TARVE

Aineistossa pohditaan suhteellisen vähän sitä, miten sosiaalityötä voitaisiin kehittää tai millä alueilla sosiaalialan osaamista kaivattaisiin. Toisaalta, monessa tekstissä tuodaan esiin huomioita henkilökunnan koulutuksen puutteista. Tämän keskustelun voisi ajatella liittyvän myös sosiaalityön ja sen osaamisen kehittämistarpeeseen.

Muutamit opiskelijat pohtivat tekstissään, ennaltaehkäisevän sosiaalityön ja pitkäjänteisen työn vähäisyyttä (5/12). Kun toisille heistä on jäänyt kuva, ettei ennaltaehkäisevään työhön juuri käytetä resursseja, kuvaavat toiset järjestöjä, jotka pyrkivät nimenomaan ehkäisemään ongelmia ennakolta. Kahdessa tekstissä mainitaan, että eräs järjestö on perustettu juuri sen huomion takia, että sosiaalisia ongelmia ennalta ehkäisevä työ puuttui yhteiskunnasta. Muutamien opiskelijoiden silmiin ennaltaehkäisevä työ puuttui edelleen kokonaan tai lähes kokonaan.

Ennaltaehkäisyyn liittyen muutamissa teksteissä pohditaan sitä, ettei katulapsia kotiin palautettaessa tehdä perhetyötä sen eteen, että ratkaistaisiin ne ongelmat, jotka ajoivat lapsen kadulle edellisen kerran. Toisaalta, tämän näkemyksen vastakohtana muutamassa tekstissä kerrotaan järjestöistä, jotka pyrkivät tukemaan perhettä lapsen kotiutusvaiheessa ja vielä tämän jälkeen, jottei ongelmia enää syntyisi. Opiskelijoille on siis jäänyt varsin erilainen käsitys sosiaalisten ongelmien ennaltaehkäisystä, siihen käytettävistä resursseista ja toteutettavan työn pitkäjänteisyydestä.

Aineistossa kirjoitetaan yhteisötyöstä ja valistuksesta, jotka tulivat esiin aiemmissa luvuissa. Tässä yhteydessä on mielenkiintoista pohtia sitä, voidaanko näiden työmuotojen ajatella olevan ennaltaehkäisevää työtä? Ainakin yksi opiskelija toteaa, ettei näin ole.

”Olen oppinut ajattelemaan, että yhteisösosiaalityöllä on suuri merkitys nimenomaan ennaltaehkäisyssä. Joten sinänsä voisi ajatella, että

Mosambikissa tehdään nimenomaan ennaltaehkäisevää sosiaalityötä, mutta sitä se ei kuitenkaan ole.” A12

Toisaalta, erään toisen opiskelijan käsitys on, että yhteisötyöllä voidaan ehkäistä ongelmien kasvamista suuremmiksi. Käsituseroja tämän kysymyksen ympärillä siis on. Tähän vaikuttanee myös käsitys siitä, mitä ennaltaehkäisyn ajatellaan olevan.

Yksi opiskelija nostaa esiin, että nimenomaan ennaltaehkäisevän perhetyön kehityksessä sosiaalialan asiantuntemuksella voisi olla käyttöä.

”Eräs keskeinen sosiaalityön paikka lastenkodin toiminnassa olisi mielestäni myös silloin, kun lapsi palautetaan takaisin kotiinsa. Keskustelu syistä lapsen tilapäiseen oleskeluun lastenkodissa ja siihen johtaneista syistä vanhempien kanssa olisi erittäin tärkeää (...) Sosiaalityön keinoilla, esimerkiksi ohjauksella ja neuvonnalla sekä taloudellisella tuella voisi olla keskeinen rooli, kun mietitään kuinka pienentää lasten riskiä joutua lastenkotiin.” A4

Sosiaalityön toteutuksen ongelmana mainitaan muutamassa tekstissä dokumentoinnin puutteet (2/12). Toinen opiskelijoista tuo esiin, että sekä virallisten asiakirjojen dokumentointi, että väestörekisteri ovat vielä alkeellisella tasolla. Myös lastenkodissa tehtävä dokumentointi lapsia koskevista asioista on kirjoittajan mukaan puutteellista ja satunnaista. Toisessa tekstissä mainitaan, että useista järjestöistä puuttui tietokone, joka olisi mahdollistanut tehdyn työn kirjauksen paremmin. Muissa teksteissä dokumentoinnin ongelmista ei kirjoitettu.

9. JOHTOPÄÄTÖKSET

9.1 KEHITYSMAA OPETTAA

Aineiston perusteella tutustuminen yhteiskunnan rakenteisiin kehitysmaassa opettaa opiskelijoille paljon omasta persoonastaan ja elämästä, kuten kävi ilmi luvussa 6.1.

Myös ammatillista oppimista tapahtuu, useissa aineistoissa opiskelijat kuvaavat saaneensa eväitä myös Suomessa tehtävää sosiaalityötä varten (6/12). Kolmessa tekstissä todetaan matkan kehittäneen kirjoittajan persoonaa ja sitä kautta häntä työntekijänä. Tärkeitä oppeja olivat opiskelijoiden mukaan myös ymmärryksen luominen erilaisten rakenteiden välille, sekä mahdollisuus ymmärtää tämän kokemuksen jälkeen maahanmuuttaja-asiakkaita Suomessa heidän oman kulttuurinsa lähtökohdista käsin. Yhteiskuntien eroista huolimatta vieraassa yhteiskunnassa voi oppia myös asioita, jotka ovat Suomessa käyttökelpoisia.

”Mozambique and Finland differ a lot, but we can learn as social work professionals what is important in social work globally and locally.” A9

Aineiston perusteella oleskelu vieraassa yhteiskunnassa antaa mahdollisuuden katsoa myös omaa yhteiskuntaansa ja kulttuuriansa uusin silmin (5/12). Erityisesti kirjoituksissa kiinnitetään huomiota suomalaisen yhteisöllisyyden puuttumiseen tai vähäisyyteen. Yhteisöllisyys koetaan poikkeuksetta positiiviseksi ja sitä toivotaan myös Suomeen lisää. Kirjoituksissa pohditaan sitä, onko yhteiskunnan vauraus sittenkään aina positiivinen asia, jos se etäännyttää ihmisiä toisistaan. Vaurauden mukanaan tuomia sosiaalisia muutoksia ei siis nähdä yksiselitteisesti hyvänä asiana.

”Vaikka ihmiset elivät Tansaniassa köyhyydessä ja usein hyvinkin ankeissa oloissa, pystyivät he silti nauttimaan niistä pienistä asioista, joita me emme enää edes näe (...) länsimaat ovat rikkaita, mutta elämisen taito on kadonnut vaurauden myötä.” A6

Kehitysmaakokemus on saanut muutaman kirjoittajan pohtimaan suomalaista sosiaaliturvaa (4/12). Yksi kirjoittajista toteaa kokemuksen myötä olevansa entistä suurempi hyvinvointiyhteiskunnan kannattaja, toinen kiinnittää huomiota erityisesti suomalaiseseen koulutusjärjestelmään, joka mahdollistaa jopa yksinhuoltajaäitien opiskelun. Kehitysmaassa

kohdatut yhteiskunnalliset ongelmat ovat saaneet opiskelijan pohtimaan myös millainen olisi kohdattujen ihmisten tilanne Suomessa.

”Torilla kohtasimme esimerkiksi tytön, jolta puuttuivat jalkaterät. Hän raahasi itseään käsillään eteenpäin likaisella lattialla. Suomessa hänellä olisi luultavasti pyörätuoli, henkilökohtainen avustaja ja mahdollisuuksia.”

A12

Opiskelijat ovat kuitenkin löytäneet suomalaisesta sosiaaliturvajärjestelmästä myös kritisoitavaa. Pääasiassa se liittyy sosiaalisten verkostojen löyhtymiseen ja yhteisöllisyyden katoamiseen yhteiskunnallisen turvaverkon myötä.

”Voi sanoa, että suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan rakenteet ovat omalla tavallaan surkastuttaneet ihmisten yhteisöllisyyttä ja edesauttanut uudenlaisten sosiaalisten ongelmien syntymistä, jotka viestivät ihmisten toisistaan vieraantumista.” A11

Kahdessa tekstissä pohditaan myös sitä, kuinka paljon ihminen lopulta tarvitsee ollakseen onnellinen ja onko suomalaisessa hyvinvointiyhteiskunnassa menty jo liian pitkälle, eikä järjestelmä enää tuota onnellisuutta. Myös suomalaista vanhustenhoitojärjestelmää kritisoidaan yhdessä tekstissä.

”Keskusteluissamme vanhainkodeista tajusin oman vanhustenhoitojärjestelmämme kummallisuuden (jopa sairauden). Kuinka me voimme laittaa omat vanhuksemme laitoksiin, pois ihmisten silmistä, pois perheiden parista? Onko vanhustenhoidossa hyvinvointijärjestelmämme valtio- ja kuntavastuu mennyt jopa liian pitkälle tuottaen epähyvinvointia hyvinvoinnin sijaan?” A12

Yhteenvedona voidaan todeta, että aineiston perusteella sosiaaliturva koetaan periaatteessa hyväksi, mutta sen ajatellaan vähentävän ihmisten riippuvuutta toisistaan, ja luovan uudenlaisia ongelmia. Eräs opiskelija toteaa, että suomalaiset elävät yltäkylläisyydessä, mutta vaikuttavat onnettomammille kuin yhteisön keskellä ilman rikkauksia elävät afrikkalaiset. Hyvinvointivaltion ja onnellisuuden yhteyksiä pohdittiin myös muissa aineistoissa. Tämä keskustelu liittyy läheisesti jo tutkimuksessa aiemmin sivuttuun keskusteluun modernisaatio-prosessista ja sen vaikutuksista yhteiskunnan rakenteisiin. Kuten aiemmin todettiin,

taloudellinen kehitys ei välttämättä itsessään lisää sosiaalista hyvinvointia. Opiskelijoiden käsitysten perusteella rikas hyvinvointivaltio ei välttämättä pysty tarjoamaan kansalaisilleen sellaista yhteisöllisyyteen liittyvää hyvinvointia, jota köyhissä yhteiskunnissa esiintyy.

Kehitysmaassa oleskelu opettaa siis uusia asioita omasta yhteiskunnasta. Tämän lisäksi opiskelijat ovat kokeneet oppineensa lisää yhteiskunnan ongelmista kehitysmaassa, sekä siitä kuinka näihin ongelmiin vastataan (5/12). Erityisen tärkeänä esiin nostetaan vierailut useissa eri organisaatioissa. Nämä vierailut ovat avartaneet kuvaa siitä, millaisia ongelmia yhteiskunnassa esiintyy ja kuinka niihin vastataan. Kahdessa aineistossa kuvataan sitä, kuinka ennestään tuttu ongelma saa uusia ulottuvuuksia ja sen merkityksen ymmärtää eri tasolla.

”Jotenkin en ole Suomessa ihan oikeasti pysähtynyt miettimään tämän taudin (HIV/AIDS) vakavuutta ja sitä, kuinka yleinen se todella on. Tietysti uutisista kuulee lukuja, mutta täällä ne luvut saavat kasvot ja niitä ajattelee aivan eri tavalla: jokaisen sairastuneen kohdalla on kyse ihmiselämästä ja jollekin rakkaasta ihmisestä.” A1b

Mielestäni voidaan olettaa, että tietoisuuden kasvua on tapahtunut myös muiden opiskelijoiden kohdalla, vaikka he eivät kirjoita tätä asiaa auki tekstissään. Useissa teksteissä kuitenkin pohditaan erilaisia yhteiskunnassa esiintyviä ongelmia ja tuodaan niitä esiin. Tietoisuuden kasvua lienee tapahtunut myös monien muiden ilmiöiden kohdalla. Paikallisen sosiaalityön keinoja opiskelijat ainakin kuvaavat aineistossa reilusti, sekä pohtivat ympäröivän yhteiskunnan vaikutusta toteutettavaan työhön.

Aineistosta nousee esiin myös oma erilaisuus vieraassa yhteiskunnassa ja sen opetukset (5/12). Oman erilaisuuden kohtaaminen on saanut opiskelijat ajattelemaan, että ymmärtävät nyt erilaisuutta paremmin.

”Erilaisuuden ymmärtämiseen se (matka) on kasvattanut, ja uskon täysipäiväisen erilaisena olon antaneen myös kykyä aiempaa paremmin samaistua sellaisten henkilöiden asemaan, jotka syystä tai toisesta koetaan omassa yhteiskunnassamme erilaisina.” A3

Tärkeä asia, joka aineistosta nousee, on myös se, että oppimista tapahtuu koko ajan, se ei rajoitu vain työaikaan (4/12). Opiskelijat kuvaavat, että ympäröivän yhteiskunnan havainnoiminen ja paikallisten kanssa keskusteleminen olivat jopa opettavaisempia kuin

varsinainen työ. Yhdessä aineistossa pohditaan sitä, kuinka esimerkiksi keskustelun nuorten kanssa, jotka eivät voi ymmärtää kuinka suomen kansa on voinut valita naisen presidentiksi, voidaan ajatella kertovan yhteiskunnan arvoista yleisemminkin. Tuomisto (1994, 16) toteaa, että oppimista tapahtuu jatkuvasti arkielämässä ja kaiken inhimillisen toiminnan yhteydessä. Aineiston opiskelijoiden tilanteessa voinee olettaa olevan kyse tästä samasta huomiosta. Tärkeäksi oppimisen keinoksi opiskelijat nostavat aineistossa esiin reflektoinnin. Heidän mukaansa vieraassa kulttuurissa elävälle ja työskentelevälle on tärkeää reflektoida omia tunteitaan (6/12), sillä tämän prosessin myötä oppii tuntemaan paremmin itseään, sekä sitä, kuinka suhtautuu ympärillä tapahtuviin asioihin.

9.2 AMMATILLISUUDEN KEHITTÄMINEN KEHITYSMAATYÖTÄ AJATELLEN

Yhteisöllinen työ ja työ yhteisöiden kehittymisen eteen nousevat esiin sekä aiemmassa tutkimuskirjallisuudessa, että opiskelijoiden huomioissa. Teoriaosuudessa käsiteltiin sitä, mitä annettavaa sosiaalityöllä voisi olla kehityksen eteen ja yksi näkökulmista oli, että sosiaalityölle ominainen paikka olisi kehitys paikallistasolla ja yhteisöissä. Opiskelijoiden huomioissa nousee esiin myös se, kuinka sosiaalityötä tehdään nimenomaan yhteisöissä niiden voimaannuttamiseksi ja tekemällä ihmiset tietoisiksi sosiaalisista ongelmista. Jos sosiaalityön osaamista tulevaisuudessa halutaan hyödyntää kehitystyössä, voisi olla tarpeen kehittää yhteisöllistä työtettä ja tuoda se näkyvämmiin esiin myös sosiaalityön koulutuksessa. Toki yhteisösosiaalityötä esiintyy Suomessakin ja siitä on myös tehty tutkimuksia (ks. esim. Roivainen, Nylund, Korkiamäki & Raitakari 2008). Kurssi yhteisösosiaalityön lähtökohdista kuuluu Tampereen yliopistossa sosiaalityön koulutuksen perusopintoihin (Tampereen yliopisto 2010). Sitä voisi mahdollisesti pohtia, onko yksi kurssi aiheesta riittävä huomioiden sen, kuinka tärkeänä opiskelijat aineiston perusteella yhteisöllistä työtä pitävät.

Sekä aiemmista tutkimuksista, että opiskelijoiden huomioista käy ilmi, että yhteiskunnan rakenteet määrittävät sosiaalityötä merkittävästi. Ne vaikuttavat sekä sosiaalityön toteutukseen, että yhteiskunnassa esiintyviin sosiaalisiin ongelmiin. Tästä näkökulmasta ajatellen voisi olla tärkeää huomioida kehitysmaissa tehtävässä sosiaalityössä myös se ulottuvuus, jolla pyritään aikaansaamaan rakenteellisia muutoksia niin, että hyvinvointia pystytään tarjoamaan useammille. Rakenteisiin vaikuttaminen on ollut sosiaalityön osa-alue sen synnystä lähtien.

Ilmiö, joka aineistosta selkeästi nousee esiin, on köyhyys. Se näyttäytyy sosiaalityön opiskelijoille usealla tasolla. Ensinnäkin köyhyys on koettu aineistossa sosiaalisesti ongelmaksi. Toiseksi, köyhyys näyttäytyy työympäristössä resurssipulana, ja kolmanneksi, köyhyys on myös ilmiö, jonka kohtaaminen aiheuttaa opiskelijoissa usein erilaisia tunteita, jotka vaativat reflektointia. Köyhyys on siis ilmiö, joka määrittää kehitysmaassa tehtävää sosiaalityötä oleellisesti. Se on sellainen ongelma, johon sosiaalityöllä yritetään vastata, mutta myös ongelma, joka rajoittaa sosiaalityön mahdollisuuksia toimia. Köyhyys ei ole sosiaalityölle vieras ilmiö, vaan se on kuulunut sosiaalityön kysymyksiin sen syntymisen alusta asti, kuten on jo aiemmin todettu. Sosiaalityön teorioista voisi olla löydettävissä keinoja vastata ilmiön tuomiin haasteisiin. Erityisesti ammatillista sosiaalityötä kehitysmaissa kehitettäessä olisi tärkeää huomioida köyhyyden vaikutus työhön. Ensimmäinen kysymys on se, kuinka sosiaalityötä voidaan toteuttaa rajallisista resursseista huolimatta niin, että sillä pystytään vastaamaan yhteiskunnan tarpeisiin. Toinen kysymys on, millaisin keinoin ja teorioin pystytään vastaamaan yhteiskunnassa esiintyvään köyhyyteen ja sen luomiin tarpeisiin.

Sosiaalityön tarvetta ja mahdollisia tehtäviä pohdittiin aineistossa vähemmän, kuin etukäteen oletin. Sosiaalisia ongelmia tuotiin esiin laajasti, mutta yleisesti ei pohdittu mahdollisuuksia vaikuttaa niihin. Enemmänkin aineistossa korostui opiskelijoiden omien tunteiden reflektointi näiden ongelmien edessä. Tässä voisi olla mielenkiintoinen jatkotutkimuksen paikka: esimerkiksi haastattelututkimuksella selvittää kehitysmaassa oleskelleen sosiaalityön opiskelijan näkemyksiä siitä, miten sosiaalityön toteutusta voitaisiin kehitysmaissa viedä eteenpäin ja millaisilla alueilla sosiaalityön ammattitaitoa opiskelijan huomioiden perusteella tarvittaisiin. Sekä tutkimuksen teoriaosuuden, että empiirisen osuuden perusteella voidaan todeta, että tarvetta sosiaalityölle kehitysmaissa on. Sosiaalityön kansainväliset huolenaiheet koskettavat erityisesti köyhiä valtioita. Kehitysmaiden ongelmiin pyritään vastaamaan kehitysyhteistyön keinoin, joka on laaja kattokäsite monelle eri tasolla tehtävälle työlle. Tutkimuksen kannalta oleellinen kysymys on se, mikä sosiaalityön paikka tällä kehitysyhteistyön kentällä on. Yksi tämän tutkimuksen tehtävistä oli pohtia voidaanko sosiaalityön osaamista hyödyntää kehitysmaiden ongelmien ratkaisussa ja millaisissa tehtävissä sosiaalityöntekijät voivat toimia?

Teoriaosuuden pohjalta voidaan todeta, että sekä kehitysyhteistyö että sosiaalityö ratkovat samanlaisia ongelmia ja perustuvat samanlaisille periaatteille. Kehitysyhteistyön kentältä

voisi siis hyvinkin löytyä oma paikkansa sosiaalityölle ja sosiaalityön teorioille. Tällä hetkellä sosiaalityön paikka on kehitysyhteistyön kentällä epäselvä, eikä sosiaalityöntekijöille usein ole heitä varten nimettyjä työpaikkoja. Olisi tärkeää, että sosiaalityö pyrkisi tuomaan esiin omaa osaamistaan ja vahvistamaan paikkaansa kehitysmaiden ongelmien ratkaisussa. Mahdollisia alueita sosiaalityölle on useita, sosiaalityöntekijöiden osaamista voitaisiin hyödyntää esimerkiksi paikallistason kehitystyössä, jolla tähdätään parempiin sosiaalisiin elinolosuhteisiin. Sosiaalityön teorioilla voisi olla käyttöä myös laajemmassa mittakaavassa tehtäessä rakennemuutostyötä. Luonnollisesti tulee kuitenkin huomioida se yhteiskunnallinen ympäristö, jossa työtä kehityksen eteen tehdään. Sosiaalityön osaamista tulee hyödyntää yhteiskuntaan soveltuvalla tavalla ja huomioida kulttuuriset erilaisuudet. Ei voida ajatella, että länsimaiset sosiaalityön teoriat voitaisiin sellaisenaan viedä yhteiskuntiin kehitysmaissa. Tarvitaan paikallisiin oloihin soveltuvaa sosiaalityötä. Paikallisen ja paikallisiin oloihin soveltuvan sosiaalityön kehitys voisikin olla sosiaalityölle tärkeä tavoite. Sosiaalityön asemaa yhteiskunnassa vahvistamalla myös sosiaalityön tiedot ja taidot voisivat saada vankempaa jalansijaa.

Kokemus kehitysmaassa elämisestä vaikuttaisi olevan erityisen emotionaalinen ja tunteita herättävä. Ylipäätään vieraassa yhteiskunnassa ja kulttuurissa elämisen aiheuttamia tunteita pohdittiin teksteissä paljon. Aineistossa kuvattiin, että sopeutuminen yleensä tapahtuu, mutta se vaatii aikaa ja asioiden pohtimista. Opiskelijat kuvasivat toisaalta innostuksen tunteitaan, mutta toisaalta ahdistusta ja muita negatiivisia tunteita, joita kokivat ensimmäisinä päivinä. Voisikin olla tarpeen pohtia myös sitä, millä keinoin opiskelijoita voidaan valmistaa kohtaamaan niin sanottu ”kulttuurishokki”. Yksi opiskelijoista varoittaa, ettei kulttuurishokin mahdollisuuden kannata suhtautua liian alentuvasti.

”Maailmanmatkaaja saattaa huolimattomasti alentua ajattelemaan, etteivät kulttuuriset eroavaisuudet häntä hetkauta. Tätä virhettä ei kannata tehdä. Jokainen kulttuuri värittää maailmaa omilla piirteillään” A8

Tässä tutkimuksessa esiin tuli useita ilmiöitä, jotka vaikeuttivat opiskelijoiden sopeutumista uuteen yhteiskuntaan. Nämä ilmiöt liittyivät kulttuurieroihin, erilaiseen tapaan käsittää maailmaa. Tulevaisuudessa kehitysmaahan työharjoitteluun lähtevä opiskelija voi haluta etukäteen varautua asioihin, jotka aiemmin samassa yhteiskunnassa oleskelleet ovat kokeneet haasteellisiksi. Tällaisia asioita ovat aineiston perusteella olleet sekä omaan itseen liittyvät kysymykset, että ympäröivään yhteiskuntaan liittyvät ilmiöt. Useat opiskelijat joutuivat

kohtaamaan omassa itsessään negatiivisia ajatuksia ja epäluuloa uusia asioita kohtaan. Ympäröivän yhteiskunnan epätasa-arvoisuus ja sosiaalisten ongelmien laajuus vaikuttavat myös yllättäneen opiskelijat, tai ainakin aiheuttaneen pohdintaa ja vaikeuttaneen sopeutumista uuteen ympäristöön. Kulttuuriset erot toivat haasteita myös työpaikalle sopeutumiseen. Erityisesti erilainen aikakäsitys ja aikataulujen venyminen olivat aineiston perusteella suomalaiselle opiskelijalle haastavia, oman vaikeutensa toivat myös kielelliset erot ja erilaiset käsitykset kohteliaasta käyttäytymisestä.

Aineistosta nousee esiin opiskelijoiden pohdintaa siitä, kuinka tärkeää sosiaalityöntekijälle on tuntee se yhteiskunta, jossa työskentelee (3/12). Opiskelijat pohtivat sitä, kuinka sosiaaliset ongelmat ovat sidoksissa ympäröivään yhteiskuntaan ja tästä syystä työskentely kapeasti suomalaisesta näkökulmasta ei ole mielekästä. Yksi opiskelijoista kertoo, ettei hänellä ollut tarpeeksi kulttuurista tietämystä, jotta olisi voinut tehdä asiakastyötä väkivaltaa kohdanneiden naisten parissa.

Nämä edellä mainitut erilaiseen yhteiskuntaan sopeutuminen ja kulttuurinen erilaisuus ovat selvästi aineiston perusteella haaste kansainvälistä työtä tekeväille. Kulttuuriset erilaisuudet asettavat haasteita vieraassa yhteiskunnassa elämiselle ja työskentelylle. Mielenkiintoinen jatkotutkimuksen aihe voisikin olla se, kuinka tähän kulttuurisen erilaisuuden haasteeseen voidaan vastata ammatillisuuden kehittymisen näkökulmasta. Kansainvälistyvässä ja globalisoituvassa maailmassa myös sosiaalityö kansainvälistyy ja nämä kulttuuriset erot saattavat tulla eteen useille sosiaalityöntekijöille tulevaisuudessa, erityisesti niille, jotka työskentelevät kansainvälisten kysymysten parissa.

Kulttuurisia eroja aineistossa pohdittiin paljon, näitä käsiteltiin luvussa 6. Toisaalta, muutamassa tekstissä pohdittiin myös sitä, kuinka erojen lisäksi yhteiskunnista ja ihmisten tilanteista löytyy paljon samankaltaisuuttakin (2/12). Esimerkiksi päivittäiset keskustelut paikallisten kanssa voivat käsitellä hyvinkin samoja asioita, kuin Suomessa. Muutamassa tekstissä todetaan, että loppujen lopuksi ihmiset ovat samanlaisia kulttuurista riippumatta: nuoret kohtaavat kasvaessaan samanlaisia haasteita ja lapsilla on samanlaiset perustarpeet riippumatta siitä, missä yhteiskunnassa tai kulttuurissa hän kasvaa. Inhimillisyys nähdään asiana, joka yhdistää kaikkia ihmisiä.

”Loppujen lopuksi inhimillisyys on jotakin universaalia” A12

9.3 TUTKIMUKSEN ARVIOINTI

Tutkimus tuotti tietoa sosiaalityön ja kehitysyhteistyön yhtymäkohdista ja antoi viitteitä siitä, millaisissa työtehtävissä sosiaalityöntekijät voisivat kehitysmaiden hyväksi tehtävän työn alueella työskennellä. Tämä on kuitenkin alue, jolla tarvitaan vielä lisää tutkimusta. Tutkimuksessa käyttämäni kirjallisuus oli pääasiassa länsimaista, kehitysmaiden kontekstissa tehdyt tutkimukset sosiaalityöstä tuntuvat olevan vähemmistössä. Tulevaisuudessa voisikin olla hyvä, jos sosiaalityön asemaa ja tarvetta tutkittaisiin kehitysmaiden yhteiskunnista käsin.

Tutkimus tuotti myös tietoa siitä, millaisia haasteita sosiaalityö kohtaa kehitysmaissa ja millaisiin haasteisiin suomalaisen kehitysmaahan töihin lähtevän on syytä varautua. Käyttämässäni kirjallisuudessa ei viitattu niihin tunteisiin, joita vieraassa yhteiskunnassa työskentelevä kohtaa. Kehitysmaakokemuksen emotionaalisuus sosiaalityön opiskelijalle on siis sellainen tutkimustulos, joka tuotti uutta tietoa. Kulttuurintutkimuksen alueella tätä on varmasti pohdittu paljon, mutta myös sosiaalityön alueella on syytä huomioida tämä ilmiö, sillä se vaikuttaa aineiston perusteella uuteen työympäristöön sopeutumiseen merkittävästi.

Suomalaisten sosiaalityön opiskelijoiden valitseminen tutkimuskohteeksi osoittautui hyväksi valinnaksi. Opiskelijoiden kirjoittamat tekstit olivat informatiivisia ja avasivat useita näkökulmia keskusteluun sosiaalityöstä kehitysmaissa. Se kuitenkin vaikutti tutkimukseen, etteivät tekstit olleet tutkimusta varten ja tutkimuskysymykset mielessä pitäen kirjoitettu. Esimerkiksi pohdinta sosiaalityön tarpeesta ja mahdollisista tehtävistä, joissa sosiaalityöntekijät voisivat toimia, jäi vähäiseksi. Aineiston perusteella opiskelijat tekivät kehitysmaakokemuksensa aikana paljon huomioita, joten on mahdollista, että heillä on mielipide myös tähän asiaan, jos sitä heiltä kysytään. Tutkimusta olisi voinut tarkentaa esittämällä muutaman haastattelukysymyksen tutkimukseen osallistuneille opiskelijoille.

Haastattelututkimuksella olisi saatu tarkempia vastauksia tutkimuskysymyksiin ja olisi tarvittaessa voitu esittää jatkokysymyksiä. Tällöin olisi voinut kuitenkin jäädä tavoittamatta ne henkilökohtaiset tuntemukset, jotka teksteistä nousevat selkeästi esiin. Teksteihin opiskelijat ovat purkaneet ajatuksiaan ja tunteitaan avoimesti heti kehitysmaakokemuksen jälkeen, jolloin koetut asiat ovat tuoreena mielessä.

LÄHDELUETTELO

Painetut lähteet

- Abo-El-Nasr, M. (1997): Egypt. Teoksessa N. Mayadas, T. Watts & D. Elliot (eds.): International handbook on social work theory and practice. Westport, CT: Greenwood, 205–222.
- Ahonen, Sirkka (1994): Fenomenografinen tutkimus. Teoksessa Syrjälä, Leena, Ahonen, Sirkka, Syrjäläinen, Eija & Saari, Seppo: Laadullisen tutkimuksen työtapoja. Rauma: Kirjayhtymä Oy, 113–160.
- Burkett, Ingrid & McDonald, Catherine (2005): Working in a different space: linking social work and social development. Teoksessa: Ferguson, Iain, Lavalette, Michael & Whitmore, Elizabeth (eds): Globalisation, Global Justice and Social Work. London: Routledge, 173–187.
- Clifford, W. (1966): A Primer of Social Casework in Africa. Nairobi: Oxford University Press.
- Cox, David & Pawar, Manohar (2006): International Social Work – Issues Strategies, and Programs. USA: Sage Publications.
- Cree, Vivienne E. (2003) (eds.): Becoming a Social Worker. London & New York: Routledge.
- Drury-Hudson, Julie (1999): Decision Making in Child Protection: the Use of Theoretical, Empirical and Procedural Knowledge by Novices and Experts and Implications for Fieldwork Placement. British Journal of Social Work 29(1), 147–169.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha (1998): Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Eteläpelto, Anneli & Onnismaa, Jussi (toim.) (2006): Ammatillisuus ja ammatillinen kasvu. Vantaa: Kansanvalistusseura.
- Eteläpelto, Anneli & Vähäsantanen, Katja (2006): Ammatillinen identiteetti persoonallisena ja sosiaalisena konstruktiona. Teoksessa Eteläpelto, Anneli ja Onnismaa, Jussi (toim.): Ammatillisuus ja ammatillinen kasvu. Vantaa: Kansanvalistusseura, 26–49.
- Ferguson, Iain, Lavalette, Michael & Whitmore, Elizabeth (eds.) (2005): Globalisation, Global Justice and Social Work. London: Routledge.
- Haapala, Pertti (2009): Modernisation of Finland 1800-2000. Teoksessa: Perkiö, Mikko (eds.): Perspectives to Global Social Development. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy, 48–66.
- Hakkarainen, Outi, Toikka, Miia & Wallgren, Thomas (toim.) (2000): Unelmia maailmasta. Suomalaisen kehitysmaaliikkeen juurilla. Helsinki: Like.

Hall, Anthony & Midgley, James (2004): *Social Policy for Development*. London: Sage Publications.

Hall, Stuart (2003): Kulttuuri, paikka, identiteetti. Teoksessa: Lehtonen, Mikko & Löytty, Olli (toim.): *Erilaisuus*. Tampere: Vastapaino, 85–128.

Hannerz, Ulf (2003): Kulttuurin määritelmien yhteentörmäys. Teoksessa: Lehtonen, Mikko & Löytty, Olli (toim.): *Erilaisuus*. Tampere: Vastapaino, 213–232.

Healy, Lynne M. (2008): *International Social Work – Professional Action in an Interdependent World*. USA (New York): Oxford University Press.

Heinonen, Reijo E. (1997): *Arvomuisti kehitysyhteistyössä*. Turku: Gillot Oy.

Järvinen, Pertti & Järvinen, Annikki (2000): *Tutkimustyön metodeista*. Tampere: Juvenes-Print.

Kajanto, Anneli & Tuomisto, Jukka (toim.) (1994): *Elinikäinen oppiminen*. Helsinki: Kirjastopalvelu Oy.

Kiljunen, Kimmo (2008): *Globalisaatio ja demokratian itsepuolustus*. Helsinki: Edita.

Koponen, Juhani (2007a): Kehitysmaat ja maailman ymmärtäminen. Teoksessa Koponen, Juhani, Lanki, Jari & Kervinen, Anna (toim.): *Kehitysmaatutkimus. Johdatus perusteisiin*. Helsinki: Gaudeamus, 29–47.

Koponen, Juhani (2007b): Kehityksen merkitykset. Teoksessa Koponen, Juhani, Lanki, Jari & Kervinen, Anna (toim.): *Kehitysmaatutkimus. Johdatus perusteisiin*. Helsinki: Gaudeamus, 49–66.

Koponen, Juhani (2007c): Kehityksen selitysmalleja. Teoksessa Koponen, Juhani, Lanki, Jari & Kervinen, Anna (toim.): *Kehitysmaatutkimus. Johdatus perusteisiin*. Helsinki: Gaudeamus, 69–89.

Koponen, Juhani (2007d): Kehitysmaat maailmantaloudessa. Teoksessa Koponen, Juhani, Lanki, Jari & Kervinen, Anna (toim.): *Kehitysmaatutkimus. Johdatus perusteisiin*. Helsinki: Gaudeamus, 115–148.

Koponen, Juhani, Lanki, Jari & Kervinen, Anna (toim.) (2007): *Kehitysmaatutkimus. Johdatus perusteisiin*. Helsinki: Gaudeamus.

Koponen, Juhani & Seppänen, Maaria (2007): Kehitysyhteistyön monet kasvot. Teoksessa Koponen, Juhani, Lanki, Jari & Kervinen, Anna (toim.): *Kehitysmaatutkimus. Johdatus perusteisiin*. Helsinki: Gaudeamus, 335–363.

Kosonen, Pekka & Simpura, Jussi (1999a) (toim.): *Sosiaalipolitiikka globalisoituvassa maailmassa*. Helsinki: Gaudeamus.

Kosonen, Pekka & Simpura, Jussi (1999b): Sosiaalipolitiikka ja maapalloistuminen: vastauksista kysymyksiin. Teoksessa Kosonen, Pekka & Simpura, Jussi: Sosiaalipolitiikka globalisoituvassa maailmassa. Helsinki: Gaudeamus, 7–12.

Kurtz, R. (eds) (1939): Social Work Year Book. New York: Russel Sage Publications.

Laakso, Liisa & Siitonen, Lauri (2007): Valtio ja demokratia kehitysmaissa. Teoksessa Koponen, Juhani, Lanki, Jari & Kervinen, Anna (toim.): Kehitysmaatutkimus. Johdatus perusteisiin. Helsinki: Gaudeamus, 285–305.

Lehtonen, Mikko & Löytty, Olli (toim.) (2003): Erilaisuus. Tampere: Vastapaino

Leung, Joe C. B. & Nann, Richard C. (1995): Authority and Benevolence. Social Welfare in China. Hong Kong: The Chinese University Press.

Lyons, Karen, Manion, Kathleen & Carlsen, Mary (2006): International perspectives on social work – global condition and local practice. USA (New York): Palgrave Macmillan.

Malkavaara, Mikko (2003): Kehitysyhteistyön etiikka ja sen uskonnolliset lähtökohdat. Teoksessa Pönni, Anne (toim.): ”EVVK. Ei vois vähempää kiinnostaa” – Seminaarisarja kehitysyhteistyön ja kansainvälisen solidaarisuuden arvoista. Helsinki: Suomen World Visionin julkaisut I, 7–8.

Marsh, P. & Triseliotis, J. (1996): Ready to practice? Social Workers and Probation Officers: Their Training and First Year in Work. Aldershot: Avebury.

Mayadas, N., Watts T. & Elliot D. (eds.) (1997): International handbook on social work theory and practice. Westport, CT: Greenwood.

Metsämuuronen, Jari (2001): Laadullisen tutkimuksen perusteet. Helsinki: International Methelp.

Midgley, James (1981): Professional Imperialism: Social work in the third world. London: Heinemann.

Midgley, James (1995): Social Development: The Developmental perspective in social welfare. Thousand Oaks, CA: Sage.

Midgley, James (1997): Social welfare in global context. California: Sage publications.

Mäntysaari, Mikko, Pohjola, Anneli & Pösö, Tarja (toim.) (2009): Sosiaalityö ja teoria. Juva: Ps-kustannus.

National Association of Social Workers (1981): International social work program plan. Washington, DC: NASW Press.

Onnismaa, Jussi (2006): Johdanto. Teoksessa Eteläpelto, Anneli ja Onnismaa, Jussi (toim.): Ammatillisuus ja ammatillinen kasvu. Vantaa: Kansanvalistusseura, 11–23.

- Pawar, Manohar (1999): Professional social work in India: Some issues and strategies. *Indian Journal of social work*, 60(4), 566–586.
- Payne, Malcolm (1996): *What is professional social work?* Birmingham: Venture Press.
- Payne, Malcolm & Askeland, Gurid Aga (2008): *Globalization and International Social Work – Postmodern Change and Challenge*. Great Britain (Cornwall): Ashgate.
- Perkiö, Mikko (eds.) (2009): *Perspectives to Global Social Development*. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy.
- Pitkänen, Pirkko (toim.) (2005): *Kulttuurien välinen työ*. Helsinki: Edita
- Pönni, Anne (toim.) (2003): ”EVVK. Ei vois vähempää kiinnostaa” – Seminaarisarja kehitysyhteistyön ja kansainvälisen solidaarisuuden arvoista. Helsinki: Suomen World Visionin julkaisut I.
- Raunio, Antti (2003): Kansainvälinen solidaarisuus ja kehitysyhteistyö luterilaisen sosiaalietiikan näkökulmasta. Teoksessa Pönni, Anne (toim.) (2003): ”EVVK. Ei vois vähempää kiinnostaa” – Seminaarisarja kehitysyhteistyön ja kansainvälisen solidaarisuuden arvoista. Helsinki: Suomen World Visionin julkaisut I, 9–19.
- Raunio, Kyösti (2000): *Sosiaalityö murroksessa*. Helsinki: Gaudeamus.
- Raunio, Kyösti (2004): *Olellainen sosiaalityössä*. Helsinki: Gaudeamus.
- Ranta-Tyrkkö, Satu (2009): Vähän on kylliksi – sosiaalityöstä Mahatma Gandhin malliin. Teoksessa Mäntysaari, Mikko, Pohjola, Anneli & Pösö, Tarja (toim.) (2009): *Sosiaalityö ja teoria*. Juva: PS-kustannus, 17–46.
- Roivainen, Irene, Nylund, Marianne, Korkiamäki, Riikka & Raitakari, Suvi (2008): *Yhteisöt ja sosiaalityö – kansalaisen vai asiakkaan asialla*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Rönneberg, Leif & Simpura, Jussi (toim.) (2003): *Sosiaalipolitiikan globaalit ulottuvuudet*. Helsinki: Suomen ICSW & Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto.
- Syrjälä, Leena, Ahonen, Sirkka, Syrjäläinen, Eija & Saari, Seppo (1994): *Laadullisen tutkimuksen työtapoja*. Rauma: Kirjayhtymä Oy.
- Tapanainen, Ilona (2009): *Sosiaalityön asiantuntijuus kehitysyhteistyön kentällä*. Turku: Turun yliopisto. Pro gradu – tutkielma.
- Tiittula, Liisa (2005): *Monikulttuurisuus ja viestintä*. Teoksessa Pitkänen, Pirkko (toim.): *Kulttuurien välinen työ*. Helsinki: Edita, 123–137.
- Tuomisto, Jukka (1994): *Elinikäisen oppimisen muodot – teoreettiset lähtökohdat ja käytäntö*. Teoksessa Kajanto, Anneli & Tuomisto, Jukka (toim.): *Elinikäinen oppiminen*. Helsinki: Kirjastopalvelu Oy, 13–45.
- Ulkoasiainministeriö (2007a): *Suomen kehitysyhteistyö 2006*. Lönnberg Oy

United Nations (1958): Training for social work: Third international survey. New York: Author.

Voipio, Timo (2000): Kehitysyhteistyö maailmanlaajan yhteisvastuun kanavana. Teoksessa Hakkarainen, Outi, Toikka, Miia & Wallgren, Thomas (toim.): Unelmia maailmasta. Suomalaisen kehitysmaaliikkeen juurilla. Helsinki: Like, 55–60.

Warren, G. (1939): International Social Work. Teoksessa Kurtz, R. (eds): Social Work Year Book. New York: Russel Sage Publications, 192–196.

Wiman, Ronald (2003): Ihmiset kuuluvat globalisaation keskiöön hyötyjinä ja toimijoina. Teoksessa Rönnerberg, Leif & Simpura, Jussi (toim.): Sosiaalipolitiikan globaalit ulottuvuudet. Helsinki: Suomen ICSW & Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto, 78–92.

Youngusband, E (1963): Tasks and trends in education for social work: An international appraisal. Social Work (London), 20(3), 4–11.

Sähköiset lähteet

Amnesty (2010): Vapaaehtoistyöpaikat. <http://www.amnesty.fi/mita-sina-voit-tehda/vapaaehtoistyopaikat> (18.2.2010).

Bonsdorff, Max von (2001): Kansainväliset rahoituslaitokset ja kehitysyhteistyö – Demokratian vai riippuvuuden vahvistamista? http://www.kepa.fi/palvelut/julkaisut/raportit/pdf/043_prsp.pdf/?searchterm=kehitysyhteisty%C3%B6 (26.2.2010).

Finlex (2007): Lastensuojelulaki 13.4.2007/417 <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#P34> (8.3.2010).

IFSW (2004): Ethics in Social Work, Statement of Principles. <http://www.ifsw.org/p38000398.html> (11.5.2009).

IFSW (2005): Global Social Work Standards 2005. <http://www.ifsw.org/en/p38000868.html> (29.1.2009).

IFSW (2010): Poverty eradication: the role of social work. <http://www.ifsw.org/p38001913.html> (9.3.2010).

Joint World Conference (2010): 2010 Joint World Conference on Social Work and Social Development: The Agenda. <http://www.swsd2010.org/en/index.html> (8.3.2010).

Jyväskylän yliopisto (2010): Teemoittelu. <https://webapps.jyu.fi/koppa/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineiston-analyysimenetelmat/teemoittelu> (8.3.2010).

Kajaanin ammattikorkeakoulu (2010): Teemoittelu.

<http://193.167.122.14/Opari/ontTukiLaadullTeemoittelu.aspx> (8.3.2010).

Kehitysyhteistyön palvelukeskus (2009a): Mikä kehitysyhteistyö?

http://www.kepa.fi/kampanjat/rahoitus/07_prosenttia/taustatieto/mika_kehitysyhteistyö (2.2.2009).

Kehitysyhteistyön palvelukeskus (2009b): Tilastot.

http://www.kepa.fi/kampanjat/rahoitus/07_prosenttia/taustatieto/tilastot (5.2.2009).

McNeil, Donald. G. jr (1998): AIDS stalking Africa's struggling economies. New York Times. <http://www.nytimes.com/1998/11/15/world/aids-stalking-africa-s-struggling-economies.html?pagewanted=1> (8.3.2010).

OECD (2010a): Development Co-operation Directorate (DCD-DAC).

<http://www.oecd.org/dac> (7.1.2010).

OECD (2010b): DAC List of ODA Recipients used for 2008, 2009 and 2010 flows.

http://www.oecd.org/document/45/0,3343,en_2649_34447_2093101_1_1_1_1,00.html (7.1.2010).

OECD (2010c): DAC list of ODA recipients.

<http://www.oecd.org/dataoecd/32/40/43540882.pdf> (7.1.2010).

Parasta Lapsille (2010): Vapaaehtoistoiminta. <http://www.parastalapsille.fi/> (18.2.2010).

Rissanen, Riitta (2006): Luku 5.1 Fenomenografia. Kokonaisuudessa Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna: KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto

[verkkojulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja].

http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L5_1.html (3.3.2010).

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna (2006a): KvaliMOTV –

Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkojulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/> (3.3.2010).

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna (2006b): Luku 7.3.4 Teemoittelu.

Kokonaisuudessa Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna: KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkojulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_4.html (3.3.2010).

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna (2006c): Luku 3.2 Tutkijan asema.

Kokonaisuudessa Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna: KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkojulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_2.html (18.3.2010).

SPR (2010): Tule mukaan toimintaamme! http://www.redcross.fi/tulemukaan/fi_FI/

(18.2.2010).

Talentia (2005): Arki, arvot, elämä, etiikka – sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet.
http://www.talentia.fi/files/1649_Etiikkaopas2005.pdf. (29.1.2009)

Tampereen yliopisto (2010): Opinto-opas, yhteiskuntatieteellinen tiedekunta 2008–2010. Yhteiskuntatieteiden kandidaatin tutkinto, pääaineena sosiaalityö.
<https://www10.uta.fi/opas/tutkintoOhjelma.htm?rid=3006&uiLang=fi&lang=fi&lvv=2009>
(8.3.2010).

Ulkoasiainministeriö (2007b): Ilmastomuutos & kehitys.
<http://www.ilmastonmuutosjakehitys.fi/Public/default.aspx?> (7.3.2010).

Ulkoasiainministeriö (2007c): Ilmastomuutos ja kehitysmaat. Kokonaisuudesta:
Ulkoasiainministeriö: Ilmastomuutos & kehitys.
<http://www.ilmastonmuutosjakehitys.fi/public/default.aspx?contentlan=1&culture=fi-FI&nodeid=38909> (7.3.2010).

Ulkoasiainministeriö (2008a): Kehitysyhteistyön muodot.
<http://www.formin.fi/public/default.aspx?nodeid=15335&contentlan=1&culture=fi-FI>.
(7.11.2008).

Ulkoasiainministeriö (2008b): Kehitysyhteistyön toteutuneet maksatukset.
<http://www.formin.fi/public/default.aspx?nodeid=15404&contentlan=1&culture=fi-FI>.
(5.2.2009).

Ulkoasiainministeriö (2009): Määrärahat ja niiden käyttö.
<http://www.formin.fi/public/default.aspx?nodeid=15392&contentlan=1&culture=fi-FI>.
(5.2.2009).

UNDP (2009): The Millennium Development Goals Report 2009.
<http://www.undp.fi/assets/julkaisut/MDGReport2009.pdf>. (20.10.2009).

UNICEF (2000): Vuosituhattavoitteet luovat kehitykselle päämäärät ja toimintamallit.
<http://www.unicef.fi/vuosituhattavoitteet> (20.10.2009).

UNICEF (2004): The State of the World's Children 2005.
http://www.unicef.org/publications/files/SOWC_2005_%28English%29.pdf (27.2.2010).

UNICEF (2010): Tule vapaaehtoiseksi. <http://www.unicef.fi/vapaaehtoistyö> (18.2.2010).

United Nations (2005): History of the United Nations. <http://www.un.org/aboutun/unhistory/>
(12.11.2009).

United Nations (2006): United Nations Member States.
<http://www.un.org/News/Press/docs/2006/org1469.doc.htm> (12.11.2009).

United Nations (2009): UN at the Glance. <http://www.un.org/en/aboutun/index.shtml>
(12.11.2009).

UN-OHRLLS (2009): Least Developed Countries: Criteria for identification of LDCs.
<http://www.unohrlls.org/en/ldc/related/59/> (7.1.2010).

UN-OHRLLS (2010): Least Developed Countries: Country profiles.
<http://www.unohrlls.org/en/ldc/related/62/> (7.1.2010).

LIITE I

KEHITYSYHTEISTYÖKOMITEA DAC:IN LISTA VIRALLISEN KEHITYSAVUN VASTAANOTTAJAMAISTA. (OECD 2010c)

Tähdellä (*) merkityt ovat territorioita.

Vähiten kehittyneet maat

Afganistan	Keski-Afrikan tasavalta	Ruanda
Angola	Kiribati	Sambia
Bangladesh	Komorit	Samoa
Benin	Kongon demokraattinen tasavalta	Salomonsaaret
Bhutan	Laos	São Tomé ja Príncipe
Burkina Faso	Lesotho	Senegal
Burundi	Liberia	Sierra Leone
Djibouti	Madagascar	Somalia
Eritrea	Malawi	Sudan
Etiopia	Malediivit	Tansania
Gambia	Mali	Togo
Guinea	Mauritania	Tšad
Guinea-Bissau	Mosambik	Tuvalu
Haiti	Myanmar	Uganda
Itä-Timor	Nepal	Vanuatu
Jemen	Niger	
Kambodža	Päiväntasaajan Guinea	

Muut matalan tulotason maat

Ghana	Nigeria	Tadžikistan
Kenia	Norsunluurannikko	Uzbekistan
Kirgisia	Pakistan	Vietnam
Korean demokraattinen kansantasavalta (Pohjois-Korea)	Papua-Uusi-Guinea	Zimbabwe

Alemman keskitulon maat

Albania	Intia	Namibia
Algeria	Indonesia	Nicaragua
Armenia	Iran	Niue
Azerbaidžan	Irak	Palestiinalaisalueet
Bolivia	Jordania	Paraguay
Bosnia ja Herzegovina	Kamerun	Peru
Dominikaaninen tasavalta	Kap Verde	Sri Lanka
Ecuador	Kiina	Swazimaa
Egypti	Kolumbia	Syyria
El Salvador	Kongon tasavalta	Thaimaa
Entisen Jugoslavian tasavalta Makedonia	Kosovo	*Tokelau
Filippiinit	Marokko	Tonga
Georgia	Marshallinsaaret	Tunisia
Guatemala	Mikronesia	Turkmenistan
Guyana	Moldova	Ukraina
Honduras	Mongolia	*Wallis- Futuna -saarten territorio

Ylemmän keskitulon maat

*Anguilla	Jamaika	Panama
Antigua ja Barbuda	Kazakstan	*Saint Helena
Argentiina	Kroatia	Saint Kitts ja Nevis
Barbados	Kuuba	Saint Lucia
Belize	Libanon	Saint Vincent ja Grenadiinit
Botswana	Libya	Serbia
Brasilia	Malesia	Seychellit
Chile	Mauritius	Suriname
Cook-Saaret	*Mayotte	Trinidad ja Tobago
Costa Rica	Meksiko	Turkki
Dominica	Montenegro	Uruguay
Etelä-Afrikka	*Montserrat	Valko-Venäjä
Fidži	Nauru	Venezuela
Gabon	Oman	
Grenada	Palau	

LIITE II

KOOSTE TUTKIMUKSEN AINEISTOSTA

Aineistot A1a ja A1b ovat saman opiskelijan erityyppisiä kirjoituksia, samoin aineistot A5a, A5b ja A5c.

Aineiston koodi	Maa, jossa harjoittelu tai kurssi suoritettu	Aika, jonka opiskelija viettänyt maassa
A1a	Tansania	3kk
A1b	Tansania	3kk
A2	Tansania	3kk
A3	Tansania	3kk
A4	Mosambik	5kk
A5a	Tansania	3kk
A5b	Tansania	3kk
A5c	Tansania	3kk
A6	Tansania	3kk
A7	Tansania	3kk
A8	Tansania	3kk
A9	Mosambik	5kk
A10	Tansania	3kk
A11	Mosambik	10 päivää
A12	Mosambik	10 päivää

LIITE III

TAULUKKO AINEISTOSSA KÄSITELLYISTÄ TEEMOISTA

OPISKELIJA SOSIAALITYÖN ARVIOIJANA	
Oppiminen omasta itsestään	A1a, A1b, A3, A4, A5c, A5b, A8, A10, A12
KULTTUURITAUSTAN MERKITYS HAVAINNOILLE	
Alkuahdistus, -hämmennys, sopeutumisen vaikeus, ”kulttuurishokki”	A1b, A3, A4, A5b, A5c, A8, A10, A11, A12
Joku samasta kulttuuriympäristöstä tärkeä	A1a, A3, A8, A10
Ympäriällä näkyvä köyhyys ja kurjuus	A1b, A5c, A10, A11, A12
Oma elintaso	A1a, A5c, A8, A10
Tottuminen, turtuminen	A1b, A3, A5b, A8, A10, A11
KULTTUURISET EROT TYÖN HAASTEINA	
Erilainen aikakäsitys	A1a, A1b, A7, A8, A10
Työtapojen erilaisuus	A1a, A8
Kielimuuri	A1a, A1b, A3, A4, A5c, A7, A12
Erilainen käsitys kohteliaasta käytöksestä	A1a, A1b, A12

YMPÄRÖIVÄN YHTEISKUNNAN JA KULTTUURIN MERKITYS SOSIAALITYÖLLE	
Ympäröivän yhteiskunnan vaikutus sosiaalsiin ongelmiin ja sosiaalityöhön	A5a, A5b, A5c, A6, A8, A10, A11, A12
Erilainen sosiaalityön määritelmä ja työnkuva	A4, A8, A9, A11
Sosiaaliturvan puute	A4, A5c, A6, A11
Yhteisö sosiaalisen turvan antajana	A5b, A5c, A6, A11, A12
Vastentahtoisten toimenpiteiden puuttuminen	A7, A9, A11
RESURSSIEN VÄHYYS	
Resurssien (raha, materiaalit ja henkilökunta) vähyys	A1b, A2, A4, A5b, A5c, A6, A8, A10, A11, A12
Henkilökunnan puutteellinen koulutus	A1b, A2, A4, A12
KANSALAI SJÄRJESTÖJEN TÄRKEÄ ASEMA JA VAPAAEHTOISTYÖN MERKITTÄVYYS	
Kansalaisjärjestötyö	A1a, A1b, A2, A3, A4 A5a, A5b, A5c, A6, A7, A8, A9, A10, A11, A12
Vapaaehtoistyöntekijät	A1a, A1b, A2, A4, A5a, A5b, A6, A7, A9, A10, A12
YHTEISKUNNALLISET SOSIAALISET ONGELMAT KEHITYSMAASSA	
Köyhyys	A1b, A3, A4, A5a, A5c, A6, A7, A9, A10, A12
Maaseudun köyhyys	A4, A6, A10
Katulapset	A1a, A1b, A4, A9, A10, A11, A12

HIV/AIDS	A1a, A1b, A3, A4, A6, A9, A10, A11, A12
Vammaisten heikko asema	A1a, A1b, A4, A5a, A5b, A5c, A12
Koulunkäynnin vaikeudet, lukutaidottomuus	A1a, A1b, A4, A5b, A6, A9, A10, A11, A12,
Muuttoliike kaupunkeihin (ja sen seuraukset)	A4, A6, A10, A11, A12
YHTEISÖLLINEN TYÖ JA MUUT SOSIAALITYÖN KEINOT	
Yhteisöllinen työ	A5a, A5c, A10, A6, A7, A11, A12
Taide ja luovat keinot	A1b, A2, A5c, A6, A7, A10
Tiedon välittäminen, valistaminen	A1a, A3, A5a, A6, A7, A9, A10, A11
Apu viedään avun tarvitsijan luo	A1a, A1b, A5c, A8, A11
Asiakkaan voimaannuttaminen, oma toimijuus	A1a, A2, A5a A6, A7, A8, A12
Asiakkaan integroiminen yhteiskuntaan / yhteisöön	A1a, A4, A5a, A9, A10, A12
SOSIAALITYÖN ONGELMAKOHDAT JA TARVE	
Ennalta ehkäisy ja työn pitkäjänteisyys	A4, A6, A9, A10, A12
Dokumentoinnin puutteet	A4, A5c

KEHITYSMAA OPETTAA	
Eväitä omaan ammatillisuuteen suomessa	A3, A7, A8, A9, A10, A11
Uusi näkökulma kotimaahan ja omaan kulttuuriin	A3, A6, A10, A11, A12
Suomalainen sosiaaliturva ja hyvinvointivaltio	A5a, A5c, A6, A11, A12
Tietoisuus ongelmista ja kuinka niihin vastataan	A1a, A3, A7, A10, A12
Oma erilaisuus	A1a, A3, A4, A5b, A8
Kokoaikainen oppiminen	A3, A10, A11, A12
Omien tunteiden ja reaktioiden reflektointi	A1b, A3, A8, A10, A11, A12
AMMATILLISUUDEN KEHITTÄMINEN KEHITYSMAATYÖTÄ AJATELLEN	
Tärkeää tuntea yhteiskunta, jossa työskentelee	A3, A7, A10
Yhteiskuntien samanlaisuus	A10, A12